Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Erna Kasumović

DOBRODELNOST LJUDI VELIKE KLADUŠE DO PRISELJENCEV

Magistrska naloga

Ljubljana, 2021

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Erna Kasumović

DOBRODELNOST LJUDI VELIKE KLADUŠE DO PRISELJENCEV

Magistrska naloga

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Ljubljana, 2021

ZAHVALA

Zahvalila bi se svoji družini, ker so ob meni vedno, ko jih potrebujem. Hvala za vašo podporo. Prav tako bi se rada zahvalila profesorici Jelki Zorn, ki je sprejela mentorstvo za mojo magistrsko nalogo in mi nudila pomoč ter podporo, ki sem ju, pri pisanju potrebovala. Zahvaljujem pa se tudi tistim, ki so mi pomagali pri izdelavi magistrske naloge in bili del mojega raziskovalnega dela.

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Erna Kasumović

Naslov magistrske naloge: Dobrodelnost ljudi Velike Kladuše do priseljencev

Mentorica: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Kraj: Ljubljana

Leto: 2021

Število strani: 180

Število prilog: 16

Število slik: 7

POVZETEK:

Migracije imajo dolgo zgodovino. Ljudje so se vedno selili v iskanju boljših priložnosti in življenja. Razlogi za selitve so različni. Eden od razlogov, zaradi katerega se ljudje selijo, je vojna. V strahu pred vojno so ljudje prisiljeni zapustiti domovino in poiskati zatočišče v varnejših državah.

Kot prebivalka Velike Kladuše, ki je v zadnjih nekaj letih postala tranzitni prostor številnih migrantov, sem priča vse večjemu trpljenju in težkim situacijam, s katerimi se ljudje na poti srečujejo vsak dan. Gre za zanemarjanje in nezadostno delo državnih organov Bosne in Hercegovine ter drugih držav, ki bi morale bolj dosledno spoštovati človekove pravice, zlasti pravico do mednarodne zaščite. Po drugi strani pa sem priča dobrodelnosti lokalnega prebivalstva do priseljencev, čeprav sem v raziskavi ugotovila raznolikost odzivov

prebivalcev Velike Kladuše: nekateri se z migranti solidarizirajo in jim pomagajo, nekateri pa skušao preprečiti pomoč svojih sovaščanov.

Cilj magistrskega dela je raziskati dobrodelnost prebivalcev Velike Kladuše do migrantov, v pogovorih s posamezniki, ki so bili v stiku z migranti, ugotoviti, v kakšnih situacijah so se znašli tisti, ki pomagajo migrantom in migrantkam, in kakšni so poskusi posameznikov, da zmanjšajo to dobrodelnost.

Ključne besede: migracije, migranti, empatija, solidarnost, kriminalizacija solidarnosti, nasilne meje

GRADUATION THESIS DATA

Name and surname: Erna Kasumović

Title of Graduation Thesis: Charity of the people of Velika Kladuša towards migrants

Menthor: izr. prof. dr. Jelka Zorn

Location: Ljubljana

Year: 2021

Number of pages: 180

Number of pictures: 7

Summary

Migrations have a long history. People have always moved in search of better opportunities and lives. The reasons for moving are different. One of the reasons people move is war. In fear of war, people are forced to leave their homeland and seek refuge in safer countries.

As a resident of Velika Kladuša, which has become a transit area for many migrants in the last few years, I have witnessed the growing suffering and difficult situations that people encounter on the way every day. This is neglect and insufficient work of the state authorities of Bosnia and Herzegovina and other countries, which should more strictly respect human rights, in particular the right to international protection. On the other hand, I am witnessing the charity of the local population towards immigrants. In the research, I found a variety of responses from the residents of Velika Kladuša: some show solidarity with migrants and help them, while others try to prevent the help of their fellow citizens.

The aim of the master's thesis is to investigate the charity of the people of Velika Kladuša towards migrants, in conversations with individuals who have been in contact with migrants,

to find out what situations those who help migrants find themselves in, and what are the attempts of individuals to reduce this charity.

Keywords: migrations, migrants, empathy, solidarity, criminalization of solidarity, violent borders

KAZALO

PREDGOVOR 1

1. TEORETIČNI UVOD 3

1.1. Opredelitev migracij 3

1.2. BiH kot tranzitna država 5

1.3. Solidarnost, empatija, gostoljublje 9

1.3.1. Solidarnost 9

1.3.2. Empatija 10

1.3.3. Gostoljublje 11

1.4. Kriminalizacija solidarnosti 18

1.5. Mednarodna zaščita 21

1.6. Sovražno okolje, nasilne meje in policijsko nasilje 26

1.6.1. Sovražno okolje 26

1.6.2. Nasilne meje in policijsko nasilje 29

1.7. Socialno delo in migranti 37

3. METODOLOGIJA 44

3.1. Vrsta raziskave 44

3.2. Metoda zbiranja podatkov 45

3.3. Populacija in vzorec ... 46

3.4. Zbiranje podatkov ... 47

3.5. Obdelava in analiza podatkov ... 47

4. REZULTATI ... 48

4.1. Rezultati analize intervjujev z ljudmi, ki so priseljencem pomagali ... 48

4.1.1. Empatija ... 48

4.1.2. Solidarnost ... 50

4.1.3. Raznovrstna pomoč ... 52

4.1.4. Preganjanje solidarnosti ... 54

4.1.5. Nasilje na mejah ... 59

4.1.6. Premalo uradne pomoči za migrante ... 61

4.1.7. Revščina migrantov ... 65

4.1.8. Hvaležnost migrantov ... 66

4.1.10. Sovražno okolje in preganjanje migrantov ... 67

4.1.11. Umiranje migrantov ... 71

4.1.12. Ranjivost otrok ... 73

4.1.13. Mnenje o situaciji ... 75

4.1.14. Pripravljenost za nadaljnjo pomoč ... 77

4.2. Rezultati analize intervjujev z lastniki lokalov ... 78

4.2.1. Gostoljubnost 78

4.2.2. Identifikacija migranta z osebnim dokumentom ob vstopu v lokal 80

4.2.3. Težave in neprijetne situacije z migranti 81

4.2.4. Težave z državnimi organi zaradi migrantov 82

4.2.5. Ugled restavracije in pritožbe drugih gostov 84

5. RAZPRAVA 86

5.1. Razprava o analizi razgovorov z ljudmi, ki so priseljencem pomagali 86

5.2. Razprava o analizi intervjujev z lastniki lokalov v Veliki Kladuši 91

6. SKLEP 92

7. PREDLOGI 93

8. VIRI IN LITERATURA 95

9. PRILOGE 100

9.1. Vprašanja za intervju z ljudmi, ki so pomagali migrantom 100

9.2. Vprašanja za intervju z lastnike lokalov v Veliki Kladuši 101

10. INTERVJU 102

10. 1. Intervju z ljudmi, ki so pomagali migrantom 102

Intervju 1 102

Intervju 2 114

Intervju 3 118

Intervju 4 124

Intervju 5 129

Intervju 6 135

Intervju 7 140

Intervju 8 144

Intervju 9 149

Intervju 10 153

10.2. Intervju z lastniki lokalov v Veliki Kladuši 159

Intervju 1 159

Intervju 2 160

Intervju 3 162

Intervju 4 163

KAZALO SLIK

Slika 1: Primer zahvale migranta za empatijo (pridobljeno z zasebnega facebook profila). ... 11

Slika 2: Primer odvračanja migrantov v V.K. (pridobljeno z zasebnega facebook profila). ... 18

Slika 3: Primer sovražnega govora na facebooku)pridobljeno z zasebnega facebook profila). 27

Slika 4: Primer sovražnega govora na facebooku (pridobljeno z zasebnega facebook profila). 28

Slika 5: Primer nasilja nad migranti (pridobljeno z zasebnega facebook profila). 31

Slika 6: Primer nasilja nad migranti (pridobljeno z zasebnega facebook profila). 34

Slika 7: Domačini pomagajo migrantom pri poškodbah (pridobljeno z zasebnega facebook profila). 36

KAZALO GRAF

Graf 1: Število odkritih migrantov in beguncev, ki vstopajo v BiH po mesecih za leto 2017/2018 (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018)..... 6

Graf 2: Države izvora migrantov in beguncev (Organization for Security and Co - operation in Europe, 2019) 8

PREDGOVOR

Kot prebivalka Bosne in Hercegovine, ki je v zadnji letih znana po selitvi svojih prebivalcev v iskanju boljšega življenja, sem se tudi sama, tako kot mnogi drugi mladi, odločila za boljše življenje v razvitejših evropskih državah. Preselila sem se v Slovenijo, kjer sem nadaljevala šolanje in bila sprejeta v družbi.

Vendar so se razmere v Bosni in Hercegovini v zadnjih nekaj letih nenadoma spremenile. V BiH je prišlo veliko število migrantov, ki želijo pot nadaljevati v bolj razvite evropske države.

Kot priča velikemu številu mladih, ki jih je usoda pripeljala v BiH in želijo nadaljevati pot v razvitejše evropske države, se ne morem načuditi, zakaj se morajo tako truditi, da bi si ustvarili boljše življenje. Zakaj niso sprejeti kot jaz? Kakšne so razlike med nami?

Na žalost je veliko držav na svetu v vojni, zato so ljudje prisiljeni zapustiti matične države in varnost iskati v evropskih državah. Vprašanje je, ali so našli to varnost in zaščito?

Žal razvite evropske države teh migrantov ne sprejemajo in so zaradi tega »zataknjeni« v Bosni in Hercegovini. Kaj lahko Bosna in Hercegovina kot nerazvita država, ki jo njeni prebivalci množično zapuščajo, ponudi tako velikemu številu na novo prispelih migrantov?

V prispevku se bom sklicevala na lokalno prebivalstvo Velike Kladuše, ki je zaradi svojega geografskega položaja, ki meji na Hrvaško, postala destinacija za veliko število migrantov. Kot prebivalka Velike Kladuše sem priča dobrodelnosti prebivalcev Velike Kladuše do migrantov. Ob prihodu le-teh so jim prebivalci na različne načine zagotavljali veliko pomoči, jim izkazali razumevanje, empatijo in veliko mero solidarnosti.

A dejstvo je, da je večina prebivalstva mislila, da so razmere začasne, da gre za val migrantov, ki bo trajal kratek čas. Vendar smo prišli v situacijo, ko tudi po nekaj letih ostajamo na istem.

Migranti so še vedno tam, zanemarjeni in v veliki meri prepuščeni na milosti in nemilosti domačinov Velike Kladuše.

Brez države, ki bi ponudila konkretno in trajno rešitev za migrante, so se prebivalci Velike Kladuše v tej situaciji nekako razdelili.

Pojavili so se posamezniki, ki jih motijo migranti in jih v svojem mestu ne želijo več. Vprašamo se, kaj je razlog za to?

Verjamem, da ima medijska pokritost veliko vlogo, ki je migrante prikazovala kot kriminalce in nevarne za lokalno prebivalstvo

Glavna tema tega prispevka je dobrodelnost prebivalcev Velike Kladuše do migrantov, preučiti želim, kako prebivalci dojemajo to situacijo, kakšno je njihovo mnenje, kakšno pomoč so zagotavljali migrantom, kakšne situacije so imeli z migranti, in z drugimi prebivalci. Govorili bomo o empatiji, solidarnosti in gostoljubju. Nato sem želela raziskati nekaj več o kriminalizaciji solidarnosti, nasilnih mejah in posameznikih, ki želijo, da se dobrodelnost ljudi do migrantov zmanjša. Izvedeli bomo tudi, kakšne izkušnje so imeli lastniki lokalov z migranti. Zanimalo nas je njihovo mnenje in izkušnje.

1. TEORETIČNI UVOD

Na začetku bom opredelila izraze, ki ustrezajo temi. Začela bom z opredelitvijo migracij**,** nato bom govorila o Bosni in Hercegovini kot tranzitni državi, opredelila bom izraze: solidarnost, empatija, gostoljubnost. V nadaljevanju pa bom govorila še o mednarodni zaščiti, kriminalizaciji solidarnosti, sovražnem govoru in nasilnih mejah.

1.1.Opredelitev migracij

Migracije so procesi, pri čemer je migrant posameznik, ki prebiva v okolju v katerem se ni rodil. Po Verlič Christensen (2002 v Abdić, 2019) poznamo zunanje ali notranje migracije, migrantje pa so lahko ekonomski, politični, družinski, migrirajo lahko študentje, strokovnjaki.

Po Koser (2017 v Abdić, 2019) so same posledice migracij lahko demografske, socialne in ekonomske. Demografske posledice se kažejo v številu prebivalcev, socialne posledice so lahko, zaradi druženja različnih kultur, tako pozitivne kot negativne, ekonomske pa so na eni strani odvisne od države, ki migrante sprejme, na drugi strani pa tudi od znanja, vedenja in želja migrantov**.**

Po Appleyardu (1991 str. 22–23) obstajajo različne vrste migracij:

- stalni naseljenci: tudi posamezniki v okviru združevanja družin;
- začasni pogodbeni delavci: pogosto srednje ali nekvalificirani delavci, ki ostanejo za določen čas znotraj države;
- začasni strokovnjaki: visoko kvalificirani posamezniki, ki se s tujimi investicijami preselijo v drugo državo;
- ilegalizirani delavci: imigranti, ki so ilegalno prišli v državo;
- iskalci azila: ti prosijo za pomoč na podlagi političnega diskriminiranja in

- begunci, katere definira Konvencija ZN o statusu beguncev iz leta 1951 (Dolinar, 2011).

Iregularni migrant je oseba, ki zaradi nepooblaščenega vstopa, kršitve vstopnih pogojev ali izteka vizuma nima statusa pravnega statusa v državi tranzita ali državi gostiteljici. Izraz "neregularen" je boljši od izraza "nezakonit", ker ima slednji kriminalen pomen in zanika, da ne priznava človečnosti migrantov (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Težko si je predstavljati človeka v slabšem položaju kot tistega, ki je pogosto izgubil vse razen lastnega življenja, ki ga želi rešiti z iskanjem zavetja v tuji deželi (Lapaš, 2008).

Po Bonifazi (2011 v Abdić, 2019) so migranti prisiljeni v premik zaradi vojne, invazivnega preganjanja ali množičnih kršitev človekovih pravic. Za razliko od ekonomskih migrantov prisilno razseljene osebe nimajo druge izbire, kot da poiščejo v tuji državi zaščito in rešitve. Mednarodna skupnost že dolgo priznava potrebe beguncev po posebni zaščiti, ravno tako pa mednarodno pravo, ki bi moralo ščititi njihove pravice.

Migracije so del človeške zgodovine že od začetka človeške rase. Razloge za migracijo lahko najdemo v različnih dejavnikih, od ekonomskih in družinskih, kot je selitev zaradi boljšega dohodka ali združitev družine, do razlogov, ki človeka »potisnejo« iz svojega okolja, kot so vojne, gospodarske krize v matični državi, suša, lakota ali naravne nesreče. Čeprav so migracije ravno del gibanja človeške civilizacije, je seštevek dejavnikov, ki so se zgodili na začetku drugega desetletja 21. stoletja, privedel do velikih človeških gibanj, ki so nedvomno zaznamovala družbeno klimo v Evropi v zadnjih letih (Dušanić, Hrekes in Pralica, 2019).

> *Prihajajo iz različnih držav in iz različnih razlogov. Mislim, da so večinoma dobri ljudje, ki ne mislijo zla. Veliko jih je izobraženih in šolanih. Imel sem priložnost govoriti z enim od njih, ki je znal nemško, on je arhitekt. Ves dan je delal v svoji državi za 10 evrov. Pokazal nam je svoje slike tega, kar je počel. Bila sta tudi 2 zdravnika.* – I. L., Velika Kladuša, januar 2021

Nisem si mislila, da so to migranti, ampak nekateri ljudje nekam odhajajo. Predvidevala sem, da prihajajo iz nečesa slabega in zagotovo ima vsak od njih svoj razlog. Zelo malo je odstotek 1 ali 2 odstotka pustolovcev. Nekdo je zaradi vojne, gospodarske krize, političnih razmer, tradicije, običajev, dogovorjenih porok. Vsaka zgodba, ki sem jo slišala od njih je zadosten razlog, da so krenuli iz svoje države. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

To so ljudje, ki so se podali v boljšo usodo, v boljše življenje, dali glavo v vrečo, da bi v obljubljeni Evropi našli službo in pogoje za boljše življenje zase in svoje družine. Ljudje kot ljudje. – P.M., Velika Kladuša, december 2020

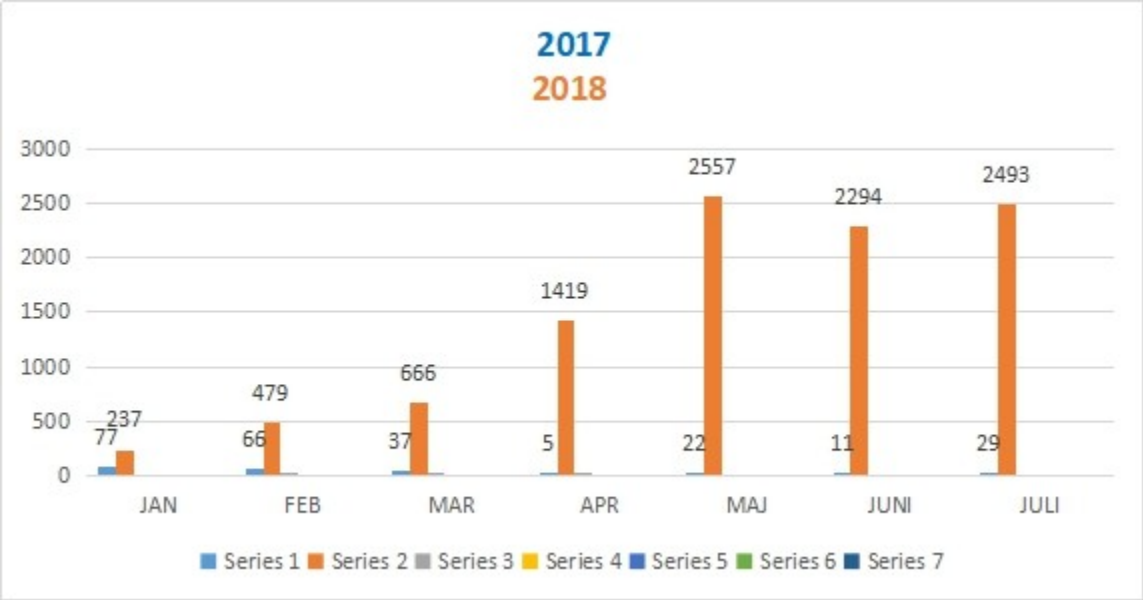
»Ilegalizacija« (De Genova, 2002) je eden najpomembnejših pojmov za razumevanje dinamike evropske migracijske politike v zadnjih nekaj desetletjih. Ravno zato, ker je dobršen del svetovne populacije (vsi nižji in srednji razredi večine azijskih, afriških in latinskoameriških držav) izključen iz možnosti legalnega potovanja v EU, ljudem ne preostane drugega, kot da potujejo »ilegalno«. Na balkanski migracijski poti je to pomenilo pešačenje čez t. i. zelene meje, ure in ure izgubljanja po gozdovih, sledenje železniškim tirom, po katerih je lahko kadarkoli pridrvel vlak, ali pa skrivanje v majhnih pregrajenih delih tovornjakov, kombijev ali avtomobilov (Lunaček Brumen in Meh, 2016).

1.2.BiH kot tranzitna država

Zaradi gorskega terena in nerazvite cestne in železniške infrastrukture je Bosna in Hercegovina že dolgo večinoma zunaj ustaljene begunske poti. Potem ko je Madžarska leta 2015 postavila neprebojne ograje vzdolž meje s Srbijo in Hrvaško, s čimer je dejansko zadušila ključno točko dostopa na ozemlje EU, Slovenija poostrila nadzor na mejah (ter uvedla sistematično potiskanje

beguncev nazaj na Hrvaško), si begunci in migranti utirajo novo pot v Zahodno Evropo – preko Bosne in Hercegovine (Amnesty International, 2019).

V prvi polovici leta 2018 je bilo v Bosni in Hercegovini drastično povečano število migrantov in beguncev, ki so vstopili na njeno ozemlje: s 237, zabeleženih v januarju, na 2.557, zabeleženih v maju, in 2.493, zabeleženih v juliju (Graf 1). Skupno število prijavljenih prihodov od 1. januarja do 31. julija 2018 je bilo 10.145 (v celotnem letu 2017 zabeleženih 218), od tega 175 otrok brez spremstva in otrok, ločenih od staršev ali skrbnikov. Migranti in begunci, ki vstopajo v BiH, redno uporabljajo dve glavni poti, večinoma prihajajo po kopnem iz Srbije in Črne Gore. Večina migrantov in beguncev, ki so prišli iz Srbije, je ostala v državi, potem ko je Madžarska leta 2015 zaprla državne meje. Druga glavna pot se začne v Grčiji in poteka skozi Albanijo in Črno Goro do BiH. V prvih mesecih leta 2018 so se migranti in begunci hitro preselili z obmejnih območij v Sarajevo, za kar so dobili potrditev od terenskih uradov Službe za tujce. V mesecu juliju, ko je bila opravljena ta ocena, je bil opažen nov trend, ko se begunci in migranti vse bolj izogibajo Sarajevu in se neposredno preselijo v Unsko-sanski kanton (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Graf 1: Število odkritih migrantov in beguncev, ki vstopajo v BiH po mesecih za leto 2017/2018 (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018)

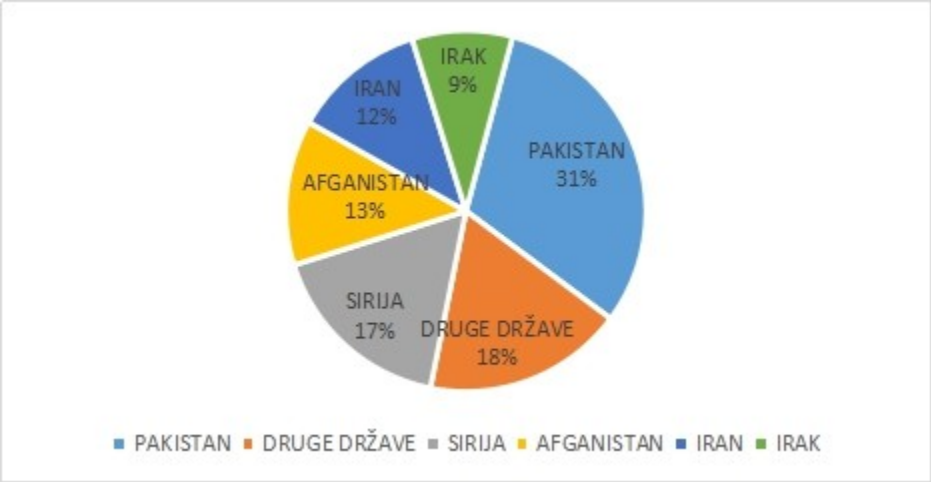
Bosanski mesti Bihać in Velika Kladuša, ki se nahajata na severozahodu države na meji s Hrvaško, sta postali začasno zatočišče za približno 5500 beguncev in migrantov, ki bežijo pred vojno, preganjanjem in revščino. Prispeli so na tako imenovano »balkansko pot«, skozi Grčijo, Bolgarijo in Srbijo, zdaj pa upajo, da bodo na zadnji stopnji svoje dolge poti. Le malo ljudi se bo odločilo za bivanje v Bosni in Hercegovini, ker bo večina poskušala v Evropsko unijo (EU) vstopiti skozi sosednjo Hrvaško in se soočila z neznanim in pogosto negostoljubnim terenom in policijo, ki jih na meji ne bo sprejela. Čeprav je članica Evropske unije, Hrvaška ni Schengenska država, vendar želi pokazati pripravljenost za pridružitev evropskemu območju brez meja do leta 2020 z odločno zaščito zunanjih meja EU pred nezakonitimi migracijami. Pet tisoč in pol moških, žensk in otrok, ki so trenutno v začasnih sprejemnih centrih v Bihaću in Veliki Kladuši, živi v zapuščenih nekdanjih tovarnah brez osnovnih življenjskih razmer. Omejene zmogljivosti in viri, skupaj s politično blokado in institucionalno neučinkovitostjo, ki državo hromijo od konca vojne leta 1995, pomenijo, da Bosna in Hercegovina ni pripravljena zagotoviti zaščite ali ustreznih življenjskih pogojev za sprejem beguncev in migrantov. Pogoji v taboriščih so bili pod standardom in ljudje, s katerimi se je pogovarjala Amnesty International, so bili resno zaskrbljeni zaradi njihove varnosti. Mnogi med njimi so govorili o neustrezni higieni in pomanjkanju tople vode, premajhni hrani in težko dostopni zdravstveni oskrbi (Amnesty International, 2019).

> *Ljudji, kot smo mi. Žele si normalno življenje, žele si službo. Večina jih je iz revnih držav, želijo si zaslužiti za preživetje, najti si službo in oditi v bolj razvite države. Želim jim, da jim to uspe.* – S. O., Velika Kladuša, november 2020

> *Celotna situacija je žalostna. Verjetno so te ljudi poslali tja, verjetno so imeli neko poročilo, da imajo možnost prestopiti in iti dlje, vendar so tam ostali nedoločeni. Sami so, nezaščiteni, zmrznjeni, lačni.* – lastnica lokala v Veliki Kladuši, januar 2020

Po podatkih IOM (Miješoviti migracijski tokovi u Mediteranu – Kompilacija dostupnih podataka i informacija – juni 2018, str. 42.) je držav izvora največ: Pakistan (31%); Sirija (17%);

Afganistan (13%); Iran (12%); Irak (9%) (Graf 2) (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Graf 2: Države izvora migrantov in beguncev (Organization for Security and Co - operation in Europe, 2019)

Podatki na terenu potrjujejo, da je približno 60% beguncev/migrantov, ki so prispeli v Bosno in Hercegovino, že zapustilo državo od začetka leta. Begunci/migranti, ki ostanejo v državi, so nastanjeni v neformalnih naseljih, ki potrebujejo stalno in večjo podporo in usklajevanje. Otroci in mladostniki begunci/migranti se soočajo s številnimi tveganji, od pomanjkanja oskrbe in zaščite do pomanjkanja dostopa do izobraževanja in/ali osnovnih storitev (Save the Children, 2018).

Bosna in Hercegovina je postala »zbirka ljudi v gibanju« (Kurnik 2019, 22). Dojema se tudi kot nesposobna, da bi se sama spopadla z velikim številom migrantov/beguncev (Lipovec Čebron, Fekonja in Ivnik, 2020).

> *Mislim, da bi bilo drugače če bi država imela dober odnos z njimi. Verjamem, da obstajajo načini za vzpostavitev reda in da je to enostavno narediti.* – lastnik lokala 2, Velika Kladuša, januar 2020

> *Država za reševanje tega problema ne počne skoraj nič. Dali so jih v taborišča, mislim da lahko veliko več narede pri tem. Mislim, da pri reševanju tega problema potrebujemo*

pomoč močnejših držav. Bosna je zelo neurejena in ima nerešena vprašanja, zato ne vem, koliko priseljencev bi moralo čakati, da se zanje reši nekaj pozitivnega. – S. O., Velika Kladuša, november 2020

Ko sem jaz kot prostovoljec in kot navaden državljan uspela priti v avstrijski parlament na tiskovno konferenco, česar pa naš član misije, naši politiki niso mogli. Da gremo iz ene države v drugo v EU, prosimo za pomoč, pokažemo kakšno, je stanje, rečemo, da se institucije Bosne in Hercegovine ne morejo spoprijeti s tem problemom, da potrebujemo podporo EU, da nas EU ne more pustiti na cedilu, kajti če bomo ostali sami, se bo stanje stopnjevalo in nihče ga ne bo mogel več nadzorovati. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

1.3. Solidarnost, empatija, gostoljublje

1.3.1. Solidarnost

Solidarnost ni le drugačna vrsta afekta v zvezi z empatijo, ampak deluje tudi v smeri vzpostavljanja drugačne vrste odnosa med ljudmi (Vasiljevič, 2017).

Begunci, pa tudi prostovoljci nevladnih organizacij, ki jim pomagajo, so polni pohvalnih besed za občane Velike Kladuše. *»V Kladuši je nekaj, česar nisem videl nikjer drugje, in to je, da je tu, kolikor je mogoče, skupno življenje domačinov in ljudi, ki so prišli sem,«* je povedala Nidzara Ahmetasevic, ki je prostovoljno delala v več begunskih taboriščih v Grčiji in pravi, da ni nikjer drugje, našla stopnje solidarnosti z begunci, kot jo je videla v Veliki Kladuši (Purić, 2018).

To potrjuje Adis Imamović, ki je s svojo organizacijo "SOS Ljuta Krajina" že od samega začetka krize z begunci v tem mestu, ki jim zagotavlja hrano, oblačila, šotore in druge potrebe, pred tem pa je bil na 14 poljih v sedmih različnih državah. Odnos Kladušancev do beguncev je razveselil tega Banjalučana (Purić, 2018).

Vemo, da je bila v Bosni in Hercegovini v nedavni preteklosti vojna in da je imela velike posledice za prebivalce. Želela sem raziskati, ali so prebivalci Velike Kladuše priseljencem bolj naklonjeni, ker so tudi oni preživeli vojno, in ali so se v nekem trenutku spomnili, kako jim je bilo takrat.

> *Mislim, da človek najbolje razume, kaj je preživel. Verjamem, da mora vsak človek imeti občutek, razumevanje in empatijo za drugega človeka, ne glede na to, katere vere, barve kože je. Tak občutek morajo imeti še posebej ljudji, ki so preživeli vojne grozote.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Po Lipovec Čebron, Fekonja in Ivnik je analiza razgovorov z lokalnimi prebivalci jasno izražena, saj prikazuje težnjo domačinov, da med letom primerjajo lastne begunske izkušnje balkanske vojne s položajem sodobnih migrantov/beguncev v njihovem mestu in razvito empatijo do njih. Ta odnos je razviden iz izjave vratarja v lokalni knjižnici v svojih 60-ih: *»Ti ljudje so ljudje kot mi in so begunci, kot smo bili mi«,* ali slogan »*v vojni nihče ni umrl od lakote, torej ne bo nihče umrl od lakote v času miru*«, ki je bila razstavljena v lokalni restavraciji, ki je ob prihodu migrantov/beguncev začela ponujati brezplačne obroke vsem, ki so v stiski. Slogan lastnika restavracije lahko razumemo kot priklic reševanja življenja solidarnosti med vojno in hkrati v posmeh absurdnim razmeram ljudi, ki stradajo pred pragom EU (Lipovec Čebron, Fekonja in Ivnik, 2020)

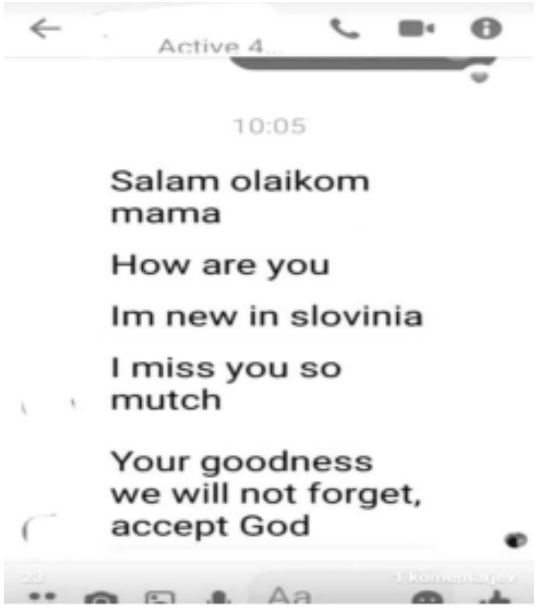
.

1.3.2. Empatija

V literaturi obstaja več definicij empatije, a na splošno imajo vse skupen pomen. Nanaša se na prepoznavanje in razumevanje tujega čustvenega stanja in situacije drugega ter odzivanje na to stanje, vendar ob ohranjanju lastne objektivnosti.

V nekaterih raziskavah (Šarić, 1993) je bila empatija opredeljena kot napovedna natančnost, kar dejansko pomeni, da lahko oseba, ki je empatična, predvidi vedenje in občutke drugih ljudi v drugačnih okoliščinah. V skladu s tem je Dymond empatijo opredelil kot "domišljijski prenos samega sebe v misli, občutke in dejanja drugih" (Cikač, 2018).

Slučajno sem jim pomagala, oni so potrebovali pomoč in jaz sem bila jim pripravljena pomagati. Pomagala sem jim, ker sem na njih gledala kot na človeka, tako kot sem tudi sama. – M. P., Velika Kladuša, november 2020

Slika 1: Primer zahvale migranta za empatijo (pridobljeno z zasebnega facebook profila).

Po Kondo (2017 v Cikač, 2018) empatija prispeva k močnim povezavam med ljudmi in temelji na ljubezni do človeka.

1.3.3. Gostoljublje

Gostoljubnost je značilnost, ki bi jo morali vaditi vsi. Sprejeti gosta ali neznanca z ljubeznijo in prijaznostjo je odnos, ki bi moral krasiti vsakega človeka. In mnogi narodi se že od nekdaj zavedajo te potrebe. Pa ne samo zavestno, tudi gostoljubje je bilo pričakovano; lahko bi celo rekli, da je bila to obveznost. Gostoljubnost je bil postopek "sprejemanja" tujcev, ki so v tem procesu postali gostje. Gostoljubnost kot vrlina je bila cenjena že v starodavni Grčiji. Razumelo

se je, da dober gostitelj s svojim vedenjem in ustrežljivostjo gostu daje občutek zaščite in skrbi med bivanjem v njegovem domu, pa tudi, da ga pelje ali usmeri na naslednji cilj. Gostoljubnost je opredeljena kot topla dobrodošlica gostom. Zajema odnose in procese med gostom in gostiteljem na način, da gostu sporočimo, da je dobrodošel, da ga spoštujemo, cenimo in predstavlja vse gostiteljeve kulturne, verske, državne in druge dosežke ter manire. Sem spadajo dobrodošlica, prijateljstvo, udobje, varnost, odprtost, prijaznost (Bareza, Kalinić in Tomašević, 2010).

Enak scenarij se že nekaj let ponavlja v Veliki Kladuši brez vidnega napredka. »Čeprav "jezni Krajišniki", izgubljajo nekaj potrpljenja, smo že nekaj let priča, da imajo do migrantov pošten in korekten, predvsem pa domač odnos. Mediji seveda pišejo o slabših stvareh, ker povzročajo senzacionalizem in hitrejše širjenje novic, kar je glavni cilj poročanja v medijih, dobri pa ostanejo ob strani«, poudarjajo iz Mednarodnega Solidarnostnega Foruma EMMAUS (Maksimovic, 2020).

> *Pomagam jim tako, da sem jih namestila v hiši mojega sina. Dajem jim jesti. Skuham jim kavo. Imajo vse tako kot moja družina. Sprva so bili z mano štiri fantje, ki so uspeli iti dlje od Bosne. Zdaj sta ostala dva fanta. Tam imajo ločeno kopalnico. Pozimi smo jim zagotovili ogrevanje, niso v mrzlem in jim je lepo. Imajo enako hrano kot moja družina, ko jemo mi, jedo tudi oni. Nikoli nisem naredila nič drugega za nas in nekaj drugačnega za njih, za nas je vedno vse enako.* – S. O., Velika Kladuša, november 2020

> *Prvič ko so prvi priseljenci prišli v Veliko Kladušo, sem sprejel nekaj priseljencev. Kasneje se jih je zbralo več. Odkar so začeli prihajati, sem pomagal približno 100 priseljencem. Imam veliko prostora (velik bar), tam sem postavil vzmetnice in jim pustil, da tam ostanejo. Z mano so bili 3 – 4 mesece. Vsi so šli naprej v Evropo. Tam so ostali pri meni, kuhali smo jim in skrbeli zanje.* – H. K., Velika Kladuša, januar 2021

Derrida (2000, str 25) uvaja koncept brezpogojne in absolutne gostoljubnosti, ki zahteva, da »odprem svoj dom in da dam ne samo tujcu […], ampak absolutnemu, neznanemu, anonimnemu drugemu in da jim dajem jim prostor, da jim dovolim, da pridejo in se odvijajo v kraju, ki jim ga ponudim, ne da bi od njih zahtevali vzajemnost (sklenitev pakta) ali celo njihova imena.« Zakon absolutnega gostoljubnost zapoveduje prekinitev z gostoljubjem po pravici, z zakonom oz. pravičnostjo kot pravico. Derrida (2000a, str 76–77) postavlja brezpogojno gostoljubje v nasprotje s pogojnim gostoljubjem ali gostinskim paktom, ki ga določajo norme, pravice, dolžnosti in moč (Lipovec Čebron, Fekonja in Ivnik, 2020).

> *Dovolila sem jim, da pridu k meni na kopanje, kasneje pa sem jim zagotovila nastanitev. Bilo mi je težko in odpeljala sem jih v svoje stanovanje. Dolgo sta ostala pri meni v mojem stanovanju.* – A. A.,Velika Kladuša, december 2020

Po Lipovec Čebron, Fekonja in Ivnik je tesna povezava z dojemanjem gostoljubja kot pomembne vrednote v islamu, ki je v Veliki Kladuši prevladujoča vera, izhajala tudi iz pogovorov z lokalnimi prebivalci. Dojemanje gostoljubja kot obveznosti je iz besed lokalnega imama v 30-ih letih jasno razvidno: »Gost ima pravico ostati noč in dan. Takrat je gostitelj dolžan gosta pogostiti z najboljšim, kar ima. Resnična gostoljubnost pomeni, da gosta gostijo tri dni in tri noči. Če gostuje za več kot tri dni, gostitelj opravi dobro delo ali sadako.« Med pogovorom se je imam skliceval na enega od hadisov, ki pravi: “Prerok Mohamed, a.s., je rekel:” "Kdor verjame v Allaha in v njega Sodni dan, bi moral gostu velikodušno služiti "'in tako izenačiti idejo o dobrem muslimanu in gostoljubnem muslimanu. Zato gostoljubnost v islamu ne pomeni velikodušnost, ampak obveznost, ki velja tako za gostitelja, da pokaže gostoljubnost, in gosta da jo sprejme. Poleg tega je gost v islamu svet, ker ko gost vstopi v hišo, z njim vstopi tudi Božji blagoslov" (Porić et al. 2015, str 58.). V nasprotju s tem se človek, ki ne nudi gostoljubja, šteje za grešnega, zato »ljudje, ki goste zavrnejo, nimajo hajra« [etično pojmovanje dobrega v islamu - opomba avtorja] (prav tam) (Lipovec Čebron, Fekonja in Ivnik, 2020).

Priča smo, da se ta gostoljubnost sčasoma zmanjšuje. Kaj je vplivalo na zmanjšanje gostoljubja do migrantov v Veliki Kladuši?

Pri tem so glavno vlogo odigrali mediji in nekateri posamezniki, ki so med domačini ustvarili strah in sovražnost do migrantov.

Novice, povezane z migrantsko krizo, so bile v zadnjih mesecih izredno aktualne v skoraj vseh medijih. Bile so večinoma pesimistične in napisane v maniri "boja" proti migrantom in migrantski krizi, kar je težava, ki jo je treba rešiti (Dušanić, Hrekes in Pralica, 2019).

Mediji na različne načine vplivajo na naše razmišljanje in ravnanje. Naša družba in kultura, celo naše razumevanje resničnosti, se oblikujejo na podlagi informacij, ki jih prejemamo prek medijev. Medijska sporočila neposredno vplivajo na nas kot posameznike, pa tudi na naše skupnosti in družbo. Nekateri medijski učinki so posredni.

Raziskava, izvedena za potrebe medijskega praktikuma, "Poročanje o migrantih in beguncih - # TačnoJeBitno", avtorice Ree Adilagić iz društva novinarjev BiH, je pokazala, da so o migrantih in beguncih poročali zelo nestrokovno in da je več kot polovica analiziranih besedil, migrante in begunce omenjala kot nevarne za državljane BiH, že v naslovih pa je bil poskus širjenja panike, medtem ko so avtorji sami uporabljali predpostavke in nepreverjene informacije (Buljubašić in Turčilo, 2020).

Avtor poročila je objave o migrantih in beguncih razvrstil v pet kategorij:

1. stigmatizacija migrantov in beguncev,

2. migranti in begunci kot zločinci,

3. migranti in begunci so nevarni za državljane BiH,

4. empatično poročanje, v katerem so ti ljudje predstavljeni kot žrtve, in

5. senzacionalistično poročanje.

Raziskava je bila objavljena februarja 2019 in je analizirala 100 besedil iz 14 medijev iz celotne BiH (trije tiskani mediji, pet elektronskih in šest spletnih medijev) (Buljubašić in Turčilo, 2020).

> *Sčasoma in ko so mediji poskušali čim bolj poslabšati sliko teh ljudi, so nekateri člani moje ožje družine mislili, da pomagam nekaterim slabim ljudem, kot so jih mediji imenovali teroristi, pripadniki ISIL-a, zločinci.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Z mediji se ne ukvarjam veliko, vse to so predpostavke. Obstajajo tako dobri kot slabi. Kako lahko kdo reče, da so priseljenci ki prihajajo, z družino in petimi majhnimi otroki, ustvarili nekaj težav. – lastnik lokala 3, Velika Kladuša, januar 2020

Zgodilo se je, da sem v medijih prebrala, da so priseljenci požgali hišo v Veliki Kladuši. Če sem iskrena, sem sprva verjela novici, ker se je o tem že veliko pisalo. Kasneje sem iz preverjenih virov iz prve roke izvedela, da so hišo zažgali naši prebivalci in ne priseljenci. Priseljenci so ostali v tej hiši. Nekatere naše ljudi je to motilo, zato so se odločili, da bodo stvari vzeli v svoje roke. Zažgali so hišo, prisilili priseljence in jih vrgli ven. Ne vem, zakaj so to storili tako, iskreno sem razočarana. – S. D., Velika Kladuša, november 2020

Mediji pišejo, da so ugrabili dve deklici in jih odpeljali v Sarajevo, kasneje pa so pisali, da sta odšli prostovoljno. – I. L., Velika Kladuša, januar 2021

Iz raziskave, ki sem jo naredila, in pogovorov z lokalnimi prebivalci smo izvedeli, da je zmanjševanje gostoljubja in ustvarjanje strahu med lokalnim prebivalstvom vplivalo tudi na ravnanje posameznih migrantov. Seveda gre za posameznike, ki ne določajo vedenja in značaja celotne populacije. Migranti, med katerimi so dobri in slabi ljudje (kot v vsaki populaciji), si niso zaslužili, da bi jih dali v isti koš, in tisti, ki so dobri, trpijo zaradi slabih dejanj nekaterih posameznikov.

Kasneje konec leta 2019 so začeli prihajati tudi priseljenici, ki so skupaj uživali tablete in alkohol. Na začetku so bili predobri, zdaj pa obstajajo vse vrste. – I. L., Velika Kladuša, januar 2021

Sprva so jim vsi v okolici pomagali. Ko pa je prihajalo vedno več ljudi, so nekateri začeli delati majhne težave. Ljudje so nato postali nekoliko drugačni do njih in niso hoteli več

pomagati kot včasih. Ljudje so se prestrašili, ker so se med njimi prepirali in imeli konlikte. Zbrali so se, znali so se tudi napasti z nožmi. – S. D., Velika Kladuša, november 2020

Razočarali so me, ko so eni od mojih kolegic ukradli avto. To so bili nekateri, ki so jemali trde droge. Avto so našli daleč od Kladuše, ko jim je zmanjkalo goriva. Spraševal sem se, ali je to mogoče. Vem, kdo je ukradel in je še vedno v Kladuši. Po tem so naši začeli še slabše govoriti o njih. – I. L., Velika Kladuša, januar 2021

V bližini mesta se je pred približno dvema letoma zgodilo, da je en priseljenec v hiši, kjer so bili nastanjeni ubil, drugega. Pozneje se je izkazalo, da naj bi bila oseba ki ga je ubila, že iskana v Grčiji, ker naj bi isti umor storil tudi tam. Torej je prišlo do umorov. Ljudje so se tega bali, preprosto jim ni bilo vseeno slišati kaj takega. – S. D., Velika Kladuša, november 2020

Delali so si težave in se prepirali med seboj, ampak naši otroci so šli z name k njim in so nas vedno spoštovali in nam niso delali težav. – F. T., Velika Kladuša, december 2020

Teh slabih dejanj je zelo malo, vendar nekateri morda le iščejo razlog za obsojanje.

Bolj konservativni posamezniki z izrazitejšimi socialnimi identifikacijami in rasnim profiliranjem so migrante bolj pripravljeni dojemati kot varnostno in socialno-ekonomsko grožnjo. Konservativni odnosi in vrednote, kot so etnocentrizem, konservativizem, socialna identifikacija in izrazito zaznavanje rasnih razlik, so pravzaprav vidiki navezanosti na lastno skupino in zavračanja zunanjih skupin (Dušanić, Hrekes in Pralica, 2019).

> *Ljudje kot smo mi. So vseh vrst kot mi. Obstajajo tisti, ki so iz zapora (tako kot pri nas) in povzročajo težave, zato jih vsi ljudje gledajo, kot da so enaki. Odnos, da z njimi ravnajo, kot da so vsi enaki in da se njimi ravna nespoštljivo, je zame zelo grd. Tem ljudem je treba vedno pomagati in nanje gledati kot na človeška bitja. Ni človeško, ni religiozno, jih gledati na kakšen grd način*. – A. A., Velika Kladuša, december 2020

Stigmatizacija migrantov in beguncev pomeni kakršno koli predstavitev teh ljudi kot negativnih in ustvarjanje občutka odbojnosti državljanov BiH do migrantov in beguncev. (Adilagić, 2019)

> *Po uradnih statističnih podatkih število kaznivih dejanj, ki so jih storili priseljenci v kantonu, ni niti 10-odstotno. To so večinoma prepiri med njimi, nekaj vlomov itd. To je majhno število dejanj, ostalo so storili prebivalci Unsko-sanskega kantona. Ni mi jasno, kako lahko naši politiki v javnosti obtožujejo priseljence, ampak relevantne statistike pa govorijo povsem drugače.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Migranti, ki so se na poti do boljšega življenja srečevali z različnimi težavami, udarci in mučenjem, si niso zaslužili, da bi jih posamezniki sprejeli s tako »dobrodošlico« (Slika 4). Pozitivno je, da gre za dejanja le nekaterih posameznikov, da so v Veliki Kladuši še vedno dobri ljudje, ki migrante razumejo in so jim še vedno pripravljeni pomagati. Večina domačinov in vseh intervjuvancev v raziskavi takšnih napisov ne podpira, jih obsoja, in so nad njimi zgroženi. Ti napisi so delo nekaterih posameznikov, ki jih je zagotovo manj kot ljudi, ki želijo pomagati migrantom.

Slika 2: Primer odvračanja migrantov v V.K. (pridobljeno z zasebnega facebook profila).

1.4.Kriminalizacija solidarnosti

Leta 2002 je Evropska unija sprejela t.i. Paket pospeševalcev, tj. pravni okvir za preprečevanje in kaznovanje nezakonitega vstopa, gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic. Direktiva ne cilja samo na migrante iz držav nečlanic, temveč tudi na katero koli osebo, ki pomaga na kateri koli stopnji takšne migracije. Poleg tega je bil ustvarjen za kriminalizacijo trgovine z ljudmi, vendar so ti previdnostni ukrepi v novem kontekstu dobili nov pomen - leto 2015 si bomo v Evropi zapomnili po tako imenovani "begunski krizi". Velik migracijski val je povzročil humanitarno krizo, ki je spodbudila številne prostovoljce in aktiviste, ki so zaradi njihovega sodelovanja v skladu s prej omenjeno direktivo EU imenovani tihotapci ali kriminalci (Osmančević, 2019).

V zadnjih letih naraščajoči trend kriminalizacije migracij znotraj Evropske unije vodi politična retorika, migrante prikazuje kot vir socialne motnje in kriminala. Lažno zgrajeno ozračje strahu je državam članicam odprlo prostor za izvajanje restriktivne politike, ki je močno odvisna od široke uporabe kazenskega prava. Z leti se je odziv Evropske unije na migracije preusmeril na področje notranje varnosti in nadaljeval postopek. Odgovor Evropske unije na migracije tijekom

godina je prešao u sferu unutarnje sigurnosti i održao proces sekuritizacije migracij (Kranjec in Ćuća, 2020).

Po Huysmans, J. 2000 (v Kranjec in Ćuća, 2020) je migracijska politika Evropske unije posledično začela spodbujati radikalne politične strategije, katerih cilj je izključiti nekatere kategorije ljudi, tako, da jih predstavlja kot nevarnost.

Zato naraščajoči trend kriminalizacije migracij ni presenetljiv, temveč je plod pogojne razdelitve pravic na podlagi kulturnih, rasnih in socijalno-ekonomskih meril (Kranjec in Ćuća, 2020).

Duarte (2019 v Kranjec in Ćuća, 2020) inkriminacija solidarnosti opisuje državne dejavnosti in poskuse, kako preprečiti in ustaviti posameznike, skupine, pobude, institucije in druge akterje v akcijah, ki podpirajo, ali pomagajo ljudem v stiski, vendar nimajo ustreznih dokumentov, z uporabo kazenske in priseljenske zakonodaje.

Po Čebron, Fekonja in Ivnik 2020, ugotovitve na terenu kažejo, da Velika Kladuša postaja prizorišče večstranskih napetosti med čedalje bolj restriktivnimi politiki, ki poleg migrantov/beguncev inkriminirajo tudi vse oblike solidarnosti z njimi in prakse, ki nasprotujejo tem politikom, kot npr. spontane gostoljubne prakse lokalnega prebivalstva do migrantov/beguncev, aktivizem mednarodnih prostovoljcev in odločnost migrantov/beguncev, da prestopijo meje in dosežejo ciljne države (Čebron, Fekonja in Ivnik, 2020).

> *In zdaj ko je pomoč migrantom postala kriminalizirana, se vse dogaja hitro in pogovorov ni več, vse prek sporočila. Zdaj se je vse zvrstilo na predajo hrane, obutve in oblačila ter nadaljevanje.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

> *Da. K meni so prišli z Ministrstva za razseljene osebe iz Bihaća (Ured za tujce). Rekli so mi, da tega ne smem početi. Ti ljudje so svobodni, hodijo po ulicah, zakaj jih ne bi s svojo svobodno voljo postavili doma in jim pomagali. Sprva so mislili, da jemljem denar priseljencem, kar ni res. Ko so bili prepričani, da to ni res, niso več prišli k meni. Kasneje nisem imel težav* – H. K., Velika Kladuša, januar 2021

Ukrepi, kot so zagotavljanje pravnih informacij, nakup sendviča ali vode ali nudenje prevoza k zdravniku, pa tudi reševanje nekoga pred zmrzovanjem, utopitvijo ali umiranjem, se običajno štejejo za osnovno in pričakovano človeško reakcijo ali solidarnost, vendar so v zadnjem času postali tvegani, kaznivi in nezaželeni. Številne mednarodne norme človekovih pravic, so pravica do življenja, pravica do svobode in osebne varnosti, pravica do svobode izražanja, pravica do poštenega zaslišanja, pravica do ustreznega bivanja in pravica do hrane ter ustrezen standard kršenja humanitarne pomoči ali solidarnosti. Okafor (2019 v Kranjec in Ćuća, 2020) Ko se ljudje bojijo oskrbe z vodo ali zagotavljanja zdravstvene pomoči osebi v stiski, bo (i) zakonitost statusa postala nepomembna. Zato uporaba zakonov, ki kaznujejo humanitarno pomoč, ogroža vrednote solidarnosti in človekovih pravic ter uničuje socialni kapital (Kranjec in Ćuća, 2020).

Podobni posegi državnih organov v zasebno sfero in kriminalizacija solidarnosti z migranti/begunci so bili opaženi tudi v bližnji Srbiji (Stojić Mitrović & Meh 2015; Davy 2019) in na Hrvaškem (Bužinkić & Hameršak 2018; Amnesty International 2019). Podobno kot v Bosni so tudi na Hrvaškem raziskovalci opazili, da je prva faza prihodov beguncev/migrantov, zaznamovala politične pozive k solidarnosti, ki so se v naslednji fazi spremenili v politično retoriko o potrebi po povečanju nadzora nad begunci in varujejo državne meje (Vidović 2016) (Lipovec Čebron, Fekonja in Ivnik, 2020).

V Evropski uniji je veliko primerov formalne kriminalizacije solidarnosti. Številni posamezniki in organizirane skupine ter verske skupnosti so bili obtoženi, preganjani ali zatirani zaradi pomoči pri vstopu nezakonitih migrantov v državo, njihovega prevoza v državo ali znotraj nje. Zagotavljanje potrebnih sredstev za preživljanje nezakonitih migrantov, najem nastanitve ali zagotavljanje nastanitve ali zavetja nezakonitim migrantom so postali kazniva dejanja (Kranjec in Ćuća, 2020).

V letu 2019 so se začeli pojavljati znaki, kot npr »Vstop prepovedan tujcem brez dokumentov« (Krajina.ba 2019) na vhodih kavarn in restavracij. Nekatere ustanove so te znake postavljale na okna lokalov, vrata določenih trgovin pa so ostala zaprta, dokler ni trgovec preveril identiteto osebe, ki stoji zunaj (Lipovec Čebron, Fekonja in Ivnik, 2020).

1.5. Mednarodna zaščita

Mednarodno pravo je usmerjalo šele v zadnjem času, v prvi polovici 20. stoletja zaščito beguncev. Tako je nastal Sporazum o pravnem statusu ruskih in armenskih beguncev iz leta 1928, ki jim je zagotavljala na mednarodni ravni jamstvo nekaterih pravic, ki jih danes uživajo na podlagi dokumentov sodobnega mednarodnega prava, kot so zaščita pred izgonom in vrnitvijo v državo, iz katere so pobegnili, pravica do dela, pravica do dostopa do sodišča, enake ugodnosti itd. Poleg tega je Sporazum pomembno vplival tudi na sprejeto Konvencijo o mednarodnem statusu beguncev pod okriljem Društva narodov leta 1933, ki je še povečala pravice beguncev, zagotavljanje pravice do osnovnega zdravstvenega varstva in dostopa do izobraževanja državi, v katero so pobegnili. Vendar je bila praksa držav pri uporabi konvencije zelo skromna, deloma zaradi še vedno zagotovo preveč naprednih rešitev, deloma pa nedvomno zaradi velike gospodarske krize, ki je zajela obdobje od 1929 do 1933. Nato je bil leta 1936, tudi pod okriljem Društva narodov, sklenjen začasni sporazum o položaju nemških beguncev, katerih sprejem je spodbujalo naraščajoče število beguncev iz Hitlerjevega tretjega rajha, čemur je sledilo sprejetje Konvencije o statusu beguncev nemških beguncev že leta 1938. Poleg tega tudi posledice druge svetovne vojne kažejo na potrebo po mednarodnopravni ureditvi za zaščito beguncev, med katerimi se je znašlo več milijonov ljudi. Tako je bila, po drugi svetovni vojni ustanovljena Organizacija beguncev (IDF) kot začasna mednarodna organizacija in nato kot Visoki komisar Združenih narodov za begunce (Lapaš, 2008).

V skladu s konvencijo iz leta 1951 o pravnem statusu beguncev je begunec oseba, ki je zaradi upravičenega strahu zunaj države, katere državljan je, preganjanje zaradi rase, vere, narodnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini, ali zaradi političnega prepričanja in je nemogoče, da bi lahko uporabil zaščito te države (ali pa zaščite iz strahu ne želi uporabiti). Zaradi tega so begunci še v slabšem položaju, ker so po definiciji tradicionalno najučinkovitejše sredstvo za zaščito pravic posameznika v mednarodnem pravu – diplomatska zaščita države njegovega državljanstva. Pod enakimi pogoji je lahko begunec tudi oseba brez državljanstva, ki je zunaj države svojega nekdanjega običajnega prebivališča in se zaradi strahu ne želi, ne more ali pa ne sme vrniti v to državo (odstavek 2 A člena 2 Konvencije) (Lapaš, 2008).

Spoznala sem zakonski par iz Afganistana. Oba sta zdravnika. Našla sem ju v taborišču v Trnovih. Preprosto sta se vrgla na travo in jokala. Moški je glasno zajokal. Povedal je, da je svojega 4-letnega otroka zapustil starim staršem. Moral je oditi, ker je občasno delal kot zdravnik v ameriški bazi in so talibani to odkrili. Ubili so tri njegove kolege. Dan pred njegovim odhodom se je njegov kolega s kolesom odpeljal v službo. Talibani so ga ubili in pustili v jarku. Kdor ga prvi reši, pomeni, da je proti talibanom in na strani Američanov. Prečkali so mejo in se vrnili v Bosno. Ljudje so se zlomili. Na svojih mobilnih telefonih so nam pokazali svoje slike od prej, predstavitve in seminarje, zdaj pa so tam, kjer so, vprašanje pa je, kdaj bodo dosegli status in ostali v Evropi in kdaj bodo lahko pripeljali svojega otroka k sebi. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Spoznala sem tudi mlad zakonski par iz Pakistana. Oba sta profesorja in muslimana, a se iz nekega razloga njihove družine niso se smele med seboj poročiti, in sta prekršila pravilo in zato pobegnila. Bila sta v Bosni in bala sta se le, da bi ju policija vrnila v Pakistan, ker bi oba ubili. Naši ljudje bi rekli, da v Pakistanu ni vojne, ampak onadva sta tudi pobegnila pred smrtjo. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

V nasprotju s konceptom avtonomije migracij in dojemanjem ljudi, ki bežijo iz svojih držav, kot tistih, ki jih zaznamujeta pogum in upanje, pa azilna zakonodaja temelji na strahu kot glavni kategoriji za utemeljitev pravic in dovoljenja za prebivanje. Po Zakonu o mednarodni zaščiti oz. Ženevski konvenciji (1951 in protokolu 1967) status begunca pridobi oseba, ki: se zaradi dobro utemeljenega strahu pred preganjanjem zaradi rase, vere, narodnosti, pripadnosti posebni družbeni skupini ali političnega prepričanja nahaja izven države, katere državljanstvo ima, in se ne more ali zaradi takega strahu ne želi zaupati zaščiti svoje države; ali oseba, ki nima državljanstva in se nahaja izven države, kjer je imela predhodno prebivališče, pa se zaradi takšnih dogodkov ne more ali zaradi strahu ne želi vrniti v to državo. V postopku za pridobitev mednarodne zaščite se tako zahteva čim natančnejša avtobiografska zgodba, v kateri morajo ljudje dokazati, da zadoščajo pogojem konvencije. Poleg tega pa morajo, v nasprotju s prakso

izpred desetletij, dokazovati tudi resničnost svojih izjav. V praksi to pomeni, da morajo pred uslužbenci izvršilne oblasti razlagati in dokazovati svoje travme, hendikepe in preživeto nasilje (Lipovec Čebron in Zorn, 2016).

Evropska unija se v zadnjih desetletjih, zlasti pa v zadnjem letu, sooča s povečanim številom prihodov migrantov in beguncev, ki v državah članicah iščejo priložnosti za boljše življenje in/ali bežijo pred preganjanjem, kršenjem človekovih pravic ali okoljskimi katastrofami. Države so se na vse to sprva odzivale enostransko, z razvojem azilnih in migracijskih politik, ki so se med seboj zelo razlikovale. Da bi dobile bolj poenoten odgovor na migracijske in begunske izzive, so države članice v okviru Evropske unije začele graditi t. i. skupni evropski azilni sistem (Common European Asylum System – CEAS), ki je bil kot cilj opredeljen v Stockholmskem programu (Evropska komisija, 2010) in na podlagi katerega naj bi Unija pridobila podroben skupni okvir poenotenih predpisov. Navedeni sistem, ki je sicer predmet resnih kritik (glej npr. den Heijer in dr., 2016; Guild in dr., 2008), narekuje pravila vsakodnevnega postopanja državnih organov s prosilci za azil in begunci po vsej EU. Med prosilci za azil je navadno večina takšnih, ki so na ozemlje EU pripotovali na nezakonit način, v manjših ali srednje velikih skupinah čez morje ali zelene meje. Tovrstni migracijski pojavi so bili sčasoma dojeti kot vsakdanji, običajni in predvideni s pravom. Navedeno »rutinirano« dogajanje je bilo mogoče opazovati še v prvi polovici leta 2015. Takrat so statistični podatki sicer že nakazovali, da se občutno povečuje število ljudi, ki so v Evropo prihajali najprej po izbruhu t. i. »arabske pomladi«, nato zaradi širjenja vojne v Siriji ter zaradi krepitve Islamske države in splošnega propadanja državnih struktur v Iraku, Afganistanu in drugod. Kljub temu pa je bil pravno in institucionalno gledano položaj še vedno enak – prosilci za azil so prehajali meje in vstopali sporadično, v manjših skupinah, skrivajoč se pred oblastmi. Oblasti so selivce obravnavale kot »nezakonite migrante«, če so zaprosili za azil, pa kot prosilce za mednarodno zaščito v postopku ugotavljanja statusa begunca (Kogovšek Šalamon, 2016).

Raziskave in dokazi, ki so jih zbrali Amnesty International, Urad varuha človekovih pravic RS in člani BVMN InfoKolpa, potrjujejo, da se sistematična zavrnitev dostopa do azila v Sloveniji izvaja z različnimi postopki zlorab. Na policijskih postajah policija prošenje za azil prezre, migranti in begunci pa se soočajo z nasiljem in grožnjami ali pa so prisiljeni na goljufiv način podpisovati dokumente, misleč, da podpisujejo prošnjo za azil. Namesto tega podpišejo

dokumente, ki predstavljajo začetek postopka ponovnega sprejema, tako da nimajo možnosti pritožbe ali kakršnega koli drugega postopka, ki bi jim omogočil, da ostanejo v državi. BVMN navaja, da se je sistematično izvajanje te prakse začelo v začetku leta 2018, ko uradna statistika kaže na močan upad registriranih prosilcev za azil in povečanje števila ponovnih sprejemov. Najbolj jasen primer je postaja mejne policije Črnomelj, kjer se je število prošenj za azil zmanjšalo s 371 (maj 2018) na le 13 (junij 2018), kljub povečanemu številu nezakonitih prehodov meje (Omerović. 2020).

Področje migracij in azila torej zahteva temeljit razmislek socialnodelovne stroke, ali bo njena vloga sodelovanje pri nadzoru nad priseljevanjem in s tem poglabljanje neenakosti ali pa bo poskusila načela, ki jih razglaša v svojih etičnih kodeksih in globalnih standardih, udejanjati tudi v praksi (cf. Mednarodna zveza šol za socialno delo in Mednarodna zveza socialnih delavk in delavcev 2005). Razmere na področju migracij in azila kažejo globok prepad med retoriko o vlogi socialnega dela, ki naj bi prispevalo k pravičnejši družbi in pomagalo rešiti težave posameznikov in posameznic ob spoštovanju njihove avtonomije in samodeterminacije ter dejanskim prepuščanjem posameznikov in posameznic policijskim postopkom in segregiranim, zaprtim prostorom bivanja (Zorn, 2008).

Po trenutno veljavnem zakonu o azilu (Uradni list BiH -, št. 11/16 in 16/16) je organ, ki na prvi stopnji odloča o prošnjah za azil, Ministrstvo za varnost BiH – azilni sektor. Organ, ki odloča o tožbah, vloženih na prvostopenjskih odločbah v tem postopku, je Sodišče BiH. Po azilnem zakonu tujce varuje načelo nevračanja pred vrnitvijo v državo, kjer obstaja resnično tveganje, da bodo izpostavljeni smrtni kazni ali usmrtitvi, mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju. V azilnem postopku najprej veljavnost razlogov za dodelitev statusa begunca v BiH prosilcu, za katerega obstajajo resni razlogi za prepričanje, da se bo vrnitev v državo izvora ali običajno prebivališče resnično soočila s smrtno kaznijo mučenje, nečloveško ali ponižujoče ravnanje ali kaznovanje rase, vere, narodnosti, političnega prepričanja ali pripadnosti določeni družbeni skupini. Poleg tega je v postopku za prošnjo za azil v BiH posebna pozornost namenjena preverjanju obstoja razlogov za spoštovanje načela nevračanja v okviru odobritve dodatne zaščite in subsidiarne zaščite. Preučijo se pogoji za dodelitev subsidiarne zaščite tujcu. Ministrstvo za varnost - azilni sektor, v azilnem postopku, potem ko je ugotovilo, da tujec ne izpolnjuje pogojev za dodelitev statusa begunca. V zvezi s tem je tujec, ki ne izpolnjuje pogojev

za status begunca, upravičen do subsidiarne zaščite, če obstajajo resni razlogi za prepričanje, da bo vrnitev v državo izvora ali običajno prebivališče resnično tvegala resne kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Če tujec zaradi uporabe izključitvenih klavzul ne dobi statusa begunca ali subsidiarne zaščite, vendar se v azilnem postopku ugotovi, da obstaja resno tveganje, da bo izpostavljen smrti ali usmrtitvi, mučenju ali drugemu nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju z vrnitvijo ali prisilno odstranitvijo, bo tujcu dovoljeno bivanje v BiH v skladu z Zakonom o tujcih, ki ureja območje gibanja in prebivanja tujcev (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Večina oseb, ki poda vlogo za azil (da bi s tem legalizirali svoje bivanje), je v policijskem diskurzu preformulirana v »lažne begunce«. Sintagmo »lažni begunec« s pridom promovirajo sodobne evropske migracijske politike, po katerih so »vse osebe, ki poskušajo pridobiti status begunca, razumljene – dokler dokazi ne pokažejo nasprotnega – kot nedokumentirani migranti, ki poskušajo izrabiti radodarnost evropskih držav« (Fassin 2005: 369). Čeprav evropske vlade retoriko o »lažnih« beguncih poskušajo legitimirati s pojasnili, da tako varujejo pravice »pravih« beguncev, je v ozadju proces sistematične diskvalifikacije prosilcev in prosilk za azil in s tem tudi instituta azila (Lipovec Čebron in Zorn, 2016).

Čeprav je v BiH skupno 8.857 oseb izrazilo namero, da bo zaprosilo za azil, je bilo oddanih le 709 prošenj. Po oceni MIRA, objavljeni maja, je le 30 % tistih, ki so prejeli potrdila, lahko zaprosilo za azil (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Zaradi nadzora nad priseljevanjem, utemeljenega v globalnih neenakostih, je azilni sistem izgubil kredibilnost in praktično sposobnost zaščititi ljudi, ki so v svojih državah preganjani (Lipovec Čebron in Zorn, 2016).

V zadnjih štirih letih poročila o delu hrvaškega varuha človekovih pravic neprestano poudarjajo, da je bil številnim migrantom onemogočen dostop do mednarodne zaščite. Njihov izgon je bil izveden brez upoštevanja kakršnih koli postopkov, ki jih predpisuje zakon o tujcih, s čimer se je zagotovilo, da pravna sredstva niso bila uporabljena. Obnašanje hrvaške policije, opisano v pritožbah, lahko v materialnem in postopkovnem smislu pomeni kršitev 3. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah. To je povezano s kršitvami prepovedi mučenja in ponižujočega ravnanja z osebami in obveznostjo države, da izvede učinkovite in temeljite

preiskave. Ljudje, ki so bili na poti, so bili včasih pridržani v uradnih prostorih, kot sta sprejemna centra Trilj in Tovarnik, pa tudi v neformalnih in neustreznih prostorih, kot so zloglasne garaže v bližini policijske postaje Korenica, kjer so bili ljudje brez dostopa do vode, hrane in stranišč (Omerović, 2020).

1.6. Sovražno okolje, nasilne meje in policijsko nasilje

1.6.1. Sovražno okolje

Sovražni govor postaja vse bolj izpostavljen problem in eno izmed aktualnih vprašanj v družbeno-poltičnih razpravah sodobne Evrope in tudi širše. Zaradi tega se seveda povečuje tudi financiranje mednarodnih raziskovalnih in aplikativnih projektov, ki naj bi poskušali zajeziti rasistični, nacionalistični, homofobni in seksistični ter proti islamu in migracijam uperjen diskurz, torej ozaveščati javnost o tematiki in načinih reagiranja oz. delovanja. Konec poletja leta 2015 se je bila Evropa končno prisiljena soočiti s tem, kar severnoafriške in bližnjevzhodne države doživljajo že leta: prihod večjega števila beguncev po tako imenovani zahodnobalkanski migracijski poti. To, kar je bilo hitro napačno poimenovano za »begunsko krizo«, saj je v resnici šlo za krizo Evropske unije in krizo odziva nacionalnih držav, je še dodatno povečalo nestrpnost in sovražni govor, ki se je hitro razširil prek spletnih družbenih medijev (Bajt, 2017).

Rasistični govor se rad skriva za besedami kot »mi«, »naši revni ljudje« ipd. Na primer: »Mi ne potrebujemo pakistanskih beguncev, saj še za svoje ljudi nimamo dovolj, najprej je treba poskrbeti za naše reveže.« Vprašanje je, kdo je ta »mi« in kdo so naši ljudje. Ali je pozicija, ki jo zagovarjamo tukaj, tudi všteta v ta vseobsegajoči, totalitarni »mi«? Kateri »naši ljudje« pa so najbolj revni? Niso to prav Romi in begunci? (Zorn, 2003)

Teroristični napadi v zadnjih nekaj letih so povečali strah in občutek negotovosti po Evropi. Raziskave so tako opozorile na povečanje sovražnega govora proti migrantom in muslimanom; v

Nemčiji se je npr. število napadov na begunce v letu 2015 v primerjavi z letom prej povečalo kar za štirikrat (Bajt, 2017).

Slika 3: Primer sovražnega govora na facebooku)pridobljeno z zasebnega facebook profila).

Po Zorn (2003) so nekatera značilna vprašanja iz vsakdanjega življenja, ki jih lahko prepoznamo kot ksenofobični, sovražni govor npr:

• kako zaustaviti ilegane migrante,

• koliko nas tujci stanejo; kdo je pravi azilant, kdo pa tisti, ki izkorišča slovensko državo in pravico do azila; zakaj bi morali Romi imeti posebnega predstavnika v občinskem svetu, če pa lahko kandidirajo kot vsi ostali,

• trditve, da so begunci privilegirani, ker dobivajo rabljena oblačila, namestitev in hrano v posebnih ustanovah brezplačno, medtem ko si morajo »naši ljudje« vse to kupiti sami, itn. Predpostavka takih vprašanj in trditev je, da lahko sovražimo tujce in pripadnike etničnih

manjšin, da nimajo pravice živeti v tej državi, da jih lahko zavrnemo, zapremo (odvzamemo svobodo, ker nimajo papirjev), odstranimo, zatiramo, izkoriščamo (Zorn, 2003).

Slika 4: Primer sovražnega govora na facebooku (pridobljeno z zasebnega facebook profila).

Mislila sem da, so naši ljudje dovolj senzibilizirani, nato pa sem bila šokirana da je ena duševno bolna oseba naredila lažni profil in bi tako lahko ljudji spodbudila, da so storili in govorili tako slabe stvari. Mislim da so nekateri pokazali svoj pravi obraz. – Z. B., Velika Kladuša, ženska, November 2020

Mesec dni sem spremljala napovedi skupine fb, v kateri so bili organizirani napadi na migrante. Ko sem videla, kdo vse komentira in jim je všeč, nisem mogla verjeti. Vzgojitelji izobraženi ljudje in ljudje, ki bi morali na nekatere stvari v življenju gledati drugače. – J.H ., Velika Kladuša, december 2020

Sram in žal mi je, ko vidim preganjanje teh ljudi, kako pobegnejo in se skrijejo. To je tragedija. – lastnik lokala 2, Velika Kladuša, januar 2020

Preprečevanje sovražnega govora in stigmatizacija nekaterih družbenih skupin je eden redkih upravičenih razlogov za omejevanje svobode javnega izražanja. Govor, ki stigmatizira, očrni ali spodbuja nekatere družbene skupine, je nezdružljiv s svobodo govora prav zato, ker krši pravice drugih in je popolnoma nezdružljiv z enakostjo kot temeljnim načelom življenja v družbi (Georgiev, Hoffman, Vasiljević in Antonina, 2016).

1.6.2. Nasilne meje in policijsko nasilje

Po Nicholasu De Genovi (2013 v Gombač, 2016) so meje postale prostori tisočerih možnosti. So eden ključnih elementov za utrjevanje nacionalne ideologije in identitete, instrument državne politike in simbol suverenosti.

Meje, suverenost, varnost in človečnost so kot koncepti v zadnjem času zelo izpostavljeni tako v teoretskih diskurzih, povezanih z migracijami, kot tudi v praksi. Na kratko bi lahko rekli, da se s pomočjo meja v službi nacionalnih ideologij skuša ohraniti suverenost držav, v imenu varnosti se legitimizirajo ostri ukrepi proti migrantkam/migrantom, prek humanitarnih diskurzov pa se takšne prakse kritizirajo v imenu spoštovanja človekovih pravic, človečnosti in solidarnosti (Gombač, 2016).

Državne meje se vse bolj spreminjajo v simbolične in regulatorne instrumente znotraj strategij nadzora migracij (Walters 2011 v Gombač, 2016). Po Foucaultu (1997 v Gombač, 2016) predvsem politiki, policija, vojska in varnostno-obveščevalne službe predstavljajo migracije kot problem, ki ogroža »našo« varnost.

Priporočila Organizacije za evropsko varnost in sodelovanje z mejno policijo BiH:

• najeti prevajalce in kulturne mediatorje za učinkovitejšo komunikacijo z migranti in begunci;

• usposobiti osebje za kazalnike nasilja na podlagi spola z ustreznim usposabljanjem in razvojem ustreznih smernic in protokolov za obravnavo različnih primerov; priseljencem in beguncem zagotoviti informacije o nevarnostih nasilja na podlagi spola;

• poskrbeti, da bo center za socialno delo takoj po odkritju otroka brez spremstva imenoval zakonitega skrbnika (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Po Bigo (2006 v Gombač, 2016) se danes čedalje pogosteje gleda na migracije kot na vprašanje varnosti. Večina vlad v EU je v imenu zaščite meja, reda in identitete družbe sprejela diskurz strahu pred migracijami in migranti Ta retorika je pripeljala do nastanka schengenske meje (Bloch, Sigona in Zetter, 2014). Predvsem politiki, policija, vojska in varnostno-obveščevalne službe predstavljajo migracije kot problem, ki ogroža »našo« varnost (Gombač, 2016)

Državi imata mejo 950 km, večina pa je na t. i. »zelenem območju« zunaj uradnih prehodov. Porozna meja za večino beguncev in migrantov ni pomembna ovira. Da pa pridejo do Italije ali Slovenije, kjer se začne odprti schengenski mejni režim EU, morajo skozi Hrvaško, po neznanem in težkem terenu, ki ga obdajajo gosti gozdovi, hitre reke in aktivna minska polja, ki so zapuščina vojn v devetdesetih letih. Večdnevna cesta postane pozimi še bolj nevarna, ker meteži in nizke temperature naredijo neoznačene gozdne poti praktično neprehodne. Tisti, ki vstopijo na Hrvaško, niso dobrodošli. Namesto tega jim rutinsko zavračajo možnost iskanja mednarodne zaščite, hrvaška policija pa jih pogosto prisilno vrne v Bosno in Hercegovino. Toda tudi ta kombinacija nevarnih potovanj in nasilja na mejah ljudi ne odvrne od večkratnih poskusov, kar migranti in begunci ironično imenujejo »igra« – tvegan podvig, ki se za nekatere slabo konča. Na Zahodnem Balkanu je bilo v prvih desetih mesecih leta 2018 ubitih najmanj 12 ljudi. Večina se jih je utopila med poskusom prehoda meje s Hrvaške na Slovenijo. Več deset ljudi je bilo ubitih na druge načine, tudi po tem, ko so jih med pohodništvom po oddaljenih območjih zadeli vlaki ali avtomobili (Amnesty International, 2019).

> *...eden od njegovih bratrancev se je zadušil v reki pred Slovenijo. Star je bil 17 let* – F. T., Velika Kladuša, janaur 2021

»Pushback« je nezakonit, večinoma nasilen izgon beguncev čez zeleno mejo ne glede na to, ali so iskali mednarodno zaščito ali ne. Čeprav so v skladu z mednarodnim pravom potiski

nezakonite oblasti številnih držav članic EU, jih izvajajo že leta, Evropska unija pa takšna dejanja ignorira (Omerović, 2020).

Raziskava Amnesty International, opravljena od junija 2018 do januarja 2019, je pokazala, da so sistematično in namerno odvračanje in kolektivni izgoni, včasih skupaj z nasiljem in ustrahovanjem, reden pojav na meji med Hrvaško in Bosno in Hercegovino. Od 94 anketirancev (beguncev in migrantov), ki so se znašli v začasnih sprejemnih taboriščih v Bihaću in Veliki Kladuši, so skoraj vsi potrdili, da so bili vrnjeni s Hrvaške, večkrat in potem, ko so bili pridržani na policijskih postajah globoko na hrvaškem ozemlju, brez predpisanega postopka in dostopa do azilnega postopka. Tretjina vprašanih je doživela nasilje s strani hrvaške policije. Številni so opisovali, kako jih je hrvaška policija pretepla in ustrahovala ter jim ukradla ali uničila dokumente in mobilne telefone, kar se je zdelo namerna praksa hrvaških oblasti, katere namen je preprečiti in odvrniti prihodnje poskuse vstopa v državo (Amnesty International, 2019).

Slika 5: Primer nasilja nad migranti (pridobljeno z zasebnega facebook profila).

Raif iz Gaze je za Amnesty International povedal, da je hrvaška policija odpeljala skupino ljudi, ki jih je našla na hrvaškem ozemlju blizu meje z Bosno. »*Prisilili so nas, da smo eden za drugim izstopili iz avtomobila, in nas začeli tepsti s palicami.«* Nato je opisal, kako jih je policija

najverjetneje s solzivcem poškropila po obrazu: *»Nisem videl ničesar. Oči so me pekle. Potem so nam ukazali, naj gremo in se ne vračamo na Hrvaško.«* Raifova zgodba je podobna mnogim drugim. Nekateri vprašani so povedali, da jim je hrvaška policija zasegla čevlje, topla oblačila in spalne vreče ter jih prisilila, da so milje hodili bosi in prečkali zaledenele reke ter se potili proti bosanski meji. Ta vračanja so se redno izvajala ponoči in na oddaljenih območjih zunaj rednih mejnih prehodov in brez prisotnosti mejne policije BiH (Amnesty International, 2019).

Na mednarodni dan migrantov 18. decembra je mednarodna mreža nevladnih organizacij za spremljanje nasilja na mejah (BVMN) objavila črno knjigo potiskov, ki vsebuje pričevanja migrantov o nasilju na zunanjih mejah EU s strani hrvaške, slovenske, madžarske, italijanske in grške policije. Pričevanja v črni knjigi potiskov so podale osebe, ki so bile v 892 skupinah beguncev in migrantov, ki so doživeli povratne udarce, med katerimi je približno 12.654 oseb, vključno z otroki in ženskami. Črna knjiga potiskov najbolje prikazuje odnos Evrope do beguncev in migrantov v zadnjih štirih letih. Čeprav knjiga vsebuje največ pričevanj o nezakonitem izgonu, ki ga je izvajala hrvaška policija, je treba omeniti tudi vlogo Slovenije, ki je prav tako omenjena. Slovenija je po Grčiji prva schengenska država na balkanski poti in je ena glavnih tranzitnih točk, odkar se migrantska pot giblje skozi Bosno in Hercegovino. Do danes je BVMN zbrala 141 pričevanj o povratnih gibanjih iz Slovenije, ki opisujejo zdravljenje 1181 oseb, statistični podatki o migracijah, ki jih je zbrala slovenska policija, kažejo, da je bilo od leta 2018 do 31. oktobra 2020 iz Slovenije na Hrvaško prek ponovnega sprejema vrnjenih 24.756 ljudi. Skoraj vse jih je hrvaška policija z verižnim izgonom premestila v BiH ali Srbijo. Verižni izgoni iz Italije in Avstrije v Slovenijo se izvajajo na podoben način. Do konca oktobra 2020 je bilo iz Italije v Slovenijo vrnjenih skupno 1321 ljudi, povečalo pa se je tudi število ponovnih sprejemov iz Avstrije. Te osebe se nato vrnejo na Hrvaško in nato v BiH in Srbijo (Omerović, 2020).

Navajam nekaj pričevanj, ki jih vsebuje črna knjiga potiskov (Omerović, 2020)

Skupino vprašanih, ki jo je sestavljalo devet migrantov, je šest hrvaških policistov 15. oktobra letos okoli 2.00 ujelo tri kilometre od bosansko-hrvaške meje. Skupino so sestavljali štirje moški iz Alžirije in pet moških iz Maroka, starih 27 – 35 let. Ko jih je policija ustavila, so jih spravili v črn kombi in jih odpeljali nekaj kilometrov nazaj proti meji. Tam je morala skupina en za drugim izstopiti iz kombija. Zunaj jih je obkrožilo več policistov, ki so jih posamično pretepli.

Intervjuvanec opisuje, da ni videl ničesar, ker so bili v gozdu brez svetlobe in da se ni imel možnosti zaščititi pred udarci, »Z vsem strani so me pretepli,« je dejal intervjuvanec. »Udarili so me s pestmi, palicami, brcali v hrbet, po glavi, povsod.« Opisal je, kako v nekem trenutku ni mogel več stati, in padel na tla, kjer so ga policisti še naprej prebijali s palicami. Preden so naslednjega moškega prisilili iz kombija, so dvignili telo anketiranca in ga odnesli na stran, kjer so ga postavili na moškega, ki so ga prej pretepli. »Iz naših teles so naredili piramido,« je pojasnil. »Z nami so ravnali slabše kot z živalmi. Tudi živali ne bi tepli, kot nas je hrvaška policija.«

Potem ko so jih italijanske sile zajele, so jih odpeljali v vojaško taborišče in tam držali približno 8 ali 9 ur. V tem času so dobili hrano in vodo. Skupina je izrazila željo po azilu in jim odvzeli prstne odtise. Vojaško osebje jim je reklo, da jih bodo odpeljali v taborišče, podpist pa so jih morali v italijanščini. Prevajalec ni bil prisoten. Od 13 članov te skupine so jih devet odpeljali v taborišče v Italijo. Moškega, ki je povedal, kaj se je zgodilo, in druge iz njegove skupine sta dva italijanska policista odpeljala nazaj na mejo s Slovenijo in predala Sloveniji. Ko so prišli do meje, so verjeli, da bodo šli v taborišče. Ko sta vstopila v Slovenijo, sta dva slovenska policista hitro odpeljala na mejo s Hrvaško. Na meji s Hrvaško so jih podobno premestili na Hrvaško, nato pa prepeljali v drug kombi in odpeljali do meje z Bosno in Hercegovino, blizu osamljenega območja severovzhodno od Velike Kladuše.

Zdravstvena ustanova Unsko-sanskega kantona in nujna služba Kantona Sarajevo so poročali o primerih nasilja nad moškimi, ženskami in otroki. Bolnišnica v Bihaću je zagotovila medicinsko pomoč zaradi številnih nasilnih poškodb med migranti, ki so povedali, da jih je napadla hrvaška obmejna policija, vključno s splavom zaradi udarca v trebuh in zlom čeljusti. Oba zdravstvena doma v Unsko-sanskem kantonu sta imela tudi primere nasilja med migranti. Vsi primeri nasilja so bili prijavljeni policiji (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Slika 6: Primer nasilja nad migranti (pridobljeno z zasebnega facebook profila).

Veliko migrantov/beguncev, ki so blokirani v Bosni in Hercegovini, je že večkrat poskušalo prestopiti na ozemlja Hrvaške in Slovenije, od kader so jih oblasti prisilno in nezakonito potisnile nazaj. Ta nova vloga Slovenije in Hrvaške je pomembna tudi na geopolitični ravni. Pred nekaj desetletji so bile vse tri države del nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ), medtem ko danes Slovenija in Hrvaška izkoriščata uveljavljene mehanizme EU za prenos svoje odgovornosti za ljudi na poti v gospodarsko in politično šibkejše države. Odgovornost slovenske in hrvaške oblasti glede razmer v Bosni in Hercegovini je zato nedvoumna (Lipovec Čebron, Fekonja in Ivnik, 2020).

Raziskave in intervjuji, ki sem jih opravila, so pokazali, da so intervjuvanci poznali nasilje, ki ga hrvaška mejna policija izvaja nad migranti. Ker so bili vsi intervjuvani v stiku z migranti, so nam to nasilje potrdili.

> *Vedno pravijo, da "hrvaška policija no good" in se zelo bojijo hrvaške policije.* – F. T., Velika Kladuša, januar 2021

> *Ko se vrnejo z meje, jih me pretepejo in to me čustveno zlomi.* – J. H., Velika Kladuša, december 2020

Imel sem priložnost slišati od njih, da jih Hrvati tepejo. Hrvati so jih pretepli in prenesli v Bosno. – I .L., Velika Kladuša, januar 2021

Vračajo se le v spodnjem perilu. Hrvati jih slečejo. – J. H., Velika Kladuša, december 2020

Poleg nasilja in lova na ljudi na hrvaški meji policisti v iskanju migrantov vstopajo v avtobuse, vlake, ustavljajo avtomobile in patruljirajo na velikih območjih. Takšni napadi včasih privedejo do paradoksalnih situacij, ko ljudi, ki so registrirani kot zakoniti prosilci za azil in že dolgo živijo na Hrvaškem, na koncu "pomotoma" izženejo v BiH. Diskriminatorno profiliranje na podlagi rase in popolno zanemarjanje pravnega statusa ljudi je bilo odkrito konec leta 2019, ko sta bila dva nigerijska študenta z veljavnimi vizumi, ki sta prišla na Hrvaško na športno tekmovanje, nezakonito izgnana v BiH na podlagi nujne barve kože. Pomanjkanje učinkovite in neodvisne preiskave kaže, da hrvaška vlada ni pripravljena ustaviti nasilja in zagotoviti pravno državo. V zadnjih štirih letih so BVMN in njeni člani zabeležili 624 zgodb, ki so jih dali ljudje, ki so bili v skupinah beguncev in migrantov in doživeli nasilje hrvaške policije. Poudariti je treba, da gre le za primere ali incidente, ki jih zabeleži BVMN, kar pomeni, da je dejansko število primerov bistveno večje (Omerović, 2020).

Vseh 10 intervjuvancev je na to vprašanje odgovorilo pritrdilno in da so opazili pogoste in velike telesne poškodbe priseljencev.

Seveda, imajo očitne poškodbe, poškodbe, ki jih ni mogoče prezreti. Popravila sem jim poškodbe.. Koliko odprtih ran sem previla, to je grozno. Ko bo nekega dne vsega tega konec, ne vem, kako bo moje življenje izgledalo in ali bom vse to lahko "prebavila", ampak o tem ne razmišljam. Pred kratkim so mediji poročali o afganistanski družini, pretepeni ženski, ki je ležala na tleh. Pred nekaj dnevi ženska, ki ima majhnega otroka, reče, da so jim stvari zažgali. Poskušala je izvleči plenice in otroško stekleničko, ker je bila dolga pot do Bosne, policist pa jo je odrinil in ji ni dovolil vzeti plenic za svojega otroka. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Slika 7: Domačini pomagajo migrantom pri poškodbah (pridobljeno z zasebnega facebook profila).

Njihove poškodbe smo pogosto previli. Vrnejo se pretepeni, to so strašne poškodbe. Videla sem, da je televizija objavila pričevanje zdravnika Zdravstvenega doma Mustafe Hodžića o spolnem nasilju nad fantom, mladoletnim priseljencem. Zdravnik je dejal, da na takšno nasilje še ni naletel. Tako smo naleteli na različne poškodbe. Vsi smo te poškodbe videli na družbenih omrežjih in med nami so tudi tisti, ki smo jih imeli priložnost videti v živo. Spomnim se, ko so bili v Trnovem, skupine fantov iz Sirije. Ko so se po poskusu prestopa meje vrnili, niso mogli jesti s prsti, bili so tako pretepeni. – F. T., Velika Kladuša, januar 2021

Ja, to sem videla. Eden od fantov, ki je bil z nami, je poskušal prečkati mejo. Eden od njih je odšel na Hrvaško in se vrnil z resnimi poškodbami. Vrnil se je brez ničesar, zavrgli so mu mobitel in ga niti ni imel, dokler mu nismo kupili drugega. Noga se je hudo poškodovala, odpeljali smo ga v bolnišnico in dolgo je trajalo, da si je opomogel. – S. O., Velika Kladuša, november 2020

Ko poskušajo prestopiti mejo, se skoraj vsi vrnejo zlomljeni in s pokvarjenimi mobilnimi telefoni. Enega izmed njih, ki mi je bil še posebej drag, je policija tako pretepla, da ni vedel, kje je. – I. L., Velika Kladuša, januar 2021

Leta 2019 je BVMN zbral dokaze, ki kažejo, da je bilo prisilno odstranjevanje uporabljeno tudi pri 13-letnih otrocih. Poročilo o delu hrvaškega varuha človekovih pravic za leto 2019 je potrdilo, da je bilo zaradi kršitev otrokovih pravic migrantov prejetih 10 pritožb, nanašajo pa se predvsem na nezakonit izgon otrok na meji z BiH in Srbijo. Leta 2017 je 6-letno deklico iz Afganistana vlak povozil nekaj minut po prisilnem izgonu s Hrvaške v Srbijo. Leta 2018 sta bila v bližini meje z BiH dva 12-letna begunca ranjena v obraz (Omerović, 2020).

1.7. Socialno delo in migranti

Problematiziranje situacije v zvezi z begunci in priseljenci, ki jim vlada ne dovoli bivati v državi in jim s tem odreka temeljne pravice (tudi pravico do dela, otrokom pa pravico do enake obravnave v primerjavi z otroki državljani), neizbežno uperi pogled v teorijo in prakso socialnega dela (Zorn, 2008).

Centri za socialno delo imajo ključno vlogo v uradnem načrtu zagotavljanja pomoči migrantom, beguncem, prosilcem za azil in otrokom brez spremstva ali otrokom, ločenim od staršev ali skrbnikov, saj so odgovorni za zagotavljanje družinskopravne zaščite, zaščite otrok, socialne zaščite in zaščite družin pred nasiljem in mladoletniškim prestopništvom, kot to urejajo ustrezni zakoni o socialni zaščiti (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Po Zorn (2003) metode socialnega dela z begunci so zlasti:

• individualno svetovanje: pomembno je zagotoviti transparentnost postopkov in pravic (denimo azilnega postopka) in občutek osebne varnosti (podpora, sočustvovanje v zvezi z preživetimi izkušnjami in izgubami),

• zagovorništvo v individualnih primerih in skupinsko zagovorništvo,

• načrtovanje novih služb in projektov, ki bodo prispevali k ustvarjanju novih socialnih mrež (npr. organiziranje skupine za medsebojno podporo beguncev, organiziranje družabnih večerov za begunce in lokalno prebivalstvo) in novih zaposlitvenih možnosti (kooperative ipd.),

• izdelava in implementacija individualnih načrtov za življenje v novi državi za vsakega begunca in begunko posebej. Metoda individualnega načrtovanja naj bi beguncem zagotovila podporo pri načrtovanju njihove prihodnosti in s tem tudi nadzor nad lastnim življenjem ter na splošno prispevala k povečanju raznovrstnosti socialnih storitev,

• neposredno financiranje, s katerim omogočamo izbire, npr. omogočimo, da begunci dobijo denar za nakup hrane direktno v svoje roke in tako pripravljajo obroke po lastnem izboru in potrebah ipd.

Pomanjkanje jasnih protokolov ali standardnih operativnih postopkov za pomoč ranljivim migrantom in beguncem pomeni, da centri za socialno delo tej populaciji ne morejo učinkovito pomagati. Centri za socialno delo v BiH še pred pritokom migrantov in beguncev v državo niso imeli dovolj človeških in finančnih virov, zdaj pa jih še posebej nimajo za reševanje vprašanj te dodatne skupine prebivalstva. Osebje centrov za socialno delo nima sposobnosti ali znanja o ustreznih zakonih in postopkih, zlasti v primeru pogrešanih oseb, otrok brez spremstva, otrok, ločenih od staršev ali skrbnikov, ali nasilja v družini **(**Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Vloga socialnega dela je pri delu z migranti izjemnega pomena, pri čemer ne mislim samo na delo z migranti, ki so naseljeni v azilnih domovih in so jim kratene posamezne pravice, ampak tudi pri vprašanju kako sploh postanejo ilegalizirani in kako potujejo do držav EU. »Primer migracij in azila pokaže nujnost izobraževanja za socialno delo, katerega težišče niso zgolj metode in kompetence (kako kaj narediti), ampak tudi poglobljeno razumevanje konteksta ogroženosti osebne avtonomije in pravic ljudi«. (Zorn, 2008).

Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi je izvedla raziskavo in opravila ankete z zaposlenimi v 24 centrih za socialno delo, od katerih je polovica dejala, da zagotavljajo pomoč

migrantom in beguncem. Ti centri za socialno delo so od januarja do začetka julija 2018 pomagali skupaj 13 moškim, 4 dekletom in 68 fantom. Center za socialno delo, v katerem je bilo največ primerov nudenja pomoči migrantom, je v mestu Bijeljina (17 dečkov in 3 deklice), sledi Stari Grad, Sarajevo (16 dečkov). Centra za socialno delo, kjer je bilo najmanj primerov nudenja pomoči migrantom sta v Veliki Kladuši (1 fant) in Bihaću (1 fant). Nihče od zaposlenih v centrih za socialno delo ni izjavil, da pomaga ženskam. Zlasti zaposleni v centrih za socialno delo v Veliki Kladuši in Bihaću so navedli, da so migrantom in beguncem pomagali le enkrat. To je zaskrbljujoče, saj ti dve mesti predstavljata dve najbolj kritični območji v državi, kjer je potrebna pomoč migrantom in beguncem. Centri za socialno delo niso prejeli nobenega financiranja ali navodil, kako ravnati v primerih migrantov in beguncev. Akcijskega načrta za reševanje primerov migrantov in beguncev med centri za socialno delo na lokalni ravni ni, kljub temu da večina anketiranih zaposlenih v centrih za socialno delo meni, da bi jim takšen akcijski načrt koristil. Nekateri centri za socialno delo so se odločili, da ne bodo sprejemali migrantov in beguncev, medtem ko se v drugih primerih usklajujejo z lokalnim Rdečim križem, da bi migrantom in beguncem pomagali pridobiti osnovno hrano in higienske izdelke. Večina intervjuvanih centrov za socialno delo ni sposobna prepoznati in se odzvati na znake nasilja, zlorabe, trgovine z ljudmi in izkoriščanja. Na primer, večina centrov za socialno delo ni pokazala ustrezne zavesti o mehanizmih za zagotavljanje pomoči ranljivim skupinam, kot so otroci brez spremstva, nosečnice ali invalidi. Poleg tega nihče od vprašanih ni vedel za primere trgovine z migranti in begunci v njihovi občini ali jurisdikciji. Samo en center za socialno delo je ugotovil primer nasilja v družini. Na centru za socialno delo v Ilidži je socialna delavka izjavila, da »druge pristojne institucije niso uporabljale zakona o zaščiti pred nasiljem v družini, ker osebam, ki nimajo dovoljenja za prebivanje in niso državljani BiH, ni mogoče zagotoviti zaščite.« Ta argument je neveljaven, saj zakon velja tudi za tujce, ki prebivajo v državi ali so na njenem ozemlju **(**Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Glede na raziskave, ki jih je izvedla Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi, so centri za socialno delo, ki so delali z migranti in begunci, nudili naslednje vrste pomoči: skrbništvo (v skladu z zakonom morajo mladoletniki brez spremstva imeti zakonite skrbnike, ki se lahko odločajo v skladu z njihovim najboljšim interesom), hrana, prevoz, oblačila in nastanitev. Na devetih centrih za socialno delo, ki so sodelovali pri tej oceni, so razmišljali da bi uvedli

postopek skrbništva za otroke brez spremstva in otroke, ločene od staršev ali skrbnikov, in vsi so navedli, da imajo med tem postopkom nekakšen neposreden stik ali komunikacijo z otroki. Podpora, ki so jo zagotavljali, je bila različna: spremstvo otroka, udeležba na zaslišanju, pomoč pri namestitvi in zastopanje v formalnih pravnih postopkih. Intervjuvani strokovnjaki so bili vprašani o pravnih posledicah in postopkih v primeru, da mladoletnik, ki je v oskrbi centra za socialno delo, izgine ali zapusti begunski center, iz različnih odgovorov pa je mogoče sklepati, da ni jasnih postopkov in protokolov. Glede napotitvenih mehanizmov je le polovica intervjuvancev primere napotila na druge institucije, kot npr. Služba za tujce, nevladne organizacije, ki jih centri za socialno delo najpogosteje omenjajo, npr. Vaša Prava (specializirana za pravno pomoč) in Ženska iniciativa BiH (specializirana za psihosocialno pomoč) oz. Center za begunce in ponovni sprejem v Salakovcu. Večino primerov so napotili na nevladne organizacije, ministrstvo za varnost BiH in Službo za tujce (Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Na podlagi te ocene Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi priporoča naslednje:

Entitetna in kantonalna ministrstva, pristojna za socialno zaščito, bi morala vzpostaviti mehanizem za usklajevanje, s katerim bi se dogovorili o naslednjem:

• proračunske potrebe in dostopnost za krepitev centrov za socialno delo z začasnimi finančnimi in človeškimi viri, zlasti na območjih z velikim številom migrantov. To bi vključevalo 24-urno dežurno osebje, ki bi lahko zagotavljalo institucionalno in strokovno podporo ranljivim migrantom in beguncem, kot so družine z otroki ali otroki brez spremstva in otroci, ločeni od staršev ali skrbnikov;

• jasni napotitveni mehanizmi in protokoli za zagotavljanje zaščite ranljivim migrantom, ki bodo nato ustrezno naslovljeni na osebje Centra za socialno delo; to bi moralo vključevati protokole in standardne operativne postopke za primere, ki vključujejo otroke brez spremstva in ločene otroke, zlasti za imenovanje skrbnikov;

• krepitev zmogljivosti za povečanje števila kvalificiranih delavcev, ki se lahko odzovejo na potrebe migrantov in beguncev, prepoznajo in se odzovejo na znake nasilja, zlorabe, trgovine in izkoriščanja.

• ko je identificiran otrok brez spremstva in ločen otrok, mora imeti skrbnik (posameznik, ki je postavljeni pod skrbništvo), ustrezne izkušnje na področju zaščite otrok, znanje o otrokovih oz. človekovih pravicah in razumevanje posebnih potreb otrok žrtev, vključno z enakostjo spolov. Skrbniki bodo dobili strokovno usposabljanje, strokovno podporo in ustrezno pomoč pri opravljanju nalog, potrebno je tudi takoj imenovati otrokove interese v različnih začetnih postopkih in delovati kot zveza med otrokom in ponudnikom storitev, da se zagotovi potrebna zaščita. V mandatu skrbnika ne bi smelo biti razlike glede na to, ali je otrok državljan ali tujec (UNICEF, 2016) **(**Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

Poleg tega je potrebno okrepiti usklajevanje in izmenjavo informacij med Centrom za socialno delo in Službo za tujce pri krepitvi potreb ranljivih kategorij migrantov, kot so potencialne žrtve trgovine z ljudmi **(**Organization for Security and Co-operation in Europe, 2018).

2. PROBLEM

Kot prebivalka Velike Kladuše sem priča vedno večjemu številu migrantov, ki prihajajo v naše majhno mesto, predvsem trpljenju in težkim situacijam, ki jih vsak dan preživijo migranti, zanemarjanju in nezadostnemu delu državnih organov Bosne in Hercegovine in drugih držav, ki bi to težavo morali rešiti že zdavnaj. V svojem delu prikazujem dobrodelnost lokalnega prebivalstva do migrantov in poskuse posameznikov, da to dobrodelnost zmanjšajo.

Velika Kladuša je naseljeno mesto na skrajnem severozahodu Bosne in Hercegovine. Na južni strani meji z občinama Unsko-sanskega kantona Cazin in Bužim, na zahodu, severu in vzhodu pa z Republiko Hrvaško, to so občine Cetingrad, Vojnić, Topusko, Glina in Dvor. Zaradi svojega položaja jih mnogi imenujejo "Vrata Bosne". Zaradi položaja, ki meji na Republiko Hrvaško, je Velika Kladuša od leta 2018 postala destinacija številnih migrantov, ki so se znašli v tem majhnem mestu.

Čas mineva, letni časi se spreminjajo, zime so dolge in hladne, migranti so večinoma zunaj, brez toplega doma, preživijo, kot znajo. Priča smo veliki človeški katastrofi, ki se dogaja pred našimi očmi.

Očitno je, da je večina tistih, ki so ključnega pomena za razrešitev te situacije in ki si ne bi smeli zatiskati oči pred tem, pustila te uboge in izgubljene ljudi na milost in nemilost lokalnemu prebivalstvu Velike Kladuše.

Na začetku prihoda migrantov je bilo lokalno prebivalstvo zelo pripravljeno pomagati tem ljudem, ki jih je v naše mestece pripeljala igra usode. Lokalno prebivalstvo je skušalo pomagati migrantom na kakršen koli način in kolikor je bilo mogoče da bi se "postavili na noge". Lokalni prebivalci so mislili, da gre za "val priseljevanja", da bo situacija z njimi trajala kratek čas in da bodo šli na želeno razdaljo. Vendar je iz dneva v dan število migrantov v Veliki Kladuši naraščalo, sprva nihče ni pomislil, da bo stanje skoraj tri leta pozneje še vedno enako, če ne celo slabše, in da bomo še vedno v položaju, ko bodo potrebovali pomoč.

Lokalno prebivalstvo je zdaj na nek način in iz nekega razloga razdeljeno in utrujeno od vsega, kar se je dogajalo.

Zaradi te situacije sem se odločila, da izberem to temo za magistrsko nalogo. Za raziskovalno delo sem se odločila, da bom raziskala, bolje razumela in na nek način predstavila ljudem žalostno situacijo, ki se trenutno dogaja v Veliki Kladuši.

Da bi ustrezno in na način, ki se mi zdi najboljši, raziskala to temo, me zanimajo odgovori na naslednja vprašanja:

- Kako so posamezniki in posameznice pomagali migrantom in kako so prišli do tega?
- Kakšno mnenje so imeli intervjuvanci, ko so se v Veliki Kladuši pojavili migranti, in kakšno pomoč mislijo, da najbolj potrebujejo?
- Kakšno je mnenje intervjuvancev o povezavi med njihovo pomočjo in dejstvom, da je bila v BiH v preteklosti vojna?
- Kako sta se družina in okolje vedla do posameznika ali posameznico, ker pomaga migrantom, ali so imeli negativne izkušnje z družino, okoljem ali policijo, ker pomagajo migrantom?
- Kakšen je odnos med posameznikom in migranti, ki jim pomaga, ali so kdaj imeli negativne izkušnje z migranti, kako migranti sprejemajo pomoč in ali izkazujejo hvaležnost?
- Kako osebe, ki pomagajo priseljencem, razumejo medijski sovražni govor?
- Kakšno mnenje imajo lokalni prebivalci o situaciji, ali jim je mar, ker ni znano, kako dolgo bodo razmere trajale, in ali nameravajo še naprej pomagati ne glede na dolgoživost situacije?

Poleg tega je bil cilj te raziskave ugotoviti, kako prebivalci Velike Kladuše občutijo v zvezi z migranti v njihovem mestu, ali se njihova dobrodelnost in gostoljubnost sčasoma zmanjšuje, kakšno je njihovo mnenje in kakšne izkušnje imajo z migranti in drugimi lokalnimi prebivalci.

V raziskavi sem želela tudi ugotoviti, kakšno mnenje in izkušnje imajo lastniki lokalov v Veliki Kladuši o migrantih.

Da bi ustrezno, in na način ki se mi zdi najboljši, raziskala to temo, me zanimajo odgovori na naslednja vprašanja:

- Lahko migranti vstopijo v lokal?
- Kakšno je pravilo, ko migranti vstopijo v lokal, ali so dolžni pokazati osebni dokument?
- Kako se policija in inšpekcija odzivata na migrante v lokalu, ali so imeli lastniki lokalov zaradi migrantov v lokalih kakšne težave?
- Kakšne izkušnje so imeli lastniki lokalov z migranti v svojem lokalu?
- Kakšno mnenje ima lastnik lokala o povezavi migrantov z ugledom lokala?
- Kakšno je mnenje drugih gostov o migrantih v lokalih, se je zgodilo, da so se drugi gostje pritoževali?

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava, ki smo jo uporabili v nalogi, je kvalitativna.

Bannister in sodelavci (1994) menijo, da so kvalitativne raziskave:

a) poskus iskanja notranjega, "globljega" pomena;

b) raziskovanje, izdelava in sistematizacija pomena opaženega pojava;

c) osvetlitev predstavitve pomena neomejenih problemov (Goodyear, 1998).

Raziskava je sestavljena iz intervjujev, ki temeljijo na izkušnjah posameznikov s priseljenci in ostalim prebivalstvom ter njihovem mnenju o celotni situaciji.

Opravila sem 10 intervjujev z ljudmi, ki so na različne načine pomagali ali še vedno pomagajo migrantom, in 4 razgovore z lastniki lokalov v Veliki Kladuši.

3.2. Metoda zbiranja podatkov

Kot sem že omenila, smo pri raziskavi uporabili kvalitativno metodo, opravila sem 10 intervjujev s posamezniki, ki so pomagali priseljencem, in 4 razgovore z lastniki lokalov.

Raziskava je kvalitativna, saj osnovno izkustveno gradivo predstavljajo besedni opisi ali pripovedi, zbrano gradivo pa je obdelano in analizirano na besedni način, brez uporabe merskih postopkov, ki privedejo do števil (Mesec, 1998).

Po Creswellu (2002 v Kordeš in Smrdu, 2015) so glavne značilnosti kvalitativne raziskave naslednje:

- analiza in kodiranje podatkov, pomembnih za opis in razumevanje teme,

- interpretacija pomena informacij na osnovi osebne refleksije in preteklih raziskav,

- zaključno poročilo, ki vključuje razmislek o osebni pristranskosti in fleksibilni strukturi.

Opravila sem delno standardizirane razgovore, kar pomeni, da sem vnaprej sestavila vprašanja, ki sem jih nato postavila vsem sogovornikom. Med intervjuji sem oblikovala nekaj vprašanj, odvisno od tega, kako je potekal pogovor. Vprašanja so v prilogi.

Delno strukturiran intervju je najpogostejša oblika pridobivanja kvalitativnih podatkov. Vprašanja so odprtega tipa, lahko sledijo določenemu predhodnemu okviru in razporedu ali pa so popolnoma prosta. S tem tipom lahko dobro preučimo novo področje raziskovanja, saj lahko odkrijemo, kje so problemi, kako ljudje gledajo nanje, kako se o tem pogovarjajo (kakšno terminologijo uporabljajo v zvezi s tem, na kakšni ravni razumejo pojav). Tak intervju je fleksibilnejši, z njim se bolj približamo afektivni in vrednostni ravni, odgovori so bolj spontani, konkretni, samoodkrivajoči in osebni (Kordeš in Smrdu, 2015).

Rezultat analize intervjujev z ljudmi, ki so pomagali migrantom, je vseboval naslednje teme:

- Empatija
- Solidarnost

- Raznovrstna pomoč
- Preganjanje solidarnosti
- Nasilje na mejah
- Premalo uradne pomoči za migrante
- Revščina migrantov
- Hvaležnost migrantov
- Sovražno okolje in preganjanje migrantov
- Umiranje migrantov
- Ranjivost otrok
- Mnenje o situaciji
- Pripravljenost za nadaljnjo pomoč

Rezultat analize intervjujev z lastniki lokalov je vseboval naslednje teme:

- Gostoljubnost
- Identifikacija z osebnim dokumentom
- Težave in neprijetne situacije z migranti
- Težave z državnimi organi zaradi migratov
- Ugled lokala in pritožbe drugih gostov

3.3. Populacija in vzorec

Ciljna populacija, zajeta v raziskavo, so prebivalci Velike Kladuše, natančneje so to posamezniki in posameznice, ki so na nek način pomagali migrantom, nato še lastniki lokalov. Razlog, zakaj

sem izbrala prebivalce Velike Kladuše, je, ker se Velika Kladuša v zadnjih nekaj letih sooča z velikim pritokom migrantov in ker je položaj migrantov tam zaskrbljujoč.

Skupaj sem opravila 14 intervjujev z ljudmi različnih poklicev, različnih starosti in različnih mnenj in izkušenj. Ljudje, ki sem jih intervjuvala, so različnih starosti, starih 40 – 70 let. Intervjuvala sem 7 žensk in 7 moških.

3.4. Zbiranje podatkov

Intervjuje sem začela opravljati konec novembra in sem jih opravljala do januarja. Ker tudi sama prihajam iz Velike Kladuše, mi ni bil problem najti ljudi, ki so primerni za intervju. Z vsemi sem se dogovorila po telefonu, ko imajo čas, da se dobimo in opravimo intervju. Kraji, v katerih smo bili, so bili tihi in so omogočili zaupen pogovor. Vsem sogovornicam in sogovornikom sem razložila razlog za intervju in vsi so mi bili pripravljeni podati potrebne informacije. V dogovoru z njimi sem snemala intervjuje zaradi lažjega prepisa in zaradi natančnosti informacij.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Podatke, ki sem jih pridobila z intervjuji, bom analizirala/kodirala s pomočjo kvalitativne metode.

Kodiranje je analiza, saj členimo in združujemo različne podatke. Potrebujemo ga, ker teorije ne moremo narediti iz surovih podatkov, ob tem da je cilj kodiranja ravno na dejstvih sloneča, poskusna teorija (grounded theory). Kodiranje uporabljamo, kadar je masa surovih podatkov prevelika, saj kode pospešijo analizo (Kordeš in Smrdu, 2015).

Opredelila sem teme, ki sem jih navedela v prispevku in ki so se ponavljale skozi intervjuje in vprašanja. Za vsako temo sem s pomočjo literature in lastnih besed ter opisov napisala, kako so

potekali intervjuji in kako so se ljudje odzvali. Vse sem potrdila s citati iz intervjujev. V nadaljevanju dela bom predstavila pridobljene rezultate.

4. REZULTATI

4.1. Rezultati analize intervjujev z ljudmi, ki so priseljencem pomagali

4.1.1. Empatija

V literaturi obstaja več definicij empatije, a na splošno imajo vse skupen pomen.

Po Margareth (Cikač, 2018) je empatija element družbene inteligence; je sposobnost prevzeti vlogo druge osebe in sprejeti perspektivo nekoga drugega.

V tem raziskovalnem delu smo prišli do zaključka, da imajo prebivalci Velike Kladuše zelo razvit občutek empatije do migrantov, ki so se znašli v njihovem majhnem mestu. V raziskavi, ki sem jo izvedla z 10 intervjuvanci, ki so priseljencem na nek način pomagali, so vsi pokazali veliko mero empatije. Vsem intervjuvancem je skupno to, da so priseljencem pomagali na različne načine. Našli so: dolgoročno bivališče (in popolno oskrbo zanje in njihove potrebe), kopalne storitve, dvigovanje denarja, nakup hrane in oblačil, pranje oblačil, dajanje denarja, odhod v improvizirani kamp (kjer so im tudi pomagali). Od 10 intervjuvancev so trije med njimi migrantom pomagali z namestitvijo (dolgo časa so živeli z njimi in zanje skrbeli v času bivanja, glede oblačil, prehrane in čustvene podpore).

Pomagam jim, tako da sem jih namestila v hiši mojega sina. Dajem jim jesti. Skuham jim kavo. Imajo vse tako kot moja družina. Sprva so bili z mano štiri fantje, ki so uspeli iti dlje od Bosne. Zdaj sta ostala dva fanta. Tam imajo ločeno kopalnico. Pozimi smo jim zagotovili ogrevanje, niso v mrzlem in jim je lepo. Imajo enako hrano kot moja družina, ko jemo mi, jedo tudi oni. Nikoli nisem naredila nič drugega za nas in nekaj drugačnega za njih, za nas je vedno vse enako. – S. O., Velika Kladuša, november 2020

Po mnenju Vuković in Bošnjaković (2016 v Cikač, 2018) empatija pomeni zaznavanje položaja druge osebe z njene perspektive in hkrati razumevanje situacije, torej položaja druge osebe z istočasno objektivnim razmišljanjem in zavedanjem lastne identitete.

Prva misel vseh intervjuvancev, ko so migranti začeli prihajati v Veliko Kladušo, je bila skrb za te ljudi, razumeli so njihov položaj in bili so jim pripravljeni pomagati.

Bilo mi je čudno, od kod ti ljudje, s kakšnim ciljem in kdo jih je poslal tu, kakšen je njihov namen. Skrbelo me je zaradi tega. Žal mi je bilo, ko sem jih videla, da so hodili na pot, samo z nahrbtnikom in prepuščeni sami sebi. – M. P.,Velika Kladuša, december 2020

Ko čutimo empatijo do drugega pomeni, da razumemo, kaj ta oseba čuti glede na situacijo, v kateri se je znašla, in se na nek način postavimo v položaj te osebe tako, da sami sebi postavljamo vprašanja, kaj bi čutili in počeli, če bi se znašli v enaki ali podobni situaciji (Šlibar, 2018).

Nekateri intervjuvanci so lahko samoiniciativno organizirali pomoč večjemu številu migrantov.

Prvič ko so prvi migranti prišli v Veliko Kladušo, sem sprejel nekaj priseljencev. Kasneje se jih je zbralo več. Odkar so začeli prihajati, sem pomagal približno 100 priseljencem. Imam veliko prostora (velik bar), tam sem postavil vzmetnice in jim pustil, da tam

ostanejo. Z mano so bili 3 – 4 mesece. Vsi so šli naprej v Evropo. Tam so ostali pri meni, kuhali smo jim in skrbeli zanje – H. K., Velika Kladuša, januar 2021

Na začetku je bilo 30 – 40 ljudi. V pomoč so se pridružile mošeje in ljudje, ki so prinašali hrano. Kasneje se je število povečalo, kasneje se je zgodilo, da smo dnevno pripravili več kot 300 obrokov. To je trajalo od februarja 2018 do konca 2019. Nobenega dneva ni bilo, da jim ne bi pripravili obroka. Med ramazanom so imeli 2 obroka. Ko je bil ramazan za iftar, smo pripravljali 800–900 obrokov. Ljudje so pomagali, prinašali denar in hrano. – I. L., Velika Kladuša, januar 2021

V raziskavi sem izvedla, da imajo prebivalci Velike Kladuše veliko empatije do migrantov in da jim skušajo pomagati na različne načine in v največji možni meri.

Vsi intervjuvanci so migrantom pomagali iz močnega občutka empatije in ker jim je bilo žal za njih, ker so se znašli v tej situaciji.

Slučajno sem jim pomagala, oni so potrebovali pomoč in jaz sem bila jim pripravljena pomagati. Pomagala sem jim, ker sem na njih gledala kot na človeka, tako kot sem tudi sama. – M. P., Velika Kladuša, december 2020

Po Greenspan (v Šlibar, 2018) razvoj empatije pomaga pri vzdrževanju civilizaciji, pa tudi pri ustvarjanju sveta, v katerem lahko vsak človek živi v miru.

4.1.2. Solidarnost

Solidarnost je pripravljenost pomagati in vzajemno podpirati druge ljudi.

Izraz solidarnost je izpeljanka iz latinskega pridevnika solidus (sav, cio potpun) in iz predloga in solido (v celoti), ki je v starorimskem pravu pomenila obveznost jamstva za popolno poplačilo dolga v primeru, da glavni dolžnik tega ne stori. V sodobnem jeziku izraz solidarnost izhaja iz francoskih besed solidaire ali solidarité, in je bil prvič uporabljen, v času francoske revolucije (Trgovčić, 2018).

Solidarnost običajno razumemo kot vzajemno pomoč, kohezivni dejavnik ali institucionalizirano empatijo, brez katere ni mogoče razložiti zelo raznolikih pojavov, kot so identiteta skupine, skupna organizacija, žrtvovanja, humanitarna pomoč itd. (Vasiljević, 2019).

Vemo, da je bila v Bosni in Hercegovini v nedavni preteklosti vojna in da je imela velike posledice za prebivalce. Želela sem raziskati, ali so prebivalci Velike Kladuše migrantom bolj naklonjeni, ker so tudi oni preživeli vojno, in ali so se v nekem trenutku spomnili, kako jim je bilo takrat.

Skoraj vsi intervjuvanci so odgovorili, da je to razlog, da so migrantom bolj naklonjeni, in da so se spomnili, kako jim je bilo v ne tako davni preteklosti.

> *Mislim, da človek najbolje razume, kaj je preživel. Verjamem, da mora vsak človek imeti občutek, razumevanje in empatijo za drugega človeka, ne glede na to, katere vere in barve kože je. Tak občutek morajo imeti še posebej ljudje ki so preživeli vojne grozote.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Želela sem tudi raziskati, ali bi bili prebivalci Velike Kladuše pripravljeni pomagati, tudi če ne bi imeli podobne usode. Vsi intervjuvanci so odgovorili, da bi bili pripravljeni pomagati in da je situacija drugačna.

> *Pripravljena bi bila pomagati, tudi če bi bilo drugače, ne glede na to, da smo doživeli nekaj podobnega. Ne glede na to bi jim zagotovo pomagala, ker mislim, da ljudje potrebujemo pomoč v težavah.* – S. D., Velika Kladuša, december 2020

Med drugim sem želela raziskati, ali so si intervjuvanci predstavljali, da so v podobni situaciji oni sami ali nekdo od njihovih bližnjih.

Vsi intervjuvanci so si predstavljali, da so se oni sami ali nekdo od njihovih bližnjih znašli v enaki ali podobni situaciji.

> *Jaz sem. Ko sem si v stanovanje pripeljala otroke, da so se kopali, sem si predstavljala, ker imam tudi majhne otroke in kako mi bo z njimi uspelo, da moram spati v šotoru pod odprtim nebom, da moram čez vodo in skozi gozd, da bi prišla v drugo državo. Kako da otroka ne bi jokala. Pogosto sem razmišljala o tem. Pogosto se postavim na njihovo mesto in molim Boga, da tega ne bi nihče izkusil.* – F. T., Velika Kladuša, januar 2021

V raziskavi sem prišla do zaključka, da so prebivalci Velike Kladuše pokazali veliko mero solidarnosti do priseljencev. Prav tako sem prišla do zaključka, da bi bili vsi intervjuvanci pripravljeni pomagati in da v preteklosti niso šli skozi isto.

Po Featherstone (2012 v Lilija, 2020) je solidarnost del družbenih gibanj in tudi pomembna vrednota socialnega dela. Featherstone (prav tam, str. 5) definira solidarnost kot »odnos, ustvarjen skozi politični boj, ki si prizadeva kljubovati strukturam zatiranja.« Gould (v Eckenwiler, Straehle, Chung, 2012, str. 383) pa jo definira kot »pripravljenost vzpostaviti medsebojne odnose z vrsto drugih, ki morda niso rojaki, kolegialna skupina ali člani skupnosti, ampak lahko delijo izkušnjo zatiranja ali izkoriščanja; ali bolj splošno, trpijo brez lastne krivde.« (Lilija, 2020).

4.1.3. Raznovrstna pomoč

Bosna in Hercegovina je pretežno tranzitna država za državljane Pakistana, Irana, Iraka, Maroka, Tunizije, Alžirije, Libije, Sirije, Afganistana. Povečan pritok vseh kategorij migrantov in kontinuiteta tega procesa zahtevata obveznost nadaljnje mobilizacije materialnih, finančnih in človeških virov, katerih pa Bosna in Hercegovina nima (Jukić, Mitrović in Džumhur 2018).

Veliko število migrantov v Veliki Kladuši je bilo prepuščeno na milost in nemilost lokalnim prebivalcem.

Med drugim sem želela raziskati, kaj je po mnenju intervjuvanih migrantom potrebno. Migranti potrebujejo dovoljenje, da lahko prečkajo mejo in nadaljujejo pot v bolj razvite države. To bi dosegli, če bi jim EU odprla meje.

> *Mislim, da bi jim morala vlada zagotoviti pomoč, da bi šli kamor hočejo, ker njihov cilj ni ostati v Veliki Kladuši in Bosni, ampak zahod.* – S. P., Velika Kladuša, november 2020

Zanimalo me je, kaj menijo intervjuvanci, kakšno pomoč priseljenci najbolj potrebujejo. Vsi intervjuvanci so navedli, da priseljenci najbolj potrebujejo nastanitev, hrano in oblačila.

> *Najbolj potrebujejo nastanitev. Imam prijatelje, ki delajo v Miralu, in rekli so mi da je prostora zanje več, da pa je neka večja politika dejala, da je del priseljencev na ulici in prepovedan jim je vstop v taborišče. Zagotoviti jim je treba nastanitev in ne smejo biti na ulici. Imeti morajo 2 ali 3-krat na dan kuhano hrano. Da je ob kampu menza, da se ne potepajo po trgovinah. Potrebujejo tudi čevlje. Danes zjutraj, ko sem šla v službo, sem jih videla v copatih, ki so se sprehajali po tej zimi in snegu*. – F. T., Velika Kladuša, januar 2021

Nekateri intervjuvanci menijo, da priseljenci poleg materialnih stvari, ki jih nujno potrebujejo, potrebujejo tudi podporo drugih. Menijo, da se priseljenci na poti srečujejo z različnimi neprijetnimi situacijami z drugimi ljudmi.

> *Najbolj jih potrebujejo, da tudi nanje veljajo za ljudi in ne kot živali, saj jih znajo naši ljudje razgraditi. In so ljudje in imajo svoj ponos in se tako kot naši otroci borijo za boljše življenje, le na svoj način in v okviru svojih zmožnosti. Mislim, da najhujše ponižanje, ki ga doživljajo, ne prihaja samo od naših ljudi, to še najmanj. Naši ljudje jim najbolj pomagajo. Ponižujejo jih Hrvati in druge države, kamor gredo. Poleg tega*

potrebujejo higieno in osnovne stvari, potrebne za normalno človeško življenje, in to, kar mi vsi imamo vsak dan doma. – A. A., Velika Kladuša, december 2020

Prednostne naloge so potrebe beguncev: zaščita oseb, življenje zunaj begunskih taborišč na urbanih in podeželskih območjih, krepitev pravnega režima za mednarodno zaščito teh oseb (zlasti lažji dostop do mednarodnih in regionalnih zaščitnih instrumentov), izboljšanje in krepitev zmogljivosti države gostiteljice za odobritev azila in zaščita beguncev, odprava t. i. apatridnosti (tj. nadaljevanje sodelovanja z državami za lažje pridobivanje in ponovno pridobitev ali dokazilo o državljanstvu osebam, ki ga nimajo), razvojni za notranje razseljene osebe, pri čemer je UNHCR ključna agencija (Simić, 2017).

Dolgo časa nihče v BiH ni skrbel za tiste migrante, ki nimajo možnosti najti nastanitve. 1. julija 2018 je za vse navedeno v vseh sprejemnih centrih v BiH poskrbela Mednarodna organizacija za migrante (IOM). Njihovi sprejemni centri so polni, zato je veliko migrantov še vedno brez domov (Videmšek, Bačić, Emrić, Čakarić in Škrinjar, 2019).

4.1.4. Preganjanje solidarnosti

Solidarnost pomeni pridružiti se ljudem in jih podpreti v njihovem (in skupnem) boju. Po Mezzadri in Neumannu (v Tazzioli, 2018, str. 6) na primeru migracij to pomeni »podpreti boj migrantk_ov – npr. boj za gibanje ali boj za bivanje na določnem prostoru – bolj kot pa delovanje na način, da bi jih rešili ali pa jim pomagali« (Lilija, 2020).

Odnos do migrantov v Evropi je namenjen ustvarjanju strahu in sovražnosti do ljudi, ki skušajo najti varnost in priložnost za boljše življenje znotraj meja EU, nezaželeni pa niso le migranti in begunci, ampak tudi tisti, ki jim pomagajo. Spremembe politik EU in možnost različnih razlag Direktive Sveta, ki opredeljujejo olajšanje nepooblaščenega vstopa, tranzita in prebivanja, je privedlo do sprejetja zakonov na nacionalni ravni, ki kaznujejo ljudi, ki skušajo pomagati beguncem, ne glede na njihovo motivacijo. Namesto da bi humanitarno pomoč ločili od

tihotapljenja, so za tiste, ki rešujejo ljudi iz motivov humanosti in solidarnosti, in tiste, ki ljudi prevažajo zaradi finančne koristi, veljale enake sankcije (Azil i integracijske politike, 2019).

V raziskavi sem želela preučiti reakcije ljudi, ki so pomagali migrantom. Zanimalo me je, kako se je odzvala njihova družina in okolica, ali so bili na nek način obsojeni, in ali so imeli kakšne negativne komentarje.

Od 10 intervjuvancev sta 2 odgovorila, da ju družina obsoja zaradi pomoči priseljencem.

> *Sprva je bilo to razumljivo. Sčasoma in ko so mediji poskušali čim bolj poslabšati sliko teh ljudi, so nekateri člani moje ožje družine mislili, da pomagam nekaterim slabim ljudem, kot so jih mediji imenovali teroristi, pripadniki ISIL-a, zločinci. Nekateri člani moje družine so to obsodili in nismo več v nekaterih odnosih. Tega mi ni žal, njim bi moralo biti žal* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Preostalih 8 intervjuvancev je izjavilo, da jih družina podpira in da družina pomaga skupaj z njimi.

> *Tudi oni pomagajo. Pomagata tudi hči in mož. Poleti so bile situacije, da smo oblačila odnesli na ograjo pred hišo in napisali da jih lahko, vzamejo, če potrebujejo. V kratkem času pride skupina fantov in vzame ta oblačila. Ko nas vidijo, nas pozdravijo in se zahvalijo.* – S. D., Velika Kladuša, december 2020

> *Ko so se ženske s hidžabi prihajale k meni kopat, sem poklicala moža, naj se ne vrača iz službe ker, pridejo ženske s hidžabami. Gre na kavo in me nikoli ni obsodil, ker sem ga to prosila in zakaj toliko časa preživim z njimi. Če bi bil slučajno konec tedna, bi se moj mož zaprl v sobo, ko bi one bile tu z nami, da jim ne bi bilo neprijetno. Otroke sem ves dan ob vikendih pripeljala k sebi, da ne bi bili v kampu. Moj mož je kupoval tako zanje kot za najine otroke. Nikoli me ni obsodil.* – F. T., Velika Kladuša, december 2020

Zanimali so me tudi odzivi iz okolja, s katerimi so se srečevali intervjuvanci. Od 10 jih je 6 izjavilo, da se počutijo obsojene s strani posameznikov iz okolja in da naletijo na negativne komentarje.

> *Preko Facebooka sem prejemal sporočila, da jih hranim in da nas oni bodo izselili. Ko je na Facebooku prišlo obvestilo, da so priseljenci zažgali hišo, so ljudje komentirali: »L. hiša gori, vi pa jim pridite in prinesite nekaj za jesti.« Pisali so grde stvari. Bilo je grdih in negativnih komentarjev, vendar me to ne moti. In v mestu, ko so me videli, so mi ljudje govorili, da so priseljenci moji bratje. Ljudje so celo pisali peticijo*. – I. L., Velika Kladuša, januar 2021

> *Ni mi jasno, da se tisti, ki napadajo ljudi, ki pomagajo, in prostovoljce, ne zavedajo, da ena konzerva hrane in kos kruha reši neko lastnino. Ni mi jasno, kako mislijo, da je nekdo, ki v prostem času pomaga tem ljudem, zločinec. Nekateri naši mislijo, da če ne bi pomagali priseljencem in jim dali hrane, bi priseljenci zapustili V. Kladušo, a priseljenci nimajo kam iti.* – Z. B., Velika kladuša, november 2020

> *Veliko. Ena medijska kampanja, facebook kampanja, v zadnjih 4 mesecih je bila nevzdržna. V 5. mesecu je bila skupina "Poljari", kjer so me slikali in dali mojo fotografijo. Stala sem na fotografiji in skupina ljudi je bila okoli mene. Zapisali so, da urejem bajramska darila. Da je vse še huje, moj kolega, ki je profesor in je delal na naši šoli, je skrbnik te skupine. Tu so se začeli negativni komentarji na sliko. Mislila sem, da bi se s tem lahko končalo. Vendar se je morda mesec dni kasneje začelo pravo preganjanje. Moje fotografije, fotografije moje hiše in avtomobila so bile objavljene v tej skupini prek Facebooka, vse, kar so lahko prenesli s Facebooka, pa so postavili tja. Počutila sem se kot preganjana zver. Kjer koli sem se pojavila, so me ljudje fotografirali. Na katerem koli trgu, če kupujem, če gre za pločevinke ali kaj podobnega, mi nekdo sledi in me slika. Ljudje so me napadali z avtomobili, snemali iz avta. Če bi to prijavila*

policiji, bi bili ti podatki zvečer v tej skupini. Tam so me predstavili kot zločinca, kot nekoga, ki na priseljencih zasluži denar, ki jih pripelje v Kladušo, ki dela za Sarajevo in proti Krajini. Dali so mi razne vzdevke. To bi sčasoma povzročilo fizični napad name. Začela sem kasneje, če vidim, da nekdo snema mene, tudi vzamem telefon in snemam njega. Če bi videla, da je nekdo vzel telefon, da bi me fotografiral, bi tudi jaz fotografirala njega. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Naši ljudje niso več hoteli priti v mojo restavracijo, ker sem hranil priseljence. Po treh mesecih pomoči priseljencem so vsa moja podjetja, ki so se hranila pri meni, odpovedala in niso prišla več k meni jesti. Prisiljen sem bil odjaviti podjetje, pa naj bo še tako. – I. L., Velika Kladuša, januar 2021

Okolje sicer ne, sem pa imela negativne komentarje in izkušnje z delodajalcem v trgovini, kjer sem nekoč delala. Nisva imela prepirov ali sporov, vendar mu ni ustrezalo, ker pomagam priseljencem. Iz nekega razloga šefu niso ustrezali, njemu ni ustrezalo, ker se zberejo pred trgovino. Motilo ga je, ker je vedel, da jim perem garderobo, zbiram denar in kupujem hrano, pogosto pa so me iskali in zaradi tega čakali pred trgovino in sem dobila odpoved. Tam sem delala 8 let in ni normalno, da so me zaradi tega odpustili. Šef me je vprašal, ali pomagam priseljencem, iskreno sem mu rekla, da pomagam, ne želim lagati. Po 15 dneh mi je rekel, da mi ni več treba v službo. To je edini razlog, da sem odpuščena. – M. P., Velika Kladuša, december 2020

Imela sem priložnost opraviti razgovor z osebo, ki je bila bolj javno izpostavljena v pomoči kot drugi intervjuvanci, in zaradi tega je imela določene težave. Njene težave so segale tako daleč, da je morala zaščito poiskati pri Front line defenders.

Pred zaštito od Front line defenders policija ni bila popolnoma pozorna name in na moja poročila. Nekajkrat se je zgodilo, da mi je sledila policija, policijski avto. Potem je iz avtomobila izstopil policist in me vprašal: »Kam?«

Zgodilo se je, ko sem prišla prijavit nekaj, da mi je rekel policist »Ne poročajte tako pogosto, nekdo vas bo razglasil za norega in spravil v norišnico.« Rekla sem mu, da sem na mestu, kjer tega nikoli ne bi smela slišati od uradnika, ki bi moral skrbeti za mojo varnost. Včasih sem poklicala policijo in rekla, da je bil nek avto, ki me je spremljal in fotografiral. Policist me vpraša: »In kje si?« rečem, da delim hrano in on reče: »Ne iščite dela zase in za nas, pustite to in pojdite. Nimamo dovolj avtomobilov ali ljudi, da bi prišli gor.« Niso se zanimali, dokler nisem dobila zaščite, ko sem jo dobila se se malo začeli zanimati – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Iz prejšnjega intervjuja vidimo, kako daleč sta šla sovražnost in obsojanje posameznikov, ki so migrantom na nek način pomagali, in s kakšnimi posledicami so se soočili.

Iz priloženega lahko sklepamo, da poleg ljudi, ki so solidarni s priseljenci, žal obstajajo tudi tisti, ki nimajo takšnih občutkov.

Po drugi strani pa je treba opozoriti, da so vsi intervjuvanci trdili, da so na tem območju tisti, ki jih podpirajo in si pomagajo sami.

Okolje me je podpiralo. Imel sem podporo celotne vasi. Ko je bilo v lokalu veliko priseljencev, so mi ljudje iz vasi prinesli hrano zanje – H. K., Velika Kladuša, januar 2021

V raziskavi sem izvedela, da obstajajo tudi ljudje, ki želijo pomagati na skrivaj, saj želijo iz nekega razloga ostati anonimni. Verjetno se ti ljudje bojijo obsojanja in negativnih komentarjev iz okolja.

In zdaj obstajajo ljudje, ki še vedno pomagajo, samo veliko ljudi se boji. Vsak dan v mapo »Prejeto« dobim sporočila, kjer mi povedo, da so priskrbeli družino. Veliko je ljudi, ki se

bojijo obsojanja iz okolja, odziva družinskih članov. Pred dnevi sem dobila sporočilo in žena mi je povedala, da je sprejela mamo s 3 otroki. Povedala je, da njen tast in moževa družina ne smeta izvedeti, ker bi imela velike težave. Edna mojih nekdanjih študenktov je dobila tudi ženo z majhnim otrokom. Ta ženska ima sladkorno bolezen, na srečo smo imeli merilnik sladkorja. Pravi, da se boji, da jo bodo videli sosedje, da jo bo peljala na urgenco, pa tudi strah jo je, ker je ženska slaba. Prestrašena je, ker jo je sprejela v hišo in tega nihče ne ve. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Torbo hrane ali oblačil pogosto najdem v bližini avtomobila ali pred vrati stanovanja. Ljudje kar odidejo, sploh ne vem, kam. Nekdo želi pomagati, vendar ne sme, ali pa želi ostati anonimen. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Mislim, da se ljudje sprostijo, ko vidijo, da nekdo pomaga. Ljudje so obremenjeni s predsodki in obsojanjem iz okolja. Še posebej, če ženska pomaga. Naša mentaliteta je takšna. - A. A., Velika Kladuša, december 2020

Po Jalušić (2019 v Lilija, 2020) kriminalizacija solidarnosti otežuje podporo ljudem na poti in stalno omejuje prostor, v katerem je mogoče delovati brez grožnje preganjanja.

4.1.5. Nasilje na mejah

Fizično nasilje policije z vidnimi sledovi na telesih ljudi je pogosto zlasti na Hrvaškem, kar naj bi bila strategija odganjanja potencialnih migrant in migrantk_ov. Vidni sledovi mučenja so telesne oznake institucionalizirane neenakosti, analogne drugim zgodovinskim obdobjem. Fizično nasilje spremljajo poniževanje, uporaba strelnega orožja in psov, uničevanje telefonov, odvzem denarja, prisilno slačenje ter odvzem obutve in oblačil (Zorn, 2021).

Ker so bili vsi intervjuvanci v stiku z migranti, sem želela raziskati, ali so na njih opazili telesne poškodbe. Vseh 10 intervjuvancev je na to vprašanje pritrdilo da so opazili pogoste in velike telesne poškodbe priseljencev.

Seveda, imajo očitne poškodbe, poškodbe, ki jih ni mogoče prezreti. Popravila sem jim poškodbe, sicer pa sem tudi zdravstveni delavec, ker sem delala kot medicinska sestra v Nemčiji, tako da imam nekaj izkušenj. Koliko odprtih ran sem previla, to je grozno. Ko bo nekega dne vsega tega konec, ne vem, kako bo moje življenje izgledalo in ali bom vse to lahko "prebavila", ampak o tem ne razmišljam. Pred kratkim so mediji poročali o afganistanski družini, pretepeni ženski, ki je ležala na tleh. Pred nekaj dnevi je ženska, ki ima majhnega otroka, rekla, da so jim stvari zažgali. Poskušala je izvleči plenice in otroško stekleničko, ker je bila dolga pot do Bosne, policist pa jo je odrinil in ji ni dovolil vzeti plenic za svojega otroka. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Njihove poškodbe smo pogosto previli. Vrnejo se pretepeni, to so strašne poškodbe. Videla sem, da je televizija objavila pričevanje zdravnika Zdravstvenega doma Mustafe Hodžića o spolnem nasilju nad fantom, mladoletnim priseljencem. Zdravnik je dejal, da na takšno nasilje še ni naletel. Tako smo naleteli na različne poškodbe. Vsi smo te poškodbe videli na družbenih omrežjih in med nami so tudi tisti, ki smo jih imeli priložnost videti v živo. Spomnim se, ko so bili v Trnovem, skupine fantov iz Sirije. Ko so se po poskusu prestopa meje vrnili, niso mogli jesti s prsti, bili so tako pretepeni. Vedno pravijo, da »hrvaška policija no good« in se zelo bojijo hrvaške policije. – F. T., Velika Kladuša, januar 2021

Ja, to sem videl. Eden od fantov, ki je bil z nami, je poskušal prečkati mejo. Eden od njih je odšel na Hrvaško in se vrnil z resnimi poškodbami. Vrnil se je brez ničesar, zavrgli so mu mobitel in ga niti ni imel, dokler mu nismo kupili drugega. Noga se je hudo poškodovala, odpeljali smo ga v bolnišnico in dolgo je trajalo, da si je opomogel – S. O., Velika Kladuša, november 2020

Fantje so imeli od udarcev večinoma brazgotine. Sprva so jim pomagali v Zdravstvenem domu. Pozneje so povedali, da jih ne sprejemajo, in rekli, da jim ne smejo pomagati. Kasneje je obstajala služba, ki jim je nudila prvo pomoč. To je bilo vse, preden se je kamp odprl. – A. A., Velika Kladuša, december 2020

Ko poskušajo prestopiti mejo, se skoraj vsi vrnejo zlomljeni in s pokvarjenimi mobilnimi telefoni. Enega izmed njih, ki mi je bil še posebej drag, je policija tako pretepla, da ni vedel, kje je. – I. L., Velika Kladuša, janaur 2021

Namesto možnosti za mednarodno zaščito ljudje na mejah večinoma izkusijo mednarodno zavračanje, in to kot verižno potiskanje (push-back) nazaj po balkanski poti. Čeprav so potiskanja nedovoljena tako po mednarodnem pravu kot domači zakonodaji in so javno razkrita ter dokazana, policija z njimi nadaljuje (Zorn, 2021).

Medtem ko je nasilna praksa hrvaške policije na mejah v zadnjih mesecih pritegnila veliko mednarodne pozornosti, kolektivni izgoni iz drugih držav, ki se nahajajo na zunanji meji Evropske unije, nadaljujejo nekoliko bolj diskretno. Po kratkem postopku vračata tudi Slovenija in do neke mere Italija ljudi, ki so nepravilno vstopili po balkanski poti in ignorirajo svoje prošnje za azil. Tiste, ki jim kljub vsemu uspe doseči Slovenijo ali Italijo, predajo hrvaški policiji in znova prisilno izžnejo, tokrat na drugo stran meje EU. Z verižnim kolektivnim izgonom ljudje sčasoma končajo spet končajo v bednih in negotovih taboriščih v Bosni in Hercegovini (Amnesty International, 2019).

4.1.6. Premalo uradne pomoči za migrante

Agonija prebivalstva Unsko-sanskega kantona traja že tri leta. Tisoče migrantov je šlo skozi ta kanton, potem ko je Madžarska zgradila zid na meji s Srbijo, migranti pa so našli novo pot skozi BiH in Hrvaško do drugih evropskih držav. Po treh letih za humanitarno krizo v BiH še vedno ni

rešitve, ker nobena vladna raven ne sodeluje. Država je pristojna za reševanje tega vprašanja, vendar nima pristojnosti nad kantoni v smislu vzpostavljanja javnega reda in miru. Bosna in Hercegovina jim ne more ponuditi ustrezne varnosti ali življenjskih pogojev. Zaradi birokratskih ovir, nezadostne pravne pomoči in omejene upravne zmogljivosti pa tudi ni mogoče, da bi bile v Bosni in Hercegovini obravnavane prošnje za azil potencialnih prosilcev. Večina jih poskuša priti v druge evropske države (Amnesty International, 2019).

V raziskavi sem želela preučiti, koliko se država zavzema za reševanje tega problema.

Vsi intervjuvanci so izjavili, da menijo, da država ne dela dovolj za rešitev problema. Vsi intervjuvanci so razočarani nad ukrepanjem vlade pri reševanju tega problema.

> *Kar me zelo preseneča, je, da nobeden od politikov niti nobena politična stranka vodilnih ljudi tega katona ni rekel, da obsoja nasilje, da je dejal, da bodo naše pravice zaščitene in pravice vseh drugih ljudi, ki so se znašli v tem kantonu. Prav tako bodo sankcionirani vsi, ki kršijo zakon, ne glede na to, kdo so. Mislim, da je to rekel le nekdo, da situacija ne bo šla v tej smeri, da bodo ljudje tepeni, da so jim gorele hiše, da so jim odvzeli stvari*. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

> *Država za reševanje tega problema ne dela ničesar. Denar prihaja v oskrbo priseljencev, ampak jim ni dovolj pomoči.* – I. L., Velika Kladuša, januar 2021

> *V V. Kladuši imamo vlado, ki je nobena rešitev ne zanima popolnoma. Leta 2018 se je občinski svet odločil, da noče migrantov v V. Kladuši. To je edina soglasna odločitev, ki so jo sprejeli, vendar so ti ljudje še vedno tam.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

> *Ne deluje. Naša država je propadla. Vsi politiki so omenili priseljensko krizo in nihče ničesar ne počne.* – J. H., Velika Kladuša, december 2020

> *Mislim, da država ničesar ne počne. Slišim, da so dobili veliko denarja za priseljence, priseljenci pa živijo v nečloveških razmerah. Za zjokati se je. Razmere so pretežke.*

Država se je temu odpovedala in državljanom vse postavila na hrbet. – H. K., Velika Kladuša, januar 2021

Nekateri intervjuvanci menijo, da Bosna in Hercegovina, ki je tudi sama neurejena država, pri reševanju tega problema potrebuje pomoč drugih držav.

Država za reševanje tega problema ne počne skoraj nič. Dali so jih v taborišča, mislim, da lahko veliko več narede pri tem. Mislim, da pri reševanju tega problema potrebujemo pomoč močnejših držav. Bosna je zelo neurejena in ima nerešena vprašanja, zato ne vem, koliko priseljencev bi moralo čakati, da se zanje reši nekaj pozitivnega. – S. D., Velika Kladuša, december 2020

Ko sem jaz kot prostovoljec in kot navaden državljan uspela priti v avstrijski parlament na tiskovno konferenco, česar pa naš član misije, naši politiki niso mogli. Da gremo iz ene države v drugo v EU, prosimo za pomoč, pokažemo, kakšno je stanje, rečemo, da se institucije Bosne in Hercegovine ne morejo spoprijeti s tem problemom, da potrebujemo podporo EU, da nas EU ne more pustiti na cedilu, kajti če bomo ostali sami, se bo stanje stopnjevalo in nihče ga ne bo mogel več nadzorovati. – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Med drugim sem želela raziskati, kako se v tej situaciji spopada policija v Veliki Kladuši.

Nisem. Nasprotno, obstaja veliko število policistov, ki so jim pripravljeni pomagati sami, a samo oni želijo ostati anonimni. Ne vem, zakaj hočejo ostati anonimni, v to se ne spuščam. – M. P., Velika Kladuša, december 2020

Nisem, ampak enkrat sem imela nesporazum. Ko je prva skupina fantov, ki je bila z mano, poskušala prestopiti mejo in ni uspela, oni so se vrnili. Z njimi je bila nosečnica. Poklicali so me preko messengerja in me vprašali, če lahko pridejo pri meni v stanovanje se kopati. Že prej sem jim rekla, da če ne prestopijo, bodo spet ostali pri meni. Žal mi jih je bilo in ko sem slišala, da je tam nosečnica, sem se z avtom odpravila po njih v mesto na staro avtobusno postajo, kjer so me tam čakali. Ustavila sem se na postaji in vstopili so v moj avto, ko me je policija nenadoma obkolila. Okoli mene je bilo več policijskih avtomobilov. Mislili so, da jih prevažam. Ko so videli, kako izgledajo in da so umazani od poskusov prestopa meje, so ugotovili, da jih ne prevažam. Policija me je vprašala, ali vem, da kar počnem, ni dovoljeno. Rekla sem jim, da jih poznam, že od prej da so ostali pri meni in da sem pravkar prišla po njih. Eden od fantov jim je pokazal sporočila, ki smo jih že slišali, videli so tudi nosečnico, zato so nas brez problema pustili. Policisti niso bili drzni. – A. A., Velika Kladuša, december 2020

Ne. Vsak dan mi je policija vzela podatke, koliko jih je bilo na kosilu. Na policiji so mi rekli, da če pride kdo sumljiv, naj bom pozoren nanj. Rekli so mi, naj iz varnostnih razlogov posvečam največ pozornosti priseljencem iz Iraka. S policijo smo odlično sodelovali. – I. L., Velika Kladuša, janaur 2021

Ne, imam brata, ki je policaj, zato je morda to eden od razlogov. En policist, ki ve, da jim pomagam, mi je rekel, naj bom previden, da se mi ne bo nič zgodilo. Rečem mu, da se ne bojim priseljencev, on pa meni, da se moram paziti naših ljudi in ne priseljencev. – J. H.,Velika Kladuša, januar 2021

Institucije EU bi morale pozvati BiH, državno, entitetno, kantonalno in lokalno oblast, naj nemudoma okrepijo sodelovanje, da bi ustrezno rešile sedanjo humanitarno krizo in zagotovile, 28,5 milijnova EUR, ki jih je EU decembra 2020 namenila Bosni in Hercegovini. Leta 2021 bodo v ta namen uporabljeni za upravljanje migracij in zagotavljanje humanitarne pomoči, je

dejal Human Rights Watch. Od začetka leta 2018 je Evropska unija Bosni in Hercegovini zagotovila 88 milijonov EUR za upravljanje migracij, vključno s 13,8 milijona EUR za humanitarno pomoč (Human Rights Watch, 2021).

4.1.7. Revščina migrantov

Po Williamson (2006) ko najrevnejši migrirajo, se to pogosto zgodi pod krinko ekstremne strategije preživetja, kar pogosto pomeni, da najmlajši in najbolj ranljivi družinski člani zapustijo najslabša gospodinjstva, česar v številnih raziskavah spet ne zajemajo (Lacko, b.d).

> *Imela sem primere in tu je še vedno en fant, ki je edini moški v svoji družini. Ima 3 sestre in običajno je, da deklica ki se poroči, dodeli določeno doto in določena sredstva družini, h kateri pride. Ta fant se je odpravil, da bi se njegove sestre lahko poročile. Pravi, da je zanje velika sramota in ni sprejeto, da njegove sestre ostanejo neporočene. "Glavo je dal v vrečo" samo zato da, bi jim pomagal in zadovoljil tradiciji svoje družine.* – Z. B.,Velika Kladuša, november 2020

> *Njegova mati je bolna v Maroku, najmlajši brat je s starši, drugi brat pa študira v Španiji. Odločil se je poplačati dolgove za bratovo šolanje in materino zdravljenje. Naši ljudje bi rekli da, v Maroku ni vojne. V Maroku je povprečna plača 50 in nekaj evrov.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Po Pogge u Bader (1997: 15) »Ko bodo sprejeti (migranti) in ko bodo smeli delati v kateri od bogatejših držav, bodo denar najverjetneje poslali nazaj svojim družinam. Res je. Toda družine,

ki jim je bil denar poslan, so najpogosteje tiste, ki so v revnih državah že privilegirane. Seveda bo nekaj tega denarja steklo najrevnejšim. Toda velik del bo uporabljen za utrditev represije nad revnimi s strani elit iz tretjega sveta. V vsakem primeru se bodo ti skladi veliko bolj verjetno povečali, ne pa zmanjšali domicilne neenakosti v revnih državah in so zato v najboljšem primeru "mešana blaginja".« (Lacko, b.d).

4.1.8. Hvaležnost migrantov

McCullough, Emmons in Tsang (2002) hvaležnost opredeljujejo kot lastnost. Po njihovem mnenju oseba, ki ima izrazito lastnost hvaležnosti, teži k prepoznavanju pozitivnih dejanj druge osebe do njega/nje in se bo na to priznanje verjetnije odzval s hvaležnostjo kot čustvom (Kantor, 2018).

V raziskavi sem želela preučiti, ali migranti izkazujejo hvaležnost lokalnemu prebivalstvu, ki jim pomaga. Vseh 10 vprašanih je izjavilo, da priseljenci izkazujejo hvaležnost in so zelo hvaležni za kakršno koli pomoč.

> *So tisti, ki vedno pokličejo. Vsak petek me je poklical fant, ki je iz Pakistana in mu je uspelo iti zunaj meja BiH. Vsak petek mi piše "Mama Juma Mubarek". Zelo so hvaležni in nikogar ne pozabijo. Nikoli nisem izkusila, če nimam nekaj dovolj za vsakogar, na primer imam 5 parov nogavic in teh je 10. Vseeno jim je, kdo jih dobi, mar jim je, da jih kdo dobi. Nekateri ljudje bi se prepirali in iskali sami. Hvaležni so tudi za jabolko, za kos kruha. Bili smo v situaciji, ko nismo imeli dovolj kruha, ki bi ga lahko delili z njimi, oni bi med seboj razdelili ta kos kruha.* – F. T., Velika Kladuša, januar 2021

> *Pokažejo, kakor lahko. Vsi so hvaležni. Zelo nam pomagajo pri delu na dvorišču. Ko vidijo, da nekaj težko nosim ali nekaj počnem, takoj pridejo in pomagajo, ne pustijo mi, da težko nosim. Ko se ukvarjamo s kmetijstvom, nam pomagajo, damo jim denar, da si*

kupijo cigarete in imajo žepnine. So pridni fantje. Obožujejo mojega sina, vedno ga počakajo, ko pride iz službe, da gre z njim ven, da karkoli naredi. Vedno mu sledijo kar počne on, delajo z njim. Eden izmed njih ve vse, kje smo. Garažo odklene zase, in ko nekaj naredi, vzame, kar potrebuje. - S. O., Velika Kladuša, november 2020

To je bil družinski odnos. Smešno mi je bilo, ko je fant nedavno odšel v Francijo. Poklical me je, da mi pove, da je v Franciji bolje kot v Bosni in da pridem z možem in otroki. – F. T., Velika Kladuša, december 2020

Zelo so hvaležni. Kličejo me vsi, ki so šli dlje iz Bosne. Hvaležni so za malenkosti, hvaležni so za kavo. Tu je blizu eden in vsak dan mu damo kavo, zelo je hvaležen, takoj se nam ponudi, da nam v zameno prinese drva ali kaj drugega naredi. Eden je šel zunaj meja BiH, se zaposlil, poklical me in vprašal, ali rabim denar. – I. L., Velika Kladuša, januar 2021

Hvaležnost kot čustvo se razlikuje od hvaležnosti kot lastnosti v tem, da se pojavi kot reakcija na nekaj pozitivnega in nepričakovanega. Po besedah Cigića Gavrilovića se hvaležnost pojavi, ko se človek zave, kaj se je zgodilo lepo, pozitivno in nepričakovano (Kantor, 2018).

4.1.10. Sovražno okolje in preganjanje migrantov

Z migranti se vse pogosteje ravna z nezaupanjem in popolno zavrnitvijo. Včasih jim je onemogočen enak dostop do javnih storitev in včasih postanejo tarče rasno motiviranega vedenja. Kar se pogosto začne kot subtilen izraz nenaklonjenosti in nestrpnosti, se lahko razvije v institucionalizirano diskriminacijo, spodbujanje k sovraštvu, ustno in fizično zlorabo in na koncu v zločin iz sovraštva (Lalić Novak in Kraljević, 2014).

Ena izmed neizogibnih posledic migracijskih gibanj je naraščajoča etnična, rasna in verska raznolikost sodobnih družb. Porast migracij v državah prejemnicah vodi v multietničnost, zato se sodobne države soočajo z vse večjimi izzivi, ki jih predstavlja družba, sestavljena iz ljudi različnih kultur, ras, religij in jezikov. Povečanje družbene raznolikosti zahteva iskanje in ustvarjanje ustreznih političnih, pravnih, socialnih in ekonomskih mehanizmov, ki lahko zagotavljajo medsebojno spoštovanje in sobivanje različnih skupin v družbi. Hkrati so v mnogih, zlasti zahodnih in tradicionalnih državah priseljevanja, vidne nekatere oblike medetničnih socialnih napetosti, strah pred tujci in nestrpnost, ki vse bolj prerašča v odkrito sovražnost do priseljencev, občasno pa pride do konfliktov med domačim in priseljenskim prebivalstvom (Lalić Novak in Kraljević, 2014).

Migranti so praviloma drugačnega etničnega in kulturnega izvora kot domače prebivalstvo države prejemnice, njihov socialni status pa je na splošno bistveno nižji od statusa domačega prebivalstva. Na podlagi te objektivne razlike so pogosto izpostavljeni predsodkom in diskriminaciji. Diskriminacija migrantov je najpogostejša glede na njihovo raso, narodnost, barvo kože ali vero. Čeprav predsodki in diskriminacija skoraj vedno spremljajo procese integracije in integracije priseljencev, se lahko medetnični odnosi še poslabšajo v razmerah gospodarske krize, ko domače prebivalstvo ustvarja dodaten strah pred izgubo službe in doseženo raven standardov. Ko se lokalni prebivalci počutijo ogrožene, so njihovi strahovi plodna tla za rasizem, rasno diskriminacijo, ksenofobijo in nestrpnost (Lalić Novak in Kraljević, 2014).

> *Veliko naših ljudi dela napake, jim jemlje denar in jim reče, da jih bo peljal na Hrvaško in jih odpeljal v eno od naših vasi.* - I. L., Velika Kladuša, januar 2021

Mediji na različne načine vplivajo na naše razmišljanje in ravnanje. Naša družba in kultura, celo naše razumevanje resničnosti, se oblikujejo na podlagi informacij, ki jih prejmemo prek medijev. Medijska sporočila neposredno vplivajo na nas kot posameznike, pa tudi na naše skupnosti in družbo. Nekateri medijski učinki so posredni.

Mediji zelo pogosto dajejo popačeno sliko nekaterih stvari in dogodkov. Internet je danes na voljo večini ljudi, zato je vedno več portalov in strani informativne vsebine. Takšni portali zaradi vse večje priljubljenosti pogosto pišejo nepreverjene in netočne podatke. Vse to močno vpliva na

razmišljanje in ravnanje ljudi. Ker so migranti v zadnjem času najpogostejša tema v Veliki Kladuši, tudi mediji v zadnjem času objavljajo članke o njih**.**

V tem prispevku sem želela raziskati, ali intervjuvanci verjamejo vsemu, kar preberejo o migrantih. Vsi intervjuvanci so izjavili, da ne verjamejo v vse, kar mediji pišejo, in da mediji pogosto znajo pretiravati.

> *Ne verjamem vsega, kar pišejo mediji, pogosto dajejo nepreverjene informacije. Ne vem, kaj jim je v interesu in zakaj širijo sovraštvo. Zgodilo se je, da sem v medijih prebrala, da so priseljenci požgali hišo v Veliki Kladuši. Če sem iskrena, sem sprva verjela novicam, ker se je o tem že veliko pisalo. Kasneje sem iz preverjenih virov iz prve roke izvedela, da so hišo zažgali naši prebivalci in ne priseljenci. Priseljenci so ostali v tej hiši. Nekatere naše ljudi je to motilo, zato so se odločili, da bodo stvari vzeli v svoje roke. Zažgali so hišo, prisilili priseljence in jih vrgli ven. Ne vem, zakaj so to storili tako, iskreno sem razočarana.* – S. D., Velika Kladuša, november 2020

> *Ne. Ne morem verjeti, ker na terenu vidim, da to ni res. Mediji so poročali, da so migranti požgali hišo v Vrnograču, kar ni res. Težava je v tem, da njihovega glasu ni mogoče slišati. Nihče jih ne posluša. To mi ni logično.* – J. H., Velika Kladuša, december 2020

> *Ne vem, v čigavem interesu so mediji storili vse to. To so naslovi, ki so najbolj brani. To so naslovi, kot je "Migrant napadel dekle". Nikoli ne piše, da obstaja sum, da je priseljenec napadel dekle. Po uradnih statističnih podatkih število kaznivih dejanj, ki so jih storili priseljenci v kantonu, ni niti 10-odstotno. To so večinoma prepiri med njimi, nekaj vlomov itd. To je majhno število dejanj, ostalo so storili prebivalci Unsko-sanskega kantona. Ni mi jasno, kako lahko naši politiki v javnosti obtožujejo priseljence, relevantne statistike pa govorijo povsem drugače.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Nepreverjene informacije, ki jih napišejo mediji, zelo pogosto odražajo vedenje in mnenja ljudi. Menim, da je to pogost pojav v tej situaciji.

> *Mediji so pisali in prenašali nasilje na teren. Obstajajo določene skupine ljudi, ki so pripravljene premagati nekoga drugega, mu ukrasti denar, telefon in vse, pripravljene so na nekaj drugega in tega niso storile po naključju. Organizirano je. Bilo je vprašanje časa, kdaj bo padla prva žrtev. Mediji nastajajo z zavedanjem in mnenjem.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

> *Mediji so pisali, da so priseljenci požgali hišo v moji bližini, kar pa ni res. Priseljenci so v tej hiši ostali 2 leti in živeli normalno, nekatere je to motilo in so hišo zažgali.* – H. K., Velika Kladuša, januar 2021

Predsodki in nestrpnost zlahka spodbujajo kakršno koli diskriminacijo. Na splošno nestrpnost in predsodki pogosto veljajo za osnovo in izhodišče za druge, hujše oblike vedenja, kot sta rasizem in ksenofobija. Manifestacije nestrpnosti so različne in segajo od blagih do hudih: obrekovanje – besedno izražanje sovražnih občutkov in misli, ki predstavlja blago obliko sovražnosti do migrantov; izogibanje socialnim stikom z migranti; diskriminacija – neenako obravnavanje tujcev in domačega prebivalstva na vseh področjih življenja; fizično nasilje – agresivna uporaba fizičnega nasilja, namenjena povzročanju neposredne fizične škode migrantom; uničenje, linč, pogrom – ubijanje, množično uničevanje in genocid kot najbolj brutalna in surova oblika sovražnosti do migrantov (Lalić Novak in Kraljević, 2014).

> *Mesec dni sem spremljala napovedi skupine na Facebooku, v kateri so bili organizirani napadi na migrante. Ko sem videla, kdo vse komentira in jim je všeč, nisem mogla verjeti.*

Vzgojitelji, izobraženi ljudje in ljudje, ki bi morali na nekatere stvari v življenju gledati drugače. – J. H., Velika Kladuša, december 2020

Iz priloženega lahko razberemo, da so v Veliki Kladuši tudi posamezniki, ki jih priseljenci iz nekega razloga motijo. Zato jih na različne načine poskušajo prikazati negativno. Iz pogovora z intervjuvanci izvemo, da je prišlo do tega, da so se na Facebooku oblikovale različne skupine, ki so spodbujale sovraštvo in neprijazno vedenje do migrantov. Iz intervjujev izvemo, da sega sovražnost nekaterih lokalnih prebivalcev celo tako daleč, da le-ti zažagejo hiše, v katerih živijo priseljenci, in za to dejanje obtožijo priseljence.

Najtežje obdobje zame je bil ko so bili organizirani napadi na priseljence. Nisem mogla sprejeti, da živim v okolju z ljudmi, ki so rasisti, nacisti, fašisti in ne vem več, kako bi temu rekla. – J. H., Velika Kladuša, december 2020

V raziskavi sem med drugim izvedela, da so ljudje, ki so prostovoljno pomagali migrantom, naleteli tudi na sovražno okolje (družine in okolice).

Bila je situacija, ko sem jim prala garderobo. Vzela bi vrečke z njihovim blagom in jih vrnila čiste. Ko sem jim vračala njihovo blago, je to videl znanec in me napadel. Rekel mi je grde besede. – A. A., Velika Kladuša, november 2020

4.1.11. Umiranje migrantov

Tudi migrantska kriza ni zaobšla balkanskih držav. Na poti, ki vodi po zahodnoevropskih državah, obstaja tudi balkanski polotok, območje, skozi katerega poteka velik odstotek tranzita migrantov. Migranti so na poti do ciljne države izpostavljeni številnim težavam (Dušanić, Hrekes in Pralica 2019).

Migranti po vsem svetu vsak dan tvegajo svoja življenja v obupanih poskusih, da bi našli varnost ali boljše življenje.

Leta 2017 je 6-letno deklico iz Afganistana povozil vlak nekaj minut po prisilnem izgonu s Hrvaške v Srbijo. Leta 2018 sta bila v bližini meje z BiH dva 12-letna begunca ranjena v obraz (Omerović, 2020).

Migranti se na poti do boljšega življenja soočajo z različnimi težavami. Pot, po kateri gredo, je težka, zato so pogoste poškodbe in celo smrt migrantov. Nekateri intervjuvanci so nam o tem povedali kaj več.

> *Krenul je v kamp, da si je napolnil telefon in se poslovil od prijateljev. Prehod kampa je zaprt in ni mogel vstopiti na vhod. Vstopili so tako, da so tisti v taborišču odprli ozek prehod nad oknom. Poskušal je prestopiti, ampak roka mu je zdrsnila in zataknil se je. Fantje so mi poslali fotografijo, na kateri je zataknjen. Popolnoma me je to zlomilo.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

> *Eden od njegovih bratrancev se je zadušil v reki pred Slovenijo. Star je bil 17 let. Nato je "S" padel v depresijo. Ta bratranec je bil edini, ki ga je imel na svetu. Po dolgem času je "S" uspel oditi v Italijo. Kasneje sem izvedela, da se je skušal ubiti, kar je vse imelo posledice zanj*. – F. T., Velika Kladuša, januar 2021

Po Al Abed (v Dušanić, Hrekes in Pralica, 2019) stresni dogodki vodijo do večje prisotnosti simptomov depresije. V kombinaciji s težavami, ki jih prinaša status migranta, kot npr. odtujenost od domače kulture, pomanjkanje socialne podpore in diskriminacija, zmanjšanje verjetnosti, da bi lahko vzpostavili socialne stike, da bi te težave čim bolj zmanjšali, tako da bi posameznike še bolj potisnili v mentalno spiralo težavnosti in odtujenosti. K temu prispeva tudi šibkejše zdravstveno varstvo, s katerim se srečujejo migranti, kar je spet plod neustrezne

integracije v EU družbi, nerazumevanje sistemov in jezikovne ovire (Dušanić, Hrekes in Pralica, 2019).

4.1.12. Ranjivost otrok

Otroci so najbolj ranljiva skupina priseljencev, v zadnjih desetih letih pa je vse bolj izrazit pojav otrok brez spremstva. Za razumevanje izraza "otroci brez spremstva" ga je treba opredeliti. To so osebe, mlajše od 18 let, državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, ki so zunaj svoje matične države na ozemlju druge države brez zakonskih pogojev za vstop in prebivanje, brez spremstva zakonitega skrbnika in ustrezne oskrbe. Tako opredeljen izraz je v skladu z opredelitvijo Konvencije ZN o otrokovih pravicah in opredelitvijo v členu 2 (f) Direktive Sveta 2001/55 / ES. Obstajajo številni razlogi, zaradi katerih se otroci selijo: iskanje boljšega življenja, pobeg pred revščino, politični konflikti, vojne in preganjanja, izguba varnosti družine ali naravna nesreča. Na negotovi poti so brez staršev in zakonitih skrbnikov v večji nevarnosti zlorabe, zanemarjanja in izkoriščanja (Lalić Novak in Kraljević, 2014).

Konvencija o otrokovih pravicah zavezuje države, da takemu otroku zagotovijo enako zaščito kot vsi drugi otroci, ki so iz kakršnega koli razloga začasno ali trajno prikrajšani za svoje družinsko okolje. Enaka raven zaščite pomeni, da je treba otroke tujih državljanov obravnavati kot otroke svojih državljanov in da je treba k reševanju njihovih težav v vsakem posameznem primeru pristopiti enako kot k reševanju težav naših otrok v vsakem posameznem primeru. Na žalost število otrok brez spremstva narašča in realno je pričakovati, da bo zaradi naraščajoče revščine in tragičnih vojnih dogodkov še naprej raslo. Naj omenim le dogodke v Siriji, zaradi katerih je več kot milijon otrok zapustilo svoje domove, več kot 3.500 pa jih je zapustilo Sirijo brez spremstva ali ločeno od družin (Save the Children, 2018).

Med priseljenci je seveda veliko mladoletnih otrok. Otroci so najbolj ranljiva kategorija in zato jim je zelo težko.

Po ocenah organizacije Save the Children je v Bosni in Hercegovini trenutno približno 1000 mladoletnih begunskih otrok. Približno 500 jih je samo na poti, brez družine, brez spremstva odraslih. Večinoma prihajajo iz Afganistana, Pakistana, Sirije. Večinoma so nastanjeni v begunskih taboriščih, kjer ni posebnih prostorov za mladoletnike, zato so izpostavljeni številnim zdravstvenim nevarnostim, nadlegovanju in nasilju (Arbutina, 2021).

Intervjuvanci so imeli stike s priseljenci in njihovimi otroki, v raziskavi pa sem ugotovila tudi, kako otroci vse to doživljajo. To, da na poti prehajajo tvegana območja, reke in gozdove, močno vpliva na otroke.

> *Še posebej me je ganilo dejstvo, da so vsi otroci, ko smo risali, kako smo se počutili, večinoma risali hiše, reko, travnik, ljudi, ki so prečkali te travnike, ljudi v čolnih, prevrnjene čolne. Ti otroci so bili tako travmatizirani z vsem, kar so prestali. To je bilo katastrofalno.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

Reakcije na travmatične dogodke se štejejo za razumljive ali običajne reakcije na nenormalne okoliščine (Lalić Novak in Kraljević, 2014).

> *Enega jutra, ko sem šla v službo, sem v parku videla 6 ali 7 – letnega otroka. Bil je z očetom. Preko Grčije so prišli iz Sirije. Zaviti so bili v odejo. Kasneje sem izvedela, da je fant prenočil pri enem od mojih prijateljev v stanovanju, oče pa je spal v parku na klopi. Prijateljica je morala zjutraj v službo in zato je otroka tako zgodaj vrnila očetu. Pristopila sem k njim in jih vprašala, ali so tam prenočili. Oče me ni dobro razumel, zato je samo potrdil. Dečkova mati je bila umorjena v Siriji. Bilo mi je težko in odpeljala sem jih v svoje stanovanje. Dolgo sta ostala pri meni v mojem stanovanju*. – A. A., Velika Kladuša, december 2020

To dekle je že veliko preživelo. Z njo smo imeli težave, ko bi se morala kopati. Imela je velik strah pred vodo, ker so na potovanji hodili čez vodo. Ostala mi je posebej draga. Z mano so ostali 15 – 20 dni. – A. A., Velika Kladuša, december 2020

V vojni je veliko otrok ostalo brez enega samega starša. – F. T., Velika Kladuša, december 2020

»Otroci se igrajo na betonski planoti pred vhodom v družinski kamp Borići pri Bihaću. Tam je nastanjena večina beguncev iz Afganistana. Otroci so še majhni, stari so 6 – 8 let. Igrač nimajo. Njihova igra se imenuje "Game". Razdeljeni so v dve skupini. Ena skupina so "begunci", druga "hrvaška policija". "Begunci" poskušajo preiti z ene strani planote na drugo, "policaji" jim to poskušajo preprečiti. Vpijejo, potiskajo, grozijo. Lažni udarci. Sčasoma "policaji" potisnejo "begunce" s planote. Igre je konec. Ti otroci posnemajo tisto, kar so videli, doživeli, kar je del njihovega vsakdana,« pravi Dubravka Vranjanac, vodja ekipe za nujne primere na Zahodnem Balkanu mednarodne humanitarne organizacije Save the Children (Arbutina, 2021).

Ti otroci potem ostanejo neregistrirani in zunaj sistema pomoči. Zato humanitarna organizacija Save the Children prosi oblasti BiH, naj registrirajo vse mladoletne begunce brez spremstva in jim zagotovijo zaščito, kjer dejansko so. Hkrati se od Evropske unije zahteva, da končno preneha tolerirati prakso odrivov, ki so v nasprotju z določbami mednarodnega prava. Otroke begunce je treba zaščititi in jim dati zakoniti status begunca (Arbutina, 2021).

4.1.13. Mnenje o situaciji

Odločenost nekaterih držav na obrobju EU, da se izognejo odgovornosti tistim, ki bežijo pred vojno, preganjanjem in revščino, in neuspeh EU, da odločno preganja in ustavi takšne prakse, predstavljajo strukturno grožnjo za pravno državo in temeljne evropske vrednote. Temu bi morali jasno nasprotovati. Če nas zgled madžarske nepopustljivosti lahko česa nauči, kaže, kako nenadzorovane politike in ukrepi, katerih cilj je popolnoma zapreti vrata migracijam in s tem kršiti mednarodno zakonodajo in zakonodajo EU, ne vodijo le do povečanega tihotapljenja in pojava novih in bolj nevarnih poti, ampak tudi ustvariti bedna in brezupna taborišča v tranzitnih

državah, ki ne morejo zagotavljati človekovih pravic. Takšne prakse tudi grozijo, da bodo še bolj spodkopale sposobnost in zavezanost Evropske unije, da svoje države članice pozove k odgovornosti in svoje politike uskladi z njihovimi temeljnimi vrednotami (Amnesty International, 2019).

V tej raziskavi sem želela preučiti, kako intervjuvanci gledajo na to situacijo in ali jih situacija skrbi.

> *Zelo me skrbi, ker je ljudje v Veliki Kladuši tako rekoč "zažgali do nohte", odnos do Unsko-sanskega kantona, potem odnos Unsko-sanskega kantona do Velike Kladuše ni pravilen, ko gre za migrantsko krizo. V V. Kladuši imamo vlado, ki je ne zanima nobena rešitev.* – Z. B., Velika Kladuša, november 2020

> *Skrbi me, ker nihče ne vidi konca tega. Nihče ne prosi za zaprtje meje in pritok priseljencev v naši državi. Zaradi korone so zlahka zaprli mejo za naše ljudi, da niso mogli domov. Ne zaprejo jih, vsak dan jih je vedno več, stanje pa se poslabšuje. Nisem zadovoljna, ker so tukaj. Prišla je zima in hladno vreme. Začeli bodo delati težave. Od naših ljudi, ki so bili tudi priseljenci, sem takrat slišala, da so v Batnozi kradli krompir, tudi tu bodo oni krali, ker so prisiljeni. Temu se ne vidi konca. Nekaj velikega denarja se obrne glede na njihov prihod in jim ne pomagajo.* – F. T., Velika Kladuša, januar 2021

Nekateri intervjuvanci so zaskrbljeni zaradi varnosti mesta in lokalnih prebivalcev. Med drugim sem izvedela, da so razmere med priseljenci napete in težke in zato domačine skrbi, kako se bo vse to končalo.

> *Vprašanje je občutljivo. Na nek način me to skrbi, saj so med njimi tudi kriminalci, ki tu ostanejo dlje časa, ustvarjajo klane in delajo težave ter vdirajo v hiše. Številni med njimi povzročajo težave nam prebivalcem in drugim priseljencem, ker jih terorizirajo, kradejo*

njihove stvari in denar. Država mora tiste, ki ustvarjajo težave, vrniti v njihove matične države. Verjetno so zato, ker so povzročili težave in zapustili svoje države. – M. E., Velika Kladuša, december 2020

Na podlagi dobljenih rezultatov sem prišla do zaključka, da intervjuvance zelo skrbi položaj z migranti v Velika Kladuša. Najbolj jih skrbi, da oblasti v Bosni in Hercegovini ne delajo ničesar glede migrantov in ne najdejo načina, kako jim pomagati.

Evropska unija mora pokazati vodstvo in odločno pozvati države članice – Hrvaško, Slovenijo in Italijo, naj nemudoma ustavijo kolektivni izgon beguncev in migrantov ter na svojem pragu sprejmejo ukrepe za preprečitev nove humanitarne krize (Amnesty International, 2019).

4.1.14. Pripravljenost za nadaljnjo pomoč

Nihče ne ve, kako dolgo bodo trajale razmere z migranti v Veliki Kladuši. Zato me zanima, kako na to gledajo intervjuvanci in ali so pripravljeni še naprej pomagati migrantom, ne glede na dolžino te situacije.

Vsi intervjuvanci so izjavili, da so pripravljeni še naprej pomagati ne glede na to, kako dolgo bo trajala situacija. Vsi so zaskrbljeni nad situacijo in nadaljnjim dogajanjem, vendar so vsi pripravljeni pomagati še naprej, kolikor lahko.

Ja, zdaj bi storil enako. Še enkrat če bi imel takšno priložnost, da naredim to, kar sem naredil, bi nadaljeval. Ne bi se ustavil, če bi razmere ostale enake. Še vedno bi jim pomagal. Spomnim se statistike, koliko naših ljudi je bilo priseljencev in so odšli izven BiH in si našli službo. Tudi oni bodo. – I. L., Velika Kladuša, janaur 2021

Pred dnevi sem imel s seboj 4 družine. So odšle. Še vedno pomagam priseljencem, nisem se ustavil. – H. K., Velika Kladuša, december 2020

Ne grem v kamp. Pomagam jim tako, da jim dam denar, kupim hrano, dam oblačila in odeje. Tako jim bom vedno pomagala. Nisem pripravljena preživeti svojih dni in iti v kamp kot prej. Nisem pripravljena, ker sem videla, koliko imajo drugi koristi od njih. – F. T., Velika Kladuša, janaur 2021

Ne, nikoli. Ne morem jih več sprejeti, da bi živeli z mano iz zdravstvenih razlogov. Zdaj sem starejša in imam veliko obveznosti. Mogoče morda kdaj ne bi delala, ampak delam in imam druge obveznosti in ne morem vsega. Še vedno jim pomagam s hrano in jim dam denar. – A. A., Velika Kladuša, December 2020

Intervjuvanka, ki je svojo pomoč pokazala na družbenih omrežjih in tako povabila druge ljudi, da pomagajo migrantom, je dejala, da bo še naprej pomagala, ne pa tudi javno. Verjetno se je za to odločila zaradi vseh težav, ki jih je imela.

Ravno sem razmišljala, da bi svoje delo nekako spremenil v tej trenutni situaciji, tako da se bom manj izpostavljal, da bom to počel manj javno. Zaradi lastne varnosti in ne iz drugih razlogov. Zdaj objavljam manj na Facebooku, da malce umirim to jezo. – Z. B., Velika Kladuša, november 2021

4.2. Rezultati analize intervjujev z lastniki lokalov

4.2.1. Gostoljubnost

Gostje, stranke in uporabniki naših storitev so pripadniki različnih narodnosti in prihajajo iz različnih koncev naše države in sveta. S seboj prinašajo različne verske, kulturne, filozofske in

druge navade in manire. Pomembno je, da jih prepoznamo in jim izkažemo spoštovanje in vljudnost ob vsaki priložnosti in v vsakem prostoru, tako kot bi radi, da drugi spoštujejo naše običaje in manire (Bareza, Kalinič in Tomašević, 2017).

Lastniki lokalov v Veliki Kladuši so tudi pokazali mero gostoljubnosti in solidarnosti do migrantov.

> *Če imajo denar, ga dajo, če ga nimajo, jim nihče ne bo sledil. Na celotno situacijo gledam zelo pozitivno.* – lastnik lokala 2, Velika Kladuša, januar 2020

V raziskavi sem želela ugotoviti, ali so migranti dobrodošli v gostinskih obratih v Veliki Kladuši.

Odgovori, ki sem jih dobila, so različni. Od 4 intervjuvanih lastnikov lokalov je 1 odgovoril, da lahko migranti vstopijo v lokal brez kakršnih koli pogojev, 1 lastnik je odgovoril, da je vstop dovoljen tistim migrantom, ki niso pod vplivom alkohola in mamil, 1 lastnik je odgovoril, da je vstop dovoljen samo tistim migrantom, ki imajo dokument kot dokaz, da so zakonito vstopili v državo, 1 lastnik lokala pa je odgovoril, da je vstop dovoljen samo v trgovino in bencinsko črpalko, v kavarno pa je zaradi incidenta, ki so ga imeli, prepovedan.

> *Nikogar ne obsojamo. Vrata so odprta za vse, takšna so pravila objekta. Na to nismo pozorni, odprti smo za vse, nismo rasistično usmjereni. Verjamemo, da si vsak človek zasluži, da mu postrežejo s hrano, da popije kavo, da sedi, in počiva.* – lastnik lokala 1, Velika Kladuša, januar 2021

> *Grdo je reči, vendar je odvisno od njihovega videza. Če izgleda normalno, če ni pod vplivom alkohola ali mamil, mu je dovoljen vstop. Če je pijan ali dela težave, je vstop prepovedan.* – lastnik lokala 2, Velika Kladuša, januar 2021

> *Nimamo priseljencev, imamo ljudi, ki so zakonito vstopili v državo. Prosim jih, da mi pokažejo žig, na katerem piše, na katerem mejnem prehodu so vstopili v Bosno in Hercegovino*. – lastnik lokala 3, Velika Kladuša, januar 2021

Treba je opozoriti, da so vsi intervjuvanci navedli, da so na začetku prihoda migrantov dovolili vstop v objekte brez kakršnih koli omejitev. V nadaljevanju bom razložila nekaj več o tem.

4.2.2. Identifikacija migranta z osebnim dokumentom ob vstopu v lokal

Zanimalo me je, ali lastniki lokala od migrantov zahtevajo, da ob vstopu v objekt pokažejo osebne dokumente.

Od štirih anketirancev so trije odgovorili, da od migrantov ne zahtevajo nobenih dokumentov.

> *Mislim, da v nobenem delu sveta ni normalno, da vstopamo v kavarno ali objekt in zahtevajo pri vstopu dokument. Ne smejo se razlikovati od drugih držav, kjer od gostov pri vstopu ne zahtevajo osebnega dokumenta*. – lastnik lokala 1, Velika Kladuša, januar 2021

> *Nikoli nisem in ne bom vprašal za dokument. Zame je dovolj, da vidim, da izgledajo normalno* . – lastnik lokala 2, Velika Kladuša, januar 2021

> *Nikogar ne legitimiramo. Razen če je problematičen ali pijan, vendar so to redke situacije.* – lastnica lokala 4, Velika Kladuša, januar 2021

1 intervjuvanec je izjavil, da pred vstopom v objekt od migrantov in drugih gostov zahteva dokument. Omeniti moram, da je lastnik objekta izjavil, da je sprva sprejemal migrante, vendar so mu začeli delati težave, imel je težave tudi z inšpekcijo, ker je en migrant dal napačen dokument. Upoštevati je treba tudi, da je lastnik med drugim lastnik hotela in najverjetneje zaradi tega, goste prosi za dokumente.

V objektu ne sprejemamo nikogar, ki ima slabo higieno in nima veljavnih dokumentov, da je zakonito vstopil v državo, drugače imamo težave s policijo. Ta pravila veljajo za vse goste, ne samo za priseljence. – lastnik lokala 3, Velika Kladuša, januar 2021

Potni listi in drugi osebni dokumenti so praktični način implementiranja nadzora nad državljanstvom. Kot odgovor na vprašanje, kako razlikovati med državljani in ne državljani v 19. stoletju, se je v 20. stoletju razvila praksa osebnih dokumentov, ki postopoma z razvojem tehnologije in tako uporabe fotografij in prstnih odtisov omogoča še bolj natančen nadzor in strožjo identifikacijo ljudi (Lilija, 2020).

4.2.3. Težave in neprijetne situacije z migranti

V tem prispevku sem želela raziskati, ali so imeli lastniki lokalov kakršne koli težave ali incidente z migranti v svojih objektih. Vsi intervjuvanci so navedli, da so imeli težave z migranti.

Naš objekt je v središču mesta in normalno je, da včasih pride do kakšnih incidentov ali težav. – lastnik lokala 1, Velika Kladuša, januar 2021

Da. Včasih se je zgodilo, da pridejo tisti, ki pijejo, popijejo 2 ali več žganih pijač, nato pa začnejo delati težave. Včasih so zlorabljali goste. Potem jih vržem ven. Kasneje se jih spomnim in če koga prepoznam, ne more več vstopiti v stavbo. Zgodilo se je, da sem jih na primer pogostil s hrano, fižolom, nekdo pa je vstal in odšel do mize, kjer so bili drugi gostje, in z njihove mize pred njimi vzel njihovo meso, ki so ga naročili. – lastik lokala 2, Velika Kladuša, januar 2021

Na žalost so. Ne pogosto, vendar se je zgodilo. Včasih so krali v trgovini, ampak to so vse manjše težave. Od grde situacije v kavarni ni bilo večjih incidentov. – lastnica lokala 4, Velika Kladuša, januar 2021

2 intervjuvanca sta navedla, da sta se ravno zaradi teh incidentov odločila, da migrantov ne bosta sprejela v objekt ali da jim bosta omejila vstop.

Da, večkrat. Do sedaj 10 ali 15 – krat. Postanejo agresivni, če jim ne damo brezplačne hrane. Na začetku nam je bilo žal in smo jih pustili prespati. Napili so se in začeli delati težave. Razbili so vse v sobi. Morali smo jih vreči ven in eden od njih mi je zagrozil, da me bo zabodel z nožem. Na začetku smo jih vse prejeli. Bilo je tako negativnih kot pozitivnih izkušenj. V vsaki skupini ljudi je nekaj takih, ki ustvarjajo težave. – lastnik lokala 3, Velika Kladuša, januar 2021

Na začetku smo jih sprejeli v kavarni, tam so imeli tudi hrano. Potem je prišlo do strašne situacije, da sta se bojevala, se z noži napadala, nože vrgla zraven gostov in potem smo jim morali prepovedati vstop v kavarno. – lastnica lokala 4, Velika Kladuša, januar 2021

4.2.4. Težave z državnimi organi zaradi migrantov

Pri svojem raziskovalnem delu sem želela ugotoviti, ali imajo lastniki lokalov težave s policijo in inšpekcijo zaradi migrantov. Vsi intervjuvanci so izjavili, da s policijo niso imeli težav.

Sledimo temu, kar je zakonsko določeno in to spoštujemo. – lastnik lokala 3, Velika Kladuša, januar 2021

Dva intervjuvanca sta izjavila da se je policija takoj odzvala na njihove pozive, ko so migranti v lokalu delali probleme.

> *Nisem. Dvakrat sem jih poklical, ko sem se bal, da bi mi uničili objekt. Hitro so prišli. Z njimi nimam težav*. – lastnik lokala 2, Velika Kladuša, januar 2021

> *Ne. Zgodilo se je, da so nekateri povzročili težavo, zato smo poklicali policijo, da pride. Policija se nikoli ni odzvala negativno, ker ji postrežemo.* – lastnica lokala 4, Velika Kladuša, januar 2021

Od štirih intervjuvancev sta dva odgovorila, da z inšpekcijskim pregledom nista imela težav.

> *Z inšpekcijskim pregledom nismo imeli težav, ker naš objekat deluje po pravilih in čisto.* – lastnik lokala 1, Velika Kladuša, januar 2021

Dva intervjuvanca sta odgovorila, da sta imela težave z inšpekcijskim pregledom.

> *Včasih je bilo, zdaj priseljencev prihaja manj in poznajo nekatere naše skrite signale. Gredo na teraso, jedo in pijejo, polnijo telefone, uporabljajo internet in odidejo.* – lastnik lokala 2, Velika Kladuša, januar 2021

> *Inšpekcija nenehno prihaja k nam, a pri nas je vse zakonito. Enkrat smo imeli težavo, ker je gospod, ki je prenočil pri nas, dal lažni dokument in dal še en dokument pred pregledom. Inšpekciji sem razložil, za kaj gre, in ugotovili so da mi je dal lažni document*. – lastnik lokala 3, Velika Kladuša, januar 2021

4.2.5. Ugled restavracije in pritožbe drugih gostov

Poleg bioloških dejavnikov, ki vplivajo na človeka, da je bolj nagnjen k oddaljenosti do določenih skupin, ki oblikujejo negativni odnos po mnenju tujcev, je to del procesa interakcije tudi z družbenim okoljem (Dušanić,Hrekes in Pralica, 2019).

Zanimalo me je, ali lastniki lokalov verjamejo, da vstop migrantov v njihov objekt kvari ugled lokala. Od štirih intervjuvancev sta dva odgovorila, da ju ne zanima, kaj si mislijo drugi, in da ju ne zanima, ali so migranti pokvarili videz lokala.

> *Nekateri ljudje se bojijo nerazumevanja jezika in kulture in se nočejo vmešavati.* – lastnik lokala 1, Velika Kladuša, januar 2021

> *Kdor zameri, naj ne pride. Ti me ne zanimajo. To je človeška usoda.* – lastnik lokala 2, Velika Kladuša, januar 2021

Od 4 intervjuvanih je 1 oseba odgovorila, da gre za redke primere, 1 oseba pa, da migranti verjetno pokvarijo videz objekta.

> *To so redke situacije. Pred nekaj meseci se je zgodilo, da nam je en gost rekel, da jih ne sprejemamo. Nič ni bilo pretirano, gostov večinoma ne moti.* – lastnica lokala 4, Velika Kladuša, janaur 2021

> *Verjetno se pokvari, ko ljudje vidijo tuje ljudi v objektu, vendar jim razložim, da to niso priseljenci, ampak turisti, ki gredo z istim namenom čez mejo, vendar gredo zakonito in so vstopili v državo zakonito.* – lastnik lokala 3, Velika Kladuša, januar 2021

Zanimalo me je, ali so lastniki lokalov imeli pritožbe drugih gostov, ker so v objekt sprejemali migrante.

Ja, nekoč se je fant začel pritoževati in sem ga brcnil ven. – lastnik lokala 2, Velika Kladuša, januar 2021

Če so se pritoževali, sem jim razložil, za kaj gre, in so imeli razumevanje. Na začetku smo jih vse sprejeli, ampak zaradi ostalih gostov smo morali to stabilizirati. – lastnik lokala 3, Velika Kladuša, januar 2021

Ljudje, ki so prijetnejši, imajo manj predsodkov do priseljencev in na splošno bolj sprejemajo kakršne koli vrste odnosov z njimi. Razlog je v tem, da značilnost užitka odraža težnjo k nežnemu, odpuščajočemu in sodelovalnemu odnosu do drugih ljudi in pozitivne občutke do drugih. To jo naredi osebna osnova za humanitarno in socialno usmerjeno družbeno vrednoto in pomanjkanje predsodkov (Dušanić,Hrekes in Pralica 2019).

Kako se bo posameznik obnašal do članov zunaj skupine, je odvisno od interakcije osebnostnih lastnosti. Pri tem vidimo, da gre za lastnosti: odprtost do izkušenj, prijetnost in vestnost. Najpomembnejša osnova so predsodki na področju dispozicijskih značilnosti, vedenje do zunanje skupine. Zato lahko domnevamo, da bodo te osebnostne lastnosti bile najpomembnejše pri napovedovanju odnosa domicilnega prebivalstva do migrantov, pa tudi migrantov iz domicilnega prebivalstva (Dušanić,Hrekes in Pralica 2019).

5. RAZPRAVA

5.1. Razprava o analizi razgovorov z ljudmi, ki so priseljencem pomagali

Intervjuvanci razumejo migrante in njihove razloge za migracijo. Podpirajo jih in jih ne obsojajo. Migracije so del človeške zgodovine že od začetka človeške rase. Razloge za migracijo lahko najdemo v različnih dejavnikih, od ekonomskih in družinskih, kot je selitev zaradi boljšega dohodka ali združitev družine, do razlogov, ki človeka "potisnejo" iz svojega okolja, kot so vojne, gospodarske krize v matični državi, suša, lakota ali naravne nesreče (Dušanić, Hrekes in Pralica, 2019).

Intervjuvanci so migrantom pomagali na različne načine: zbirali in delili so hrano in oblačila, zanje zbirali denar, zagotavljali stanovanja večjemu številu ljudi, sprožili organizacijsko pomoč v obliki kuhanja in strežbe dnevnih obrokov večjemu številu migrantov v njihovi restavraciji, pomagali v taborišču, kjer so bili nameščeni migrant ipd.

Bosna in Hercegovina (BiH) se nahaja na križišču med vzhodno in zahodno Evropo. Konflikt v nekdanji Jugoslaviji med letoma 1992 in 1995 je uničil socialno in ekonomsko infrastrukturo in več kot polovico državljanov BiH prisilil, da so zapustili svoje domove (IOM).

Ljudje v Bosni in Hercegovini se še spominjajo sebe in svojih družin v odobju, ko je bila njihova država v vojni. Ta izkušnja je najverjetneje prispevala k večji empatičnosti do migrantov. Po Margareth (Cikač, 2018) je empatija element družbene inteligence; je sposobnost prevzeti vlogo druge osebe in sprejeti perspektivo nekoga drugega.

Po drugi strani pa so vsi intervjuvanci izjavili, da bi pomagali migrantom iz načelnih razlogov, tudi če sami vojne ne bi preživeli, saj verjamejo, da mora vsaka oseba pomagati drugi osebi v stiski.

Med drugim sem želela raziskati, kaj je po mnenju intervjuvanih migrantom potrebno. Migranti potrebujejo dovoljenje, da lahko prečkajo mejo in nadaljujejo pot v bolj razvite države. To bi dosegli, če bi jim EU odprla meje.

Intervjuvanci so navedli, da migranti potrebujejo pomoč v obliki hrane, oblačil, obutve in stanovanj. Izjavili so tudi, da migrante na njihovi poti mučijo in ponižujejo. Poleg materialne pomoči potrebujejo tudi nasmeh, razumevanje in spoštovanje. To pomeni, da sta medčloveški odnos in sprejemanje ljudi enako pomembna kot pomoč pri samem preživetju.

V pogovoru z intervjuvanci sem izvedela, da so nekateri lokalni prebivalci spremenili svoje mnenje in vedenje do migrantov. Ko so migranti začeli prihajati v Veliko Kladušo, je bilo solidarnosti in pomoči sprva več, kot pa ju je danes.

Vprašala sem se, kaj je privedlo do tako velike spremembe vedenja posameznikov in odnosa do migrantov?

Raziskava, izvedena za potrebe medijskega praktikuma, "Poročanje o migrantih in beguncih – #TačnoJeBitno", avtorice Ree Adilagić iz Društva novinarjev BiH, je pokazala, da so o migrantih in beguncih poročali zelo nestrokovno in da je več kot polovica analiziranih besedil migrante in begunce omenjala kot nevarne za državljane BiH, že v naslovih pa je bil poskus širjenja panike, medtem ko so avtorji sami uporabljali predpostavke in nepreverjene informacije (Buljubašić, 2019).

Glede na to, da mediji močno vplivajo na mnenja ljudi, smo priča, da so družbena omrežja polna portalov, ki so pomembni za priljubljenost in zelo pogosto pišejo netočne in nepreverjene informacije. Mediji v zadnjem času pišejo veliko novic in člankov o migrantih in jih večinoma predstavljajo kot negativne, kar je vsekakor vplivalo na mnenje nekaterih posameznikov. Iz svoje raziskave sem izvedela, da so mediji v zvezi z migranti pisali nepreverjene in resne obtožbe, za katere sogovorniki trdijo, da ne držijo. Zelo pogosti so članki, da so migranti v Veliki Kladuši požgali zapuščene hiše, a sem iz pogovorov z intervjuvanimi izvedela, da to ne drži.

Zaradi tega so nekatere sogovornike okolje in njihove družine obsodile, ker pomagajo migrantom.

Od intervjuvancev sem izvedela, da so bili deležni tudi veliko negativnih komentarjev, ker pomagajo migrantom.

Ta obsodba okolja je v nekaterih primerih šla tako daleč, da je bila ena od sogovornic odpuščena iz službe zaradi nudenja pomoči migrantom. Sogovornica meni, da je to edini razlog za njeno odpoved, ker jo je šef odkrito vprašal, ali jim pomaga, sam pa je pri tem ni podprl.

Izvedela sem, da veliko število ljudi anonimno pomaga, vreče s hrano in oblačili puščajo pred avtomobili in stanovanji ljudi, ki javno pomagajo, in pomagajo skrivati migrante.

Iz pogovora z intervjuvanko sem izvedela, da je bila v Veliki Kladuši nekaj časa na družbenem omrežju Facebook aktivna skupina, v kateri posamezniki širijo sovraštvo do migrantov, pa tudi do tistih, ki jim pomagajo. Sogovornico, ki je migrantom javno pomagala, so po njenih besedah zmerjali z najbolj žaljivimi izrazi, bila je zasledovana. To sovraštvo, preganjanje in obsojanje osebe, ki je pomagala migrantom, je šlo tako daleč, da je povzročilo fizični napad nanjo.

Po Leets (2002 v Bajt, 2017) sovražni govor lahko definiramo preprosto kot proti manjšinam usmerjen žaljivi oz. diskriminatorni govor. Gre za govor podrejanja in zatiranja, usmerjen proti skupinam, ki v družbi nimajo politične moči (prim. Svet za odziv na sovražni govor, 2015; Svet za odziv na sovražni in diskriminatorni govor, 2016) oz. nadaljnjega poglabljanja neenakosti družbenih skupin, ki so bile tudi zgodovinsko bolj izpostavljene diskriminaciji (Bajt, 2017).

Odnos do migrantov v Evropi je namenjen ustvarjanju strahu in sovražnosti do ljudi, ki skušajo najti varnost in priložnost za boljše življenje znotraj meja EU, nezaželeni pa niso le migranti in begunci, ampak tudi tisti, ki jim pomagajo. Spremembe politik EU in možnost različnih razlag Direktive Sveta, ki opredeljujejo olajšanje nepooblaščenega vstopa, tranzita in prebivanja, je privedlo do sprejetja zakonov na nacionalni ravni, ki kaznujejo ljudi, ki skušajo pomagati beguncem, ne glede na njihovo motivacijo. Namesto da bi humanitarno pomoč ločili od tihotapljenja, bi za tiste, ki rešujejo ljudi iz motivov humanosti in solidarnosti, in tiste, ki ljudi prevažajo zaradi finančne koristi, veljale enake sankcije (Azil in integracijske politike, 2019).

Zaradi solidiziranja z migranti imajo sogovorniki težave s policijo. Intervjuvanka, ki se je javno izpostavila v svoji pomoči, je izjavila, da ima težave s policijo v smislu, da se na njene klice ne želijo odzvati, ko potrebujejo njihovo pomoč. Policija je tista, ki ji ne nudi zaščite, ampak jo

preganja (jo ustavljajo, sprašujejo, kam gre, pravijo ji, naj ne poroča o nadlegovanju tako pogosto).

Nekateri sogovorniki pa s policijo niso imeli težav, ena intervjuvanka je izjavila, da pozna policista, ki je migrantom veliko pomagal, želi pa ostati anonimen.

Organizacija Border Violence Monitoring Network redno poroča o nasilju hrvaške policije nad migranti na meji z BiH.

Zadevne motnje, kolektivni izgoni in nasilje na mejah niso samo rezultat neodvisne protipriseljenske politike teh držav. Prav tako je posledica politike EU, katere cilj je zmanjševanje neregularnih prehodov meja in zadrževanje ljudi zunaj meja EU z uvedbo strožjih varnostnih ukrepov na mejah, t. i. eksternalizacija migracijskih procesov. Odražajo tudi sistematične neuspehe evropskega azilnega sistema, vključno z nezmožnostjo držav, ki vstopajo na prvo mesto, kot sta Grčija in Bolgarija, da izboljšajo svoje neučinkovite azilne sisteme ali pa se evropske vlade dogovorijo o reformi dublinske uredbe, ki je pravična do prosilcev za azil in države članice. Te napake spodbujajo ravno tista sekundarna gibanja (iz ene države EU v drugo), ki bi jih Evropska unija želela preprečiti, in navsezadnje ljudi spravljajo v pravno negotovost v eni najrevnejših in politično najbolj nestabilnih evropskih držav (Amnesty International, 2019).

Ker so bili intervjuvanci v pogostih in tesnih odnosih z migranti, so zato tudi sami na njih videli telesne poškodbe. Vsi intervjuvanci so navedli, da so na migrantih videli velike, hude, resne in pogoste poškodbe, ki so jim jih povzročili pripadniki hrvaške obmejne policije, in da se jih migranti bojijo. Nekateri sogovorniki so migrantom pomagali pri zdravljenju poškodb.

Le en intervjuvanec je izjavil, da so bile težave in neprijetne situacije z migrant.

Izjavil je, da je pomagal dolgo časa in velikemu številu migrantov, da je le enkrat imel težave z njimi. Eden od migrantov ga je z nožem napadel pred njegovo hišo. V tem primeru je posredovala policija.

Drugi intervjuvanci so navedli, da so bili z migranti pogosto v stikih, osebno niso imeli nobenih težav z njimi.

Nekateri sogovorniki so povedali, da se lokalni prebivalci bojijo migrantov in da so zaradi konfliktov, ki so se začeli dogajati med migranti, spremenili svoje mnenje o njih. Intervjuvanka je omenila pogoste resne prepire med migranti, napade z noži in celo umor, ki se je zgodil nedaleč od njene hiše. Drug intervjuvanec mi je povedal, da veliko ljudi okoli njega želi pomagati, vendar ne more zaradi strahu pred migranti, ker se pogosto med seboj spopadajo in da se celo nekateri migranti bojijo drug drugega, da nekateri migranti kradejo denar in povzročajo težave.

Bosna in Hercegovina je država, ki jo je vojna možno prizadela. Tam vladajo nacionalne stranke, ki ne delujejo v interesu prebivalstva, in zato BiH ni pripravljena in ustrezna država za pomoč migrantom. Le-ti so zato v veliki meri prepuščeni na milost in nemilost lokalnim prebivalcem. Podobno so poudarili moji intervjuvanci.

Do države so bili kritični. Navedli so, da država in vlada v BiH pri zagotavljanju pomoči migrantom ne storita popolnoma nič in da je BiH nerazvita država, ki potrebuje pomoč. Nekateri sogovorniki menijo, da brez pomoči močnejših držav Bosna migrantom ne more zagotoviti nobene pomoči in rešitev.

Na koncu raziskave sem želela ugotoviti, ali sogovornike skrbi položaj migrantov in ali jim nameravajo še naprej pomagati. Intervjuvanci so povedali, da so zaradi razmer zaskrbljeni, vendar so vsi rekli, da nameravajo še naprej pomagati. Intervjuvanka, ki je bila bolj izpostavljena kot drugi, je izjavila, da je razmišljala, da se ne bi več javno izpostavljala, ampak bi še naprej nudila pomoč.

Iz vsega navedenega in pogovorov z intervjuvanci lahko sklepam, da so le-ti zgoraj omenjeno situacijo z migranti jemali zelo resno in da so trdo delali dneve in noči, pomagali migrantom in jim skušali olajšati bivanje v Veliki Kladuši. Na splošno lahko rečem (obstaja pa mnogo negativnih izjem), da so lokalni prebivalci pokazali veliko empatije, solidarnosti in humanosti.

Pozitivno je, da so vsi sogovorniki izjavili, da nameravajo še naprej zagotavljati pomoč migrantom in da bodo še naprej, dokler trajajo takšne razmere. Vsi sogovorniki, pa tudi veliko število drugih lokalnih prebivalcev Velike Kladuše, še naprej nudijo pomoč migrantom in jim skušajo olajšati težko življenjsko obdobje.

5.2. Razprava o analizi intervjujev z lastniki lokalov v Veliki Kladuši

Lastniki lokalov v Veliki Kladuši so tudi pokazali veliko mero empatije in solidarnosti do migrantov. Po Piji Klemp (2019 v Lilija, 2020) solidarnost pomeni prepoznavanje raznih problemov in zatiranj kot lastnih, ne glede na to, ali so njihovi učinki vidni v lastnem vsakdanjem življenju.

Vsi intervjuvani lastniki lokalov so sprva brezpogojno sprejeli vse migrante v svoje prostore. Položaj se je kasneje spremenil in o tem bom spregovorila v nadaljevanju.

Zaradi različnih pritiskov inšpekcije in strahu pred izgubo gostov, lastniki lokalov vse bolj ločujejo goste domačine od gostov migrantov. Nekateri gostinci nimajo nobenih pogojev za vstop migrantov, drugi imajo pogoj, da migranti niso pod vplivom alkohola in mamil, nekateri imajo omejitev vstopa migrantov v nekatere svoje prostore, nekateri pa zahtevajo dokument in dokazilo, da so zakonito v državah. Lastniki hotelov za vse goste, domače in tuje, zahtevajo dokumente, kar je pogosto problem za migrante, saj dokumentov nimajo ali pa ne želijo, da bi bili njihovi podatki predani policiji.

Vsi intervjuvani gostinski delavci so imeli težave z migranti. Nekateri sogovorniki so izjavili, da so se zaradi teh incidentov odločili, da migrantov ne bodo sprejeli v objekt ali da jim bodo omejili vstop.

Navedli so, da zaradi migrantov v njihovem lokalu niso imeli težav s policijo, da so jo pogosto klicali, kadar so imeli težave z migranti, in da je bila policija takrat ažurna in profesionalna.

Nekateri sogovorniki so dejali, da jih ne zanima, ali so migranti "kvarili" ugled lokala, nekateri so rekli, da gre za redke situacije, nekateri pa, da so migranti verjetno škodovali ugledu lokala. Kar zadeva pritožbe in negativne komentarje drugih gostov, so lastniki lokala naleteli na take situacije, vendar so bile redke.

6. SKLEP

Skozi pisanje magistrske naloge sem prišla do naslednjih sklepov:

- Migracije so običajen človeški pojav. Ljudje so se vedno selili v iskanju varnosti in boljšega življenja.
- Ker EU ne želi odpreti meja za migrante, so mnogi ostali "zataknjeni" v BiH.
- Ker je Bosna in Hercegovina država, ki si še ni opomogla od vojne, so migranti večinoma prepuščeni na milost in nemilost lokalnemu prebivalstvu.
- Lokalni prebivalci Velike Kladuše so pokazali veliko mero empatije in solidarnosti do migrantov.
- Gostoljubnost nekaterih prebivalcev Velike Kladuše do migrantov se je spremenila glede na začetek njihovega prihoda (leto 2018). Nanjo so v veliki meri vplivali mediji.
- Mediji vplivajo na mnenje ljudi. Migrante v BiH so predstavljali kot grožnjo lokalnemu prebivalstvu in zelo pogosto pisali netočne in nepreverjene informacije.
- Kriminalizacija solidarnosti je pojav tako v državah EU kot v Bosni in Hercegovini. Zaradi tega se veliko ljudi boji pomagati migrantom. Nekateri to počnejo na skrivaj zaradi lastne varnosti.
- Kriminacija solidarnosti je povzročila zmanjšanje zagotavljanja pomoči migrantom.
- Na mejah se dogaja strašno fizično in psihološko nasilje nad migranti. Le-te hrvaška policija prisilno vrača v BiH. Slovenska policija mnoge potiska na Hrvaško.
- Nasilje nad migranti krši mednarodno konvencijo in zakon o mednarodni zaščiti.
- Čeprav se javnost zaveda nasilja na mejah nad migranti, se nasilje nadaljuje.
- Migranti se na svoji poti srečujejo z nasiljem, diskriminacijo in rasizmom, kar pušča velike posledice in travme. Nekateri izgubijo življenje.
- Lokalni prebivalci Velike Kladuše so pripravljeni še naprej nuditi pomoč migrantom, kolikor je le mogoče.

7. PREDLOGI

- Centri za socialno delo v BiH bi morali biti bolj aktivno vključeni v problematiko migracij.
- Vloga socialnega dela je skrb za ljudi v stiski. Socialni delavci bi morali zagovarjati, spodbujati in pomagati priseljencem, jim zagotoviti enake možnosti in življenjske pogoje kot za ostalo prebivalstvo. V tem primeru bi morali migranti kot ranljiva družbena skupina uveljavljati enake pravice kot drugi lokalni prebivalci in jih nihče ne sme diskriminirati glede na njihov trenutni status, poreklo ipd.
- Socialni delavci in vzgojitelji bi se morali zavzemati za vključitev otrok migrantov v izobraževalni sistem. Vključitev otrok migrantov v šole prinaša dve pomembni koristi. Prva prednost je, da imajo otroci migrantov priložnost, da se izobrazijo, se srečajo in družijo z drugimi otroki in se tako vključijo v družbo. Druga prednost je, da je tudi za otroke lokalnega prebivalstva zelo pomembno, da že od malih nog sprejemajo otroke iz drugih okolij, da se učijo drug od drugega in napredujejo.
- Socialni delavci bi se morali zavzeti za zdravstveno varstvo migrantov. Le-tem je treba zagotoviti popolno zdravstveno oskrbo, tako kot drugim lokalnim prebivalcem.
- Za uspešen obstoj in vključitev v družbo je vsekakor nujno, da migranti, ki želijo, dobijo službo. Prositi je treba delodajalce, da zaposlijo določen odstotek migrantov.
- Potrebno je razlikovati in spoštovati razliko med pomočjo in izkazovanjem solidarnosti do migrantov in trgovino z ljudmi v lastno korist.
- Odpraviti je treba kriminalizacijo solidarnosti in humanitarne pomoči – policija in tožilstvo ne bi smela preganjati ljudi, ki so solidarni z migranti. Socialni delavci se morajo boriti proti kriminalizaciji solidarnosti. Pomoč ljudem ne bi smela biti kaznovana.
- Apelirati na EU, naj odpre svoje meje, da imajo vsi ljudje enake pravice, ker si vsi zaslužijo priložnost za boljše življenje.
- EU potrebuje več razumevanja in pravic za ljudi, ki so upravičeni do statusa begunca.
- Obsoditi je treba mejni nadzor Republike Hrvaške – z namenom ustavitve nasilja nad migranti na mejah.
- Poskušati moramo ustaviti nasilje nad migranti tako, da se kaznuje vse, ki širijo sovražni govor preko družbenih mrež. Migranti bi morali imeti pravico, tako kot vse žrtve nasilja.

- Prositi moramo medije, naj bodo bolj previdni pri pisanju – apelirati na medije, naj ne pišejo nepreverjenih in netočnih informacij, naj migrantov ne označujejo kot grožnjo lokalnemu prebivalstvu.
- Apelirati moramo na medije, naj pišejo o migrantih pozitivno, se pogovorijo z njimi, razkrijejo njihove življenjske zgodbe in razloge za migracijo. Če bi bili lokalni prebivalci bolj seznanjeni z zgodbami migrantov, bi do njih razvili večjo empatijo.
- V Veliki Kladuši je veliko praznih hiš, primernih za bivanje. Ker se je veliko prebivalcev Velike Kladuše odselilo v razvitejše evropske države in pustilo prazne hiše, je treba organizirati nastanitev migrantov v tistih praznih hišah, ki so primerne za bivanje. Seveda s soglasjem lastnikov stanovanj in finančno pomočjo države.

8. VIRI IN LITERATURA

Abdić, M. (2019). Živeti u Sloveniji: ekonomski razlogi migracij iz Bosne in Hercegovine. (Magistarska naloga). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.

Adilagić, R. (2019) Od viktimizacije do demonizacije: gdje je istina? Istraživanje o načinima izvještavanja medija o migrantima i izbjeglicama. Pridobljeno 22. 3. 2021 s https://www.media.ba/sites/default/files/od_viktimizacije_do_demonizacije_gdje_je_istina_bhn_feb_2019.pdf

Amnesty International (2019). Gurnuti na rub – sažetak Nasilje nad izbjeglicama i migrantima i njihovo zlostavljanje duž Balkanske rute (pdf). Pridobljeno 5. 2. 2021 s https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR0599642019CROATIAN.PDF

Arbutina, Z. (2021) Djeca-izbjeglice izložena nasilju i hladnoći. Pridobljeno 10. 4. 2021 s https://www.dw.com/hr/djeca-izbjeglice-izlo%C5%BEena-nasilju-i-hladno%C4%87i/a-56385148

Azil i integracijske politike (2019) Solidarnost ne uništava sustav, nego ga pokušava održati. Pridobljeno 6. 2. 2021 s https://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/solidarnost-ne-unistava-sustav-nego-ga-pokusava-odrzati

Bajt, V. (2017) Sovražni govor skozi prizmo procesov izključevanja, neenakosti in podrejanja. Časopis za kritiko znanosti. Pridobljeno 3. 2. 2021 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-YSO4I2ER?ty=2017

Bareza, S., Kalinić, M.,Tomašević, A. (2010). Briga o gostu (pdf). Pridobljeno 18. 1. 2021 s https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/britco_web.pdf

Cikač, T. (2018) Empatija kao temelj terapeutskog odnosa medicinska sestra – pacijent (Diplomsko delo). Pridobljeno 8. 2. 2021 s https://repozitorij.mef.unizg.hr/islandora/object/mef%3A2044/datastream/PDF/view

Dolinar, M. (2011). Migracije in trg dela v Sloveniji: teoretična in emirična analiza. (Diplomsko delo). Ekonomska fakulteta, Ljubljana. Pridobljeno 23. 3. 2021 s http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/dolinar4490.pdf

Dušanić, S., Hrekes, Y., & Pralica, M. (2019). Migranti i mi – sociopsihološka analiza uzajamne percepcije. Sarajevo.

Galičić, V. (2017) Poslovanje hotelskoga odjela smještaja (pdf). Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija. Pridobljeno 9. 4. 2021 s https://www.fthm.uniri.hr/images/knjiznica/eizdanja/Vlado_Galicic_Poslovanje_hotelskog_odjela_smjestaja.pdf

Georgiev, M., Hoffman, D.,Vasiljević, S., Antonina, L. (2016) Govor mržnje i neprihvatlji govor: vodič za političare/ke. Kuća ljudskih prava Zagreb i GONG.

Gombač, J. (2016) Ogromno delo, uspešno, vzorno! »Upravljanje« mej v Sloveniji v časupovečanega prihoda migrantov 2015/2016. Časopis za kritiko znanosti. Pridobljeno 22. 2. 2021 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-CCMB01U6

Human Rights Watch (2021) Bosna i Hercegovina: Migranti ostavljeni na hladnoći. Pridobljeno 3. 4. 2021 s https://www.hrw.org/bs/news/2021/01/25/377629

Kantor, E. (2018) Zahvalnost i subjektivna dobrobit. (Diplomsko delo). Filozofski fakultet. Pridobljeno 7. 4. 2021 s https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos%3A4181/datastream/PDF/view

Kogovšek Šalamon, N. (2016) "Humanitarni" koridor: stanje izjeme v času globalnih migracij. Časopis za kritiko znanosti. Pridobljeno 2. 3. 2021 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-QZMVJOFD

Kordeš, U., Smrdu, M. (2015) Osnove kvalitativnega raziskovanja (pdf). Pridobljeno 20. 3. 2021 s https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-6963-98-5.pdf

Kranjec, J., Ćuća, A. (2020) Kriminalizacija solidarnosti u EU – što treba učiniti kako bi bila zaustavljena? (pdf). Pridobljeno 12. 1. 2021 s https://www.cms.hr/system/publication/pdf/131/Kriminalizacija_solidarnosti_u_EU_-_policy_dokument.pdf

Lacko, D. Odnos migracije i siromaštva. FILOZOFSKI FAKULTET RIJEKA. Pridobljeno 5. 4. 2021 s https://www.irh.hr/docm/brosure/92-odnos-migracije-i-siromastva/file

Lalić Novak, G., Kraljević, R. (2014) Priručnik za edukatore – Zađtita izbjeglica i ranjivih skupina migranata. Hrvatski Crveni križ, Zagreb.

Lapaš, D. (2008). Međunarodnopravna zaštita izbjeglica. Zagreb, HPC.

Lilija, A. (2020) Kriminalizacija migracij in solidarnosti. (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana. Pridobljeno 22. 3. 2020 s https://egradiva.fsd.uni-lj.si/search/extshow/2417

Lipovec Čebron U., Zorn J. (2016) Avtonomija in nadzor migracij v evropskih "tamponskih conah". Pridobljeno 9. 3. 2021 s https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-BIIXY0WW/91805f25-e8e9-4768-8df5-7fe83cf9c13c/PDF

Lipovec Čebron, U., Fekonja, E., Ivnik, T. (2020). Criminalized Hospitality: The Case of Velika Kladuša (pdf). Pridobljeno 26. 1. 2021 s http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0350-0861/2020/0350-08612002397L.pdf

Lunaček Brumen, S., & Meh, E. (2016) Vzpon in padec koridorja Nekaj refleksij o spremembah na balkanski migracijski poti od poletja 2015. Časopis za kritiko znanosti, Letn.44, št. 264 (2016), str. 21 – 45 Pridobljeno 1. 3. 2021 s http://ckz.si/arhiv/264%20Balkanska%20pot/2Sarah_Luna%E8ek_Brumen_in_Ela_Meh.pdf

Maksimovic, D. (2020) MFS-EMMAUS: Hrana, odjeća, obuća i higijenski paketi za migrante u Velikoj Kladuši. Pridobljeno 3. 3. 2021 s https://www.aa.com.tr/ba/balkan/mfs-emmaus-hrana-odje%C4%87a-obu%C4%87a-i-higijenski-paketi-za-migrante-u-velikoj-kladu%C5%A1i/2042892

Omerović, A. (2020) Crna knjiga nasilja u 2020: Zastrašujuća svjedočenja o malteriranju migranata na granici EU. Pridobljeno 13. 3. 2021 s https://zurnal.info/novost/23664/zastrasujuca-svjedocenja-o-maltretiranju-migranata-na-granici-eu

Organization for Security and Co-operation in Europe (2018). Procjena situacije u vezi sa migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini – Pregled djelovanja ključnih aktera na terenu (pdf). Pridobljeno 2. 2. 2021 s https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/397322.pdf

Osmančević, M. (2019) Izvještaj sa simpozija „Krimigracija – kriminalizacija migracija i građanske solidarnosti". Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Pridobljeno 3. 2. 2021 s file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/Diskrepancija_sazetak_Krimigracija.pdf

Purić, A. (2018). Solidarnost s izbjeglicama zbog vlastitog migrantskog iskustva. Pridobljeno 17. 3. 2020 s https://www.dw.com/hr/solidarnost-s-izbjeglicama-zbog-vlastitog-migrantskog-iskustva/a-46249288

Save the Children (2018). Brza procjena obrazovnih potreba djece izbjeglica/migranata u Bosni i Hercegovini (pdf). Pridobljeno 10 2. 2021 s https://www.unicef.org/bih/sites/unicef.org.bih/files/201812/Brza%20procjena%20obrazovnih%20potreba%20djece%20izbjeglica%20i%20migranata%20u%20BiH%20-%20oktobar%202018.pdf

Simić, J. (2017) Prava migranata – poštivanje univerzalnih ljudskih prava ili pravo na razvoj (pdf). Pridobljeno 12. 2. 2021 s file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/05_simic%20(3).pdf

Šlibar, N. (2018) – Utjecaj odgoja na razvoj empatije. Sveučilište u Zagrebu. (Diplomsko delo). Učiteljski fakultet. Pridobljeno 29. 4. 2021 s https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A762/datastream/PDF/view

Turčilo, L., Buljubašić, B. (2020) Medijska stvarnost: eseji o savremenom korištenju medija u BiH (pdf). Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu. Pridobljeno 28. 3. 2021 s https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2020/02/MEDIJSKA-STVARNOST-Eseji-o-koris%CC%8Ctenju-medija-u-BiH_WEB.pdf

Vasiljević, J. (2019). Razmišljanja o solidarnosti: od etike zajedništva do političkog principa zajednice (pdf). Univerzitet u Beogradu. Pridobljeno 8. 3. 2021 s file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/NovaRazmiljanjaosolidarnosti%20(1).pdf

Videmšek, B., Bačić, M., Emrić, N., Čakarić, M., Škrinjar, K. (2019) Na balkanskoj izbjegličkoj ruti sustavno kršenje ljudskih prava. Pridobljeno 24. 2. 2021 s https://www.ostro.si/hr/price/pushback-migranti-na-balkanskoj-izbjeglickoj-ruti-sustavno-krsenje-ljudskih-prava

Zorn, J. (2003) Antirasistična perspektiva v socialnem delu: kako prepoznati rasizem v vsakdanjem življenju in kulturna kompetentnost služb. Fakulteta za socialno delo. Pridobljeno 15. 3. 2021 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-AT6AL2MJ

Zorn, J. (2008) Ljudje brez pravice do pravic in vloga socilanega dela. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo. Pridobljeno 2. 2. 2021 s https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-QEXYHNBA

Zorn, J. (2021) Evropski mejni režimi: tihotapljenje ljudi na paradoks kriminalizacije solidarnosti. DVE DOMOVINI. Pridobljeno 22. 4. 2021 s http://twohomelands.zrc-sazu.si/uploads/articles/1611481578_Zorn_tihotapljenje%20ljudi.pdf

9. PRILOGE

9.1. Vprašanja za intervju z ljudmi, ki so pomagali migrantom

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem?

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci?

Kako ste jim prišli pomagat?

Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate? Kako ste jim pomagali?

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite, da ste jim tako bolj naklonjeni?

Ste se spomnili, kako vam je bilo, in ste se zaradi tega odločili da im pomagate?

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Mislite, da ste jim pomagali, ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače?

Kako se je odzvala vaša družina, ker pomagate priseljencem? Vas družina podpira ali obsoja?

Kako se je odzvalo vaše okolje, ker pomagate priseljencem? Vas podpirajo ali obsojajo?

Ali morda veste, če se je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

Ste imeli kakšne negativne komentarje iz okolja, ker pomagate priseljencem?

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Kakšen odnos imate s priseljenci, ki jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

Ko ste bili v stiku s priseljenci, ali ste opazili, da so bili telesno poškodovani in ranjeni?

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati?

Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

Kako komunicirate z njimi? Poznate njihov položaj in od kod prihajajo?

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost?

Mediji v zadnjem času o priseljencih pišejo veliko slabega. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

Mislite, da država stori dovolj za rešitev tega problema?

Nihče ne vem, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj?

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to, kako dolgo to bo trajalo?

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

9.2. Vprašanja za intervju z lastnike lokalov v Veliki Kladuši

Kakšno je vaše splošno mnenje o priseljencih v Veliki Kladuši?

Ali lahko priseljenci vstopijo v vaš lokal?

Če je vstop prepovedan, nam lahko poveste, zakaj je temu tako?

Ali je vstop dovoljen vsem priseljencem ali samo tistim, ki imajo osebni dokument?

So migranti kdaj povzročali težave v vašem lokalu?

Ste že kdaj imeli težave s policijo zaradi priseljencev v vašem objektu oz. prostorih?

Ste imeli težave z inšpekcijo, če so bili priseljenci v vašem lokalu?

Mislite, da priseljenci kvarijo ugled vašega lokala?

Se je kdo od gostov kdaj pritožil ker, v lokalu sprejemate priseljence?

10. INTERVJU

10. 1. Intervju z ljudmi, ki so pomagali migrantom

Naš prevod

Intervju 1

Z. B.

Datum: 27. 11. 2020

Spol: ženska

Koliko si stara/a?

Stara sem 52 let.

Kaj je tvoj poklic?

Vzgojitelj, razrednik.

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem? Kako ste jim pomagali?

Od marca 2018 so v Veliko Kladušo prišli prvi migranti. Pravzaprav jih ne imenujem migranti, jih imenujem ljudje na poti, ker so tudi begunci, izgnani ljudje , migranti. Zame so to ljudje v gibanju in ljudje v stiski. Srečala sem se v Bihaću, v parku, v bližini hotela Park z eno družino. Ker sem pogosto bivala na ministrstvu, sem tam imela kosilo in videla sem družino, nosečo ženo, moža in otroka. Peljala sem jih v hotel, jedli smo. Povedali so mi, da so iz Afganistana in nimajo kje spati. S kolegico sva jim plačali da prenočijo v hotelu, ženska je bila izčrpana, otrok pa lačen. Drug dan sem v mestnem parku v svojem mestu videla tudi družine, ki so sedele na klopeh. Potem jim je veliko državljanov, kot sem jaz, pomagalo, kupovali so jim hrano in plenice. Ljudje so to sprejeli, očitno je bilo, da to potrebujejo. Jedli bi in isti dan ali jutri bi oni odšli, ampak prišli bi drugi. Kmalu je bil zaseden celoten mestni park. Potem so začeli postavljati šotore. Celoten mestni park je bil spremenjen v šotorsko naselje. Nato sta občinski svet in župan sprejela odločitev o preselitvi tega šotorskega naselja na eno lokacijo zunaj mesta. To je bilo v Trnovih. Oni niso hoteli iti tja. Na začetku sta bila samo dva šotora. Kasneje, ker niso imeli izbire, je tam nastalo šatarsko naselje.

V nekem trenutku je bilo do 1000 ljudi. To vem na podlagi krožnikov, ki smo si jih delili. Takrat so bili naši zelo pripravljeni pomagati. Prihajali so z vseh strani, bilo je poletje, prihajalo je veliko ljudi. Bilo je hrane, res smo pomagali. Bilo nas je 5 ali 6 žensk, ki smo delale skupaj in matere z majhnimi otroki vodile k sebi, da so se lahko okopale in dojile svoje otroke. Znali bi ostati sami v stanovanju, se kopati, si kuhati, segreti otroško hrano. Nikoli nisem ničesar pogrešala. Pripovedovali so nam grozne zgodbe.

Včasih sem začutila, da je vojna in da bodo granate začele padati, kajti takrat so se začeli prvi potiski nazaj. Ljudje so se vrnili pretepeni, ženske so rojevale otroke, ljudje so zbolevali, družine so se ločevale, na primer družine gredo skupaj, nekaterim uspe prečkati, drugi pa nekje ostanejo. Bili so najrazličnejši žalostni primeri.

Ti ljudje so od svoje družine iz Sirije prejeli novice, da je hiša porušena, da je družina pobita in podobno. Takrat sem bila humanitarni delavec, zdravstveni delavec in psiholog. Ne jaz sama, vključilo se je veliko mojih sošolcev. Zasnovali smo majhno šolo, to je bila učilnica na prostem, kamor so mi prinesli velik kos najlona in iz lastnih sredstev kupili barvice, flomastre, plastelin, otroci so se vsi zbrali in tamo bi imeli ustvarjalne delavnice. Veliko jim je pomenilo. Še posebej me je ganilo dejstvo, da so vsi otroci, ko smo risali, kako smo se počutili, večinoma risali hiše,

reko, travnik, ljudi, ki so prečkali te travnike, ljudi v čolnih, prevrnjene čolne. Ti otroci so bili tako travmatizirani z vsem, kar so prestali. To je bilo katastrofalno. Potem sem mislila, da je najhujše kar bi lahko bilo, da ni hujšega. Tam sem bila vsak dan. Ne enkrat, večkrat.

Ob vikendih sem bila tam cel dan, od jutra do teme. Takrat nisem znala angleško, sin je šel z mano, da mi je prevajal. Kasneje sem se tudi sama naučila govoriti angleško. To je obdobje, ki ga iz življenja ne bi nikoli dala. To je bilo obdobje, ki me je oplemenitilo, obdobje, ko sem se čim bolj naučila jezika, spoznala različne tradicije in običaje. Tako težko je bilo in zdelo se mi je da ni, nič hujšega. Veliko jim je pomenilo, da smo vstopili v njihov šotor in sedeli z njimi.

Ljudje so jim zelo pomagali, še posebej v času ramazana. Naši državljani so pozvali, naj jim pomagajo. Morala sem se le uskladiti, da v eni skupini ne bo preveč hrane, v drugi pa premalo. Hrane res ni manjkalo, ljudje so pomagali maksimalno. Vsi smo mislili, da je to zdaj begunski val, da je to kriza. Pomagajmo jim in odšli bodo. Nihče od nas ni nikoli pomislil da bodo danes v takšni situaciji, da jim moramo pomagati, čeprav ne zmoremo več.

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci?

Nisem si mislila, da so to migranti, ampak nekateri ljudje nekam odhajajo. Predvidevala sem, da prihajajo iz nečesa slabega in zagotovo ima vsak od njih svoj razlog. Zelo majhen je odstotek, 1 ali 2 odstotka pustolovcev. Nekdo je odšel zaradi vojne, gospodarske krize, političnih razmer, tradicije, običajev, dogovorjenih porok. Vsaka zgodba, ki sem jo slišala od njih, je zadosten razlog da so odšli iz svoje države.

Kako ste jim prišli pomagat? Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate?

Tudi sam sema bila priseljenka. Med vojno sem bila v Nemčiji. Tam so me sprejeli kot živo bitje. Imela sem pravico do dela, pravico do socialne pomoči, pravico do učenja jezika, streho nad glavo. Nisem bila stigmatizirana, nisem čutila nobenih predsodkov.

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

*Imamo ljudi, ki so nastanjeni v taboriščih in so zunaj taborov. Neformalno sem se sestala s predstavniki IOM. Ko sem jih vprašala, ali so priseljenska organizacija in zakaj jim ni mar za ljudi, ki so zunaj tabor*išča, so mi odgovorili, da jim je mar le za ljudi, ki so v taboriščih in so

registrirani. Ne vidim razlike med moškim. ki je v taborišču, ker v taborišču je prosor zanj in za njegove sodržavljane ali sorodnike, ki nimajo mesta v taborišču, in zato mora spati v neki zapuščeni tovarni. Tisti, ki je v kampu, ima dostojne obroke, ima dostop do socialnega zdravstva, ima posteljo in streho nad glavo. Drugi, ki je prav tako v stiski, tega nima, ker v kampu ni prostora.

Rekla bi, kaj bi bilo najpomembnejše za mednarodno skupnost politike in vlado v BiH. Te ljudi je treba spraviti v objekt. Bila je zima 2018, 2019 in zdaj je zima 2020, verjemite mi, da obstajajo ljudje, ki tretjo zimo preživijo zunaj. Ljudje, ki so jih vrnili v BiH, jih pretepli, ponižali, oropali. Razočarani so. Ne vem, kako se uspejo zadržati, ko jih tudi tu nekdo pretepe in oropa. Kaj naj tak človek pomisli, kam iti, kaj storiti.

Torej v kampu ni prostora za vse?

Ne, kapacitet Mirala je nekje 700 postelj, v kampu pa je trenutno več kot 1000 ljudi. Imam veliko sporočil, kjer sem rekla poškodovanim, naj grejo v taborišče in pokličejo zdravnika. Niso pa jih sprejeli, ker nimajo osebne izkaznice. Ljudje mi pišejo iz kampa, če lahko dobijo hrano. Povem jim da so v taborišču. In pravijo, da so v kampu, vendar nezakonito in nimajo osebne izkaznice. Imam kje biti in lahko si skuham hrano, če mi jo prineseš.

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite, da ste jim tako bolj naklonjeni?

Mislim, da človek najbolje razume, kaj je preživel. Verjamem, da mora vsak človek imeti občutek, razumevanje in empatijo za drugega človeka, ne glede na to, katere vere, barve kože je. Tak občutek morajo imeti še posebej ljudje, ki so preživeli vojne grozote.

Ste se spomnili, kako vam je bilo in ste se zaradi tega odločili, da jim pomagate?

Da. Rodila sem se in živela v Veliki Kladuši. Ko se je začela vojna, sem morala za odhod iz tega mesta oblastem plačati 4600 takratnega denarja, da bi z otrokom prišla do Karlovca, mož pa je že odšel. Potem sem seveda vzela najboljše in najdragocenejše, kar imam. Naši ljudje komentirajo, da imajo ljude ki so na poti, dobre telefone in garderobo. Najprej ko greš od doma in se ne nameravaš vrniti vzameš tisto, kar imaš najbolj dragoceno in najboljše. Drugič, imajo tisto, kar jim dajemo mi prostovoljci. Nekateri imajo morda nekaj sredstev in dokumentov, da

lahko nekje plačajo nastanitev. Obstajajo ljudje, ki so več kot 30 – krat poskušali prestopiti mejo, ampak so jih pretepli in jim vzeli vse stvari.

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Seveda sem. Vsak večer si predstavljam. Zdaj sem bila z njimi in 50 družin je ostalo pod nebom. Tam je majhen dojenček, nosečnica. Nekoliko sem jim pomagala, ampak kako sem pomagala ko so ostali, prepuščeni sami sebi.

Mislite, da ste jim pomagali, ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače?

Mislim, da bi bila pripravljena pomagati in da je bilo drugače. Sama sem ugotovila, da kadar koli lahko pomagam drugim ljudem, ki so v stiski.

Kako se je odzvala vaša družina, ker pomagate priseljencem? Vas družina podpira ali obsoja?

Sprva je bilo to razumljivo. Sčasoma in ko so mediji poskušali čim bolj poslabšati sliko teh ljudi, so nekateri člani moje ožje družine mislili, da pomagam nekaterim slabim ljudem, kot so jih mediji imenovali teroristi, pripadniki ISIL-a, zločinci. Nekateri člani moje družine so to obsodili in nismo več v nekaterih odnosih. Tega mi ni žal, jim bi moralo biti žal.

Kako se je odzvalo vaše okolje, ker pomagate priseljencem? Vas podpirajo ali obsojajo?

Enako kot družina. Sprva je bilo sprejeto. Veliko ljudi je pomagalo. In zdaj obstajajo ljudje, ki še vedno pomagajo, vendar se veliko ljudi boji. Vsak dan v mapo »Prejeto« dobim sporočila, kjer mi povedo, da so preskrbeli družino. Veliko je ljudi, ki se bojijo obsojanja iz okolja, odziva družinskih članov. Pred dnevi sem dobila sporočilo in žena mi je povedala, da je sprejela mamo s 3 otroki. Povedala je, da njen tast in moževa družina ne smeta izvedeti, ker bi imela velike težave.

Ena moja nekdanja študentka je dobila tudi ženo z majhnim otrokom. Ta ženska ima sladkorno bolezen, na srečo smo imeli merilnik sladkorja. Pravi, da se boji, da jo bodo videli sosedje, da jo bo peljala na urgenco pa tudi strah jo je, ker je ženska slaba. Prestrašena je, ker jo je sprejela v hišo in tega nihče ne ve.

Torbo s hrano ali oblačili pogosto najdem v bližini avtomobila ali pred vrati stanovanja. Ljudje kar odidejo sploh ne vem kdo. Nekdo želi pomagati, vendar ne sme, ali želi ostati anonimen.

Moji kolegi, ki še danes sodelujejo z mano in pomagajo, tega ne želijo deliti na Facebooku ali komu to sporočiti, ne želijo dati intervjuja. Ena kolegica, ki dolgo časa pomaga, pravi, da bo pomagala, dokler bo lahko, vendar ne želi da bi njeno ime bilo kje znano, da pomaga. Zdelo se mi je, da moram storiti več, da to sporočim tudi drugim. Nič ni v pomoč, če nekdo dobi kos kruha in pločevinko, rabi nekaj več. Letos 20. junija sem imela v avstrijskem parlamentu tiskovno konferenco, ko sta me povabila dva parlamenta iz stranke Zelenih. Povedala sem jim, kar vem. Ko sem začela, govoriti, sem videla nekatere ljudi, ki so jokali, s solzami v očeh, nekateri so vstali in zapustili kamere. Sploh niso bili seznanjeni in niso vedeli, kaj se tukaj dogaja. Njihovemu ministru za pravosodje in njihovim poslancem sem predala veliko dokazov, več kot 500 dokazov, ki smo jih zbrali v tem času. Od takrat se je proti meni sprožila velika kampanja. V hrvaških medijih sem bila precej obsojana. En portal me je imenoval bošnjaška aktivistka, ki je slabo govorila o hrvaški policiji. Nisem govorila slabo o hrvaški policiji, govorila sem o stvareh, ki se dogajajo, kakšni so na meji in ki jih sestavlja hrvaška mejna policija. Verjetno gre za posameznike, vendar se ljudje še vedno vračajo poškodovani vsak dan in po tem. To so govorili vsi pred in za mano, tudi Evropska komisija in različne organizacije, tako da je temu tako.

Ali morda veste, če je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

Da. To mi je že znano. Veliko mojih nekdanjih študentov.

Ste imeli kakšne negativne komentarje iz okolja, ker pomagate priseljencem?

Veliko. Ena medijska kampanja,Facebook kampanja, v zadnjih 4 mesecih je bila nevzdržna. V 5. mesecu je bila skupina "Poljari", kjer so me slikali in dali mojo fotografijo. Stala sem na fotografiji in skupina ljudi je bila okoli mene. Zapisali so, da urejam bajramska darila. Da je vse še huje, moj kolega, ki je profesor in je delal na naši šoli, je skrbnik te skupine. Tu so se začeli negativni komentarji na sliko. Mislila sem, da bi se s tem lahko končalo. Vendar se je morda mesec dni kasneje začelo pravo preganjanje. Moje fotografije, fotografije moje hiše in avtomobila so bile objavljene v tej skupini prek Facebooka, vse, kar so lahko prenesli s

Facebooka, pa so postavili tja. Počutila sem se kot preganjana zver. Kjer koli sem se pojavila, so me ljudje fotografirali. Na katerem koli trgu, če kupujem, če gre za pločevinke ali kaj podobnega, mi nekdo sledi in me slika. Ljudje so me napadali z avtomobili, snemali iz avta. Če bi to prijavila policiji, bi bili ti podatki zvečer v tej skupini.

Tam so me predstavili kot zločinca, kot nekoga, ki na priseljencih zasluži denar, ki jih pripelje v Kladušo, ki dela za Sarajevo in proti Krajini. Dali so mi razne vzdevke. To bi sčasoma povzročilo fizični napad name. Začela sem kasneje, če vidim, da nekdo snema mene, tudi vzamem telefon in snemam njega. Če bi videla, da je nekdo vzel telefon, da bi me fotografiral, bi tusi jaz fotografirala njega.

Javila sem policiji. Ko sem prejela zaščito od Front line defenders-a, so bili nato policija, Ministrstvo za notranje zadeve in, vlada USK opozorjeni, da se to dogaja in da spremljajo moj primer. Potem je policija začela malo paziti na to, kar sem poročala. Vložene so bile prekrškovne prijave. Na koncu je povzročilo fizični napad, zato bomo videli, kaj se bo zgodilo zdaj.

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Pred zaščito od Front line defenders-a policija ni bila popolnoma pozorna name in na moja poročila. Nekajkrat se je zgodilo, da mi je sledila policija, policijski avto. Potem je iz avtomobila izstopil policist in me vprašal: »Kam?« Zgodilo se je, ko sem prišela prijavit nekaj, da mi je rekel policist »Ne poročajte tako pogosto, nekdo vas bo razglasil za norega in spravil v norišnico.« Rekla sem mu, da sem na mestu, kjer tega nikoli ne bi smela slišati od uradnika, ki bi moral skrbeti za mojo varnost.

Včasih sem poklicala policijo in rekla da je bil nek avto, ki me je spremljal in fotografiral. Policist me vpraša: »In kje si?« Rečem, da delim hrano in on reče: »Ne iščite dela zase in za nas, pustite to in pojdite. Nimamo dovolj avtomobilov ali ljudi, da bi prišli gor.« Niso se zanimali, dokler nisem dobila zaščite, šele nato so se začeli zanimati.

Kakšen odnos imate s priseljenci, ki jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

V času, ko so bili v Trnovi na enem mestu, sem vedela, kako se počutijo, kaj jih moti in kaj potrebujejo. In zdaj ko je pomoč migrantom postala "kriminalizirana", se vse dogaja hitro in

pogovorov ni več, vse poteka prek sporočil. Zdaj se je vse zvrstilo na predajo hrane, obutve in oblačila ter nadaljevanje. Velikokrat se mi je zgodilo, da če stojim na ulici in se na poti pogovarjam z ljudmi, slišim od ljudi, ki gredo mimo, veliko negativnih komentarjev, v smislu kaj si ženska s hidžabom dovoli. Pred mano stoji človek iz krvi in mesa, rojen pod istim soncem, na drugem delu zemlje in nič ni boljši ali slabši od mene ali drugih ljudi. Mislim, da so v tem mediji odigrali veliko vlogo, popolnoma negativno in premišljeno. Zelo me čudi, da nobeden od politikov niti nobena politična stranka vodilnih ljudi tega kantona ni rekel oz. rekla, da obsojajo nasilje, da bodo naše pravice, in pravice vseh drugih ljudi, ki so se znašli v tem kantonu, zaščitene. Prav tako bodo sankcionirani vsi, ki kršijo zakon, ne glede na to, kdo so. Mislim, da je to rekel le nekdo, da situacija ne bo šla v tej smeri, da bodo ljudje tepli, da so bile hiše, v katerih so bivali, požgane, da jim je bila ukradena lastnina. Včasih je bilo milo rečeno kot inkvizicija.

Mediji so pisali in prenašali nasilje na teren. Obstajajo določene skupine ljudi, ki so pripravljene premagati nekoga drugega, mu ukrasti denar, telefon in vse, pripravljene so na nekaj drugega in tega niso storile po naključju. Organizirano je. Bilo je vprašanje časa, kdaj bo padla prva žrtev. Mediji nastajajo z zavedanjem in mnenjem.

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

Nikoli ne posplošujem in nimam splošnega mnenja o določeni skupini, ker so povsod »takšnii in drugačni«. Zame so to ljudje v stiski, jaz pa sem prostovoljec in humanitarni delavec. V moji sredini je oseba v stiski in to je tisto, kar vem in je tisto, kar me zanima. Ali mi ta oseba ni povedala svojega pravega imena ali je tam nekje kaj počela, ne morem raziskati. Obstajajo ministrstvo za varnost, policija in vsi, ki so za to plačani. Moje delo je, da nahranim in izobrazim vse, ki so v stiski, ne glede na to, od kod prihajajo. Zagotovo sem niso prišli samo dobri ljudje.

Moje splošno mnenje je, da so razmere popolnoma razčlovečene, da so ljudje v agoniji. Ko rečem agonija, mislim, da je to preblaga beseda. To je že dolgo preraslo agonijo in človeško katastrofo.

Ko ste bili v stiku s priseljenci, ali ste opazili, da so bili telesno poškodovani in ranjeni?

Seveda, imajo očitne poškodbe, poškodbe, ki jih ni mogoče prezreti. Popravila sem jim poškodbe, sicer pa sem tudi zdravstveni delavec, ker sem delala kot medicinska sestra v Nemčiji, tako da imam nekaj izkušenj. Koliko odprtih ran sem previla, to je grozno. Ko bo nekega dne vsega tega konec, ne vem, kako bo moje življenje izgledalo in ali bom vse to lahko "prebavila", ampak o tem ne razmišljam. Pred kratkim so mediji poročali o afganistanski družini, pretepeni ženski, ki je ležala na tleh.

Prej nekaj dnevi je ženska, ki ima majhnega otroka, rekla, da so jim stvari zažgali. Poskušala je izvleči plenice in otroško stekleničko, ker je bila dolga pot do Bosne, policist pa jo je odrinil in ji ni dovolil vzeti plenic za svojega otroka.

Ljudje so vse svoje življenje in spomine spravili v en nahrbtnik. Spoznala sem univerzitetne profesorje, zdravnike, diplomante, veliko ljudi, ki so imeli kariero in so bili ugledni v svojem okolju, ki so naredili veliko dobrega, in potem so morali vse zapustiti.

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati? Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Razmišljala sem, da bom nekako v trenutnih razmerah svoje delo usmerila tako, da bom manj izpostavljena, da bo manj javno. Zaradi lastne varnosti in ne iz drugih razlogov. Zdaj manj objavljam na Facebooku, da nekoliko umirim to jezo.

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

Jaz osebno ne. Ko je bilo taborišče v Trnovih, sem šla skozi taborišče ob 2 zjutraj in nihče ni nič naredil. Bilo je nekaj situacij, ko so me poklicali ob 2 ali 3 zjutraj, da je prišla skupina, ki so jih pretepli, da jih je treba poviti, da so potrebovali odeje. Jaz grem dol, le enkrat ni bilo osvetljeno in nikoli ni bilo težav. Zdaj nisem več prepričana, ker so ljudje tako razočarani in utrujeni od vsega. V vsem tem času nisem občutila nelagodja in sem z njimi v stiku vsak dan.

Kako komunicirate z njimi? Poznate njihov položaj in od kod prihajajo?

Zdaj sem manj znana, a na začetku sem bila. Povejo mi, od kod so in kje so začeli, če jih vprašam, vendar nisem nekdo, ki veliko sprašuje.

Spoznala sem zakonski par iz Afganistana. Oba sta zdravnika. Našla sem ju v taborišču v Trnovih. Preprosto sta se vrgla na travo in jokala. Moški je glasno zajokal. Povedal je, da je svojega 4 – letnega otroka zapustil starim staršem. Moral je oditi, ker je občasno delal kot zdravnik v ameriški bazi in so talibani to odkrili. Ubili so tri njegove kolege. Dan pred njegovim odhodom se je njegov kolega s kolesom odpeljal v službo. Talibani so ga ubili in pustili v jarku. Kdor ga prvi reši, pomeni, da je proti talibanom in na strani Američanov. Prečkali so mejo in se vrnili v Bosno. Ljudje so se zlomili. Na svojih mobilnih telefonih so nam pokazali svoje slike od prej, predstavitve in seminarje, zdaj pa so tam, kjer so, vprašanje pa je, kdaj bodo dosegli status in ostali v Evropi in kdaj bodo lahko pripeljali svojega otroka k sebi.

Spoznala sem tudi mlad zakonski par iz Pakistana. Oba sta profesorja in muslimana, a se iz nekega razloga njihove družine niso se smele med seboj poročiti, in sta prekršila pravilo in zato pobegnila. Bila sta v Bosni in bala sta se le, da bi ju policija vrnila v Pakistan, ker bi oba ubili. Naši ljudje bi rekli, da v Pakistanu ni vojne, ampak onadva sta tudi pobegnila pred smrtjo.

Imela sem primere in tu je še vedno en fant, ki je edini moški v svoji družini. Ima 3 sestre in običajno je da deklica, ki se poroči, dodeli določeno doto in določena sredstva družini, h kateri pride.
Ta fant se je odpravil, da bi se njegove sestre lahko poročile. Pravi, da je zanje velika sramota in ni sprejeto, da njegove sestre ostanejo neporočene. "Glavo je dal v vrečo" samo zato, da bi jim pomagal in zadovoljil tradiciji svoje družine.

Naši ljudje bi rekli, da v Maroku ni vojne. V Maroku je povprečna plača 50 in nekaj evrov. Fant, ki se je zadušil v taborišču, je bil iz Maroka. Skozi majhno odprtino se je skušal priplaziti v taborišče in se tako zadušil. Njegova mati je bolna v Maroku, najmlajši brat je s starši, drugi brat pa študira v Španiji. Odločil se je poplačati dolgove za bratovo šolanje in materino zdravljenje. Pogosto mi je pokazal svojo mamo preko kamere, ker me je hotela pozdraviti. Velikokrat je poskušal prečkati mejo in se vrnil. Tisti dan smo jim dali oblačila in obutev. Hrvaški policisti so ga zadnjič pretepli, zato je moral ležati več dni. Nosila sem mu ledvični pas, povoje. Tisti dan me je poljubil na glavo in rekel: »Obljubljam ti, mama da se tokrat ne bom vrnil.«

Šel je v kamp, da bi si napolnil telefon in se poslovil od prijateljev. Prehod kampa je zaprt in ni mogel vstopiti na vhod. Vstopili so tako, da so tisti v taborišču odprli ozek prehod nad oknom. Poskušal je prestopiti, ampak roka mu je zdrsnila in zataknil se je. Fantje so mi poslali fotografijo, na kateri je zataknjen. To me je popolnoma zlomilo. Potem sem na Facebooku sprožila akcijo zbiranja denarja za prevoz trupla v Maroko.

Vprašali smo IOM in rekli so, da ga običajno ne plačujejo. To je bilo v ramazanu. Na Facebooku sem zapisala, kot sem se čutila, da vse matere molijo za zdravje svojih sinov in da ena mati v Maroku prosi, da bi lahko še enkrat videla svojega sina.

Prosila sem kolega, da sprejme donacije, ker so naši ljudje začeli o meni govoriti grde stvari. Strinjal se je in v 24 urah smo imeli 2.500 evrov. To je bilo večkrat posredovano na Facebooku, zato so me poklicali iz IOM iz Sarajeva in rekli, da bodo oni financirali prevoz trupla. Denar, ki smo ga zbrali, smo poslali njegovi materi. Korona se je začela, letališča so bila zaprta in truplo je proti Maroku odšlo šele konec septembra. Njegova družina mi je poslala video, ko je bil pogreb. Bilo je preveč žalostno. In to je le ena izmed mnogih zgodb.

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost?

Da, hvaležni so, kot bi bil vsak človek v stiski.

Vemo, da mediji v zadnjem času o priseljencih pišejo veliko slabega. Ali verjamete v vse, kar ste prebrali?

Ne vem, v čigavem interesu so mediji storili vse to. To so naslovi, ki so najbolj brani. To so naslovi, kot je "Migrant napadel dekle". Nikoli ne piše, da obstaja sum, da je priseljenec napadel dekle. Po uradnih statističnih podatkih število kaznivih dejanj, ki so jih storili priseljenci v kantonu, ni niti 10-odstotno. To so večinoma prepiri med njimi, nekaj vlomov itd. To je majhno število dejanj, ostalo so storili prebivalci Unsko-sanskega kantona. Ni mi jasno, kako lahko naši politiki v javnosti obtožujejo priseljence, relevantne statistike pa govorijo povsem drugače.

Ali mislite, da država stori dovolj za rešitev tega problema?

Jaz sem kot prostovoljec in kot navaden državljan uspela priti v avstrijski parlament na tiskovno konferenco, česar pa naš član misije, naši politiki niso mogli. Da gremo iz ene države v drugo v

EU, prosimo za pomoč, pokažemo, kakšno je stanje, rečemo, da se institucije Bosne in Hercegovine ne morejo spoprijeti s tem problemom, da potrebujemo podporo EU, da nas EU ne more pustiti na cedilu, kajti če bomo ostali sami, se bo stanje stopnjevalo in nihče ga ne bo mogel več nadzorovati.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj?

Zelo me skrbi, ker je ljudje v Veliki Kladuši tako rekoč "zažgali do nohte", odnos do Unsko-sanskega kantona, potem odnos Unsko-sanskega kantona do Velike Kladuše ni pravilen, ko gre za migrantsko krizo. V V. Kladuši imamo vlado, ki je ne zanima nobena rešitev. Leta 2018 se je občinski svet odločil, da noče migrantov v V. Kladuši. To je edina soglasna odločitev, ki so jo sprejeli. Ampak ti ljudje so še vedno tu z nami. Ne morem reči, da me ne zanimajo in ne prevzamejo odgovornosti, ker so tu z nami. Razumem, da ljudje skrbijo za svojo lastnino, a lačen in hladen človek ima nagon, da nekaj poišče. Ni mi jasno, da tisti, ki napadajo ljudi, ki pomagajo, in prostovoljce, se ne zavedajo da ena pločevinka hrane in kos kruha reši neko lastnino.

Ni mi jasno, kako mislijo, da je nekdo, ki v prostem času pomaga tem ljudem, zločinec. Nekateri naši mislijo da, če ne bi pomagali priseljencem in jim dali hrane, da bi priseljenci zapustili V. Kladušo, a oni nimajo kam iti. Pogovarjala sem se z njimi, nimajo se več kam vrniti, nekatere družine so se zadolžile, vse prodale in investirale, da bi rešile fante.

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to, kako dolgo to bo trajalo?

Ja, kolikor imam moči, bom pomagala.

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

Preizkusim jih s svojim primerom. Nasvetov ne delim, če za njih ne prosijo, in nikomur ne rečem, kaj naj naredi. Svoj primer poskušam pokazati vsaj tistim, na katere lahko vplivam, in mislim, da glede na vse okoliščine ni malo tistih, ki so vsaj malo spremenili svoja stališča in mnenja. Mislila sem, da so naši ljudje dovolj senzibilni, nato pa sem bila šokirana da je ena duševno bolna oseba naredila lažni profil in tako spodbudila ljudi, da so storili in govorili tako slabe stvari. Mislim, da so nekateri pokazali svoj pravi obraz.

Intervju 2

M. P.

Datum: 22. 11. 2020

Spol**:** *ženski*

Koliko si star/a?

53 let.

Kaj je tvoj poklic?

Trgovec.

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem?

Pomagala sem jim na različne načine, delala sem v trgovini v središču mesta, tako da so se oni zbrali pred trgovino, zato sem bila vsak dan v stiku z njimi. Na primer, denar bi dvignila z westerna tistim, ki nimajo nobenih dokumentov in jim starši ali sorodniki pošljejo denar, jaz bi potem dala svoje ime in oni bi ga poslali v mojem imenu, jaz bi dvignila denar in jim ga izročila. Oprala sem jim oblačila, zgodilo se je, da so me prosili, naj operem njihova oblačila, jaz pa sem jih vzela domov, jih, opral, posušila in jim vrnila. Tukaj v trgovini, kjer sem takrat delala, sem jim pogosto kupovala hrano in sendviče. Večkrat sem jim nosila hrano, ko so živeli v Trnovi, takoj na začetku, ko so prispeli, jim kuhala in nosila otroško mleko in vse, kar sem imela, in mislila, da potrebujejo. Včasih se je dogajalo, da so hodili pred mojo hišo, brez čevljev, brez jakne, jaz pa sem jim potem dala čevlje in oblačila. Z roko pokažejo, da nimajo oblačila, da je le-to strgano ali mokro. Kulturno prosijo za pomoč.

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci?

Bilo mi je čudno, od kod ti ljudje, s kakšnim ciljem in kdo jih je poslal sem, kakšen je njihov namen. Skrbelo me je zaradi tega. Žal mi je bilo, ko sem jih videla, da so hodili na pot samo z nahrbtnikom in prepuščeni sami sebi.

Kako ste jim prišli pomagat? Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate?

Delala sem v trgovini, pred katero so se zbrali. Slučajno sem jim pomagala, ker so potrebovali pomoč, in bila sem jim pripravljena pomagati. Pomagala sem jim, ker sem na njih gledala kot na ljudi, tako kot sem tudi sama. Večinoma so prosili za hrano in nekaj oblačil, denarja niso prosili.

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

Najbolj potrebujejo hrano, prostor, kjer se lahko kopajo in perejo oblačila, da lahko prespijo in ostanejo. To je tisto, kar trenutno najbolj potrebujejo. Oni najbolj potrebujejo službo, ampak so to iskali v drugih državah, zato so se v iskanju dela odpravili v druge države.

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite, da ste jim tako bolj naklonjeni?

Mislim, da zame to ni imelo nobene vloge, pomagala sem jim zaradi svojih občutkov do živih bitij in ker so živa bitja, kot sem jaz, in potrebovali so iste stvari kot jaz.

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Ja, vsak normalen človek, ko vidi drugega človeka samo z nahrbtnikom in pod odprtim nebom, si predstavlja, da je on ali njegov otrok v takšni situaciji.

Mislite, da ste jim pomagali, ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače?

Svoje pomoči ne povezujem z dejstvom, da smo tudi mi v Bosni preživeli vojno, mislim, da bi jim pomagala ne glede na to.

Kako se je odzvala vaša družina, ker pomagate priseljencem? Vas družina podpira ali obsoja?

Podpirajo me in pomagajo skupaj z mano. Tudi mož in sinovi pomagajo. Podpira, seveda.

Kako se je odzvalo vaše okolje, ker pomagate priseljencem?

Okolje me podpira, vsaj v javnosti nisem slišala nobenih negativnih komentarjev.

Ali morda veste, če se je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

Ja, meni bližnji ljude. Povedala vam bom eno situacijo, ko je mladoletni priseljenec prišel v trgovino, kjer delajo meni bližnji ljude, in prosil za pomoč. Star je bil 16 let. Prosil je za pomoč, oni so ga nahranili in so ga odpeljali v kamp v Bihaću. Stik sta vzpostavila prek Facebooka in čez nekaj časa je poročal, da je uspel priti do Francije.

Ste imeli kakšne negativne komentarje iz okolja, ker pomagate priseljencem?

Okolje sicer ne, sem pa imela negativne komentarje in izkušnje z delodajalcem v trgovini, kjer sem nekoč delala. Nisva imela prepirov ali sporov, vendar mu ni ustrezalo, ker pomagam priseljencem. Iz nekega razloga šefu ni ustrezalo, da se zbirajo pred trgovino. Motilo ga je, ker je vedel, da jim perem garderobo, zbiram denar in kupujem hrano, pogosto pa so me iskali in zaradi tega čakali pred trgovino, zato sem dobila odpoved. Tam sem delala 8 let, in ni normalno, da so me zaradi tega odpustili. Šef me je vprašal, ali pomagam priseljencem, iskreno sem mu rekla, da pomagam, ne želim lagati. Po 15 dneh mi je rekel, da mi ni več treba v službo. To je edini razlog, da sem odpuščena.

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Nisem. Nasprotno, obstaja veliko število policistov, ki so jim pripravljeni pomagati sami, a želijo ostati anonimni. Ne vem, zakaj hočejo ostati anonimni, v to se ne spuščam.

Kakšen odnos imate s priseljenci, ki jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

Vedno so hvaležni, priklonijo se, vidi se, da so zelo hvaležni za vsako prejeto pomoč. Medtem ko sem delala v tej trgovini, so me klicali mama.

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

Ljudje, kot smo mi in kot vsi ostali. Verjetno so začeli z navodili nekoga, potrebovali so boljše življenje in vsi imajo prav in si zaslužijo boljše življenje in službo. Gotovo so zapustili svojo državo z dobrim razlogom.

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati? Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Nisem razmišljala, pomagala jim bom, kolikor bom mogla. Vedno jim bom pomagala.

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

Nikoli nisem, zares.

Kako komunicirate z njimi? Poznate njihov položaj in od kod prihajajo?

Ne razumem njihovega jezika, vendar se uspevamo dogovoriti, kaj potrebujejo. Skušajo razložiti in pokazati z rokami. Če so lačni ali potrebujejo oblačila, pokažejo z rokami, ni jih težko razumeti.

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost?

Da. Opazi se, da so hvaležni za pomoč.

Mediji v zadnjem času pišejo veliko slabega o priseljencih. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

Ne verjamem v vse. Mogoče je nekaj resnic, vendar je napisanih več neresnic.

Mislite, da država stori dovolj za rešitev tega problema?

Mislim, da država ne počne toliko, kot bi morala.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj?

Seveda me skrbi. Ne morem, da me ne bi skrbelo kaj bo z njimi, ker so se odpravili na boljše življenje. Šli so v bogatejše države, ne nameravajo ostati z nami, oni ostanejo z nami, ker so prisiljeni in nimajo kam drugam.

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to, kako dolgo to bo trajalo?

Ja, seveda.

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

Priporočam. Ljudem povem, kako potrebujejo pomoč in kako jaz pomagam, vendar mislim, da morajo imeti takšne občutke, da tudi sami želijo pomagati. Naša pomoč jim veliko pomeni.

Intervju 3

F. T.

Datum**:** 3. 12. 2020

Spol: ženski

Koliko si star/a?

42.

Kaj je tvoj poklic?

Trgovec.

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem?

Začelo se je s prihodom priseljencev. Prva skupina je bila pod Alatušo. Elektriko so dobili od občine, tam je bil vratar, ki je zvečer vklopil elektriko. Tja je prišlo veliko žensk in otrok. S kolegico sva se spontano odpravili delit jim hrano. Potem smo šle vsak dan. Ženske in otroke smo odpeljali do svoje hiše na kopanje. Vendar so kmalu zapustili BiH. Bili so tudi fantje iz Pakistana. Od nas so dobili vse, kar so potrebovali. Šli so v Italijo, Francijo in druge države. Tam sem bila z njimi, dokler jih niso premestili v kamp Miral. Nisem šla v Miral, ampak lani smo jih hranili, ki so bili zunaj Mirala. V zapuščenih dvoranah sta bili dve skupini. Kuhali smo jim hrano in nosili. Tako je bilo večino časa. Urejamo se, vsak dan sem iz službe odšla da jim pomagam. V soboto in nedeljo bi jim pomagala ves dan. Včasih nisem mogla zaspati ponoči, ker

sem se vprašala ali jedo. Veliko je bilo tudi nosečnic. V vojni je veliko otrok ostalo brez enega samega starša. Težko mi je bilo ločiti se od nekaterih otrok. Vendar je zdaj več priseljencev. Vseh jih je. Zdaj je bolj problematičnih. Ne grem v kamp, ko jih srečam pred trgovino ali pekarno jim kupim hrano. Pomagam jim, kolikor lahko.

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci? Kako ste jim prišli pomagat? Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate?

Nikoli nisem bila priseljenec zunaj svoje države, a dan bega iz Velike Kladuše mi je prišel na misel zato, ker so naši zapustili Veliko Kladušo, kot tudi zato, ker so se vrnili in se pogovarjali o tem, kako živijo v dvoranah in pod šotori na Kupljenskem. In naši ljudje so bili nekdaj priseljenci. Imam sorodnike, ki so bili v izgnanstvu. Spomnim se, da mi je ena sestrična rekla ko je dobila menstruacijo, v šotoru pa ni bilo ničesar. Vse mi je prišlo na misel, ko sem jih zagledala.

Prav tako ne morem biti imuna na otroke. Z njimi se hitro povežem. Ko je nekdo napisal »mama, lačna sem« in je poklical vse ženske, katerimi so že dolgo časa, »mama«. Človeški instinkt deluje. Kasneje se je tudi to taborišče napolnilo in vsega je bilo.

Delali so si težave in se prepirali med seboj, ampak naši otroci so šli z name k njim in so nas vedno spoštovali in nam niso delali težav. Prisluhnili so nam, ko se nekaj deli, vsi stojijo v vrsto in čakajo. Zelo so nas spoštovali. Tudi najbolj problematični so nas zelo spoštovali. Mi nikoli nismo imeli težav z njimi.

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

Najbolj potrebujejo nastanitev. Imam prijatelje, ki delajo v Miralu, in rekli so mi, da je prostora zanje več, da pa je neka večja politika dejala, da je del priseljencev na ulici in jim je prepovedala vstop v taborišče. Zagotoviti jim treba nastanitev in ne smejo biti na ulici. Imeti morajo 2 ali 3-krat na dan kuhano hrano. Da je ob kampu menza, da se ne potepajo po trgovinah. Potrebujejo tudi čevlje. Danes zjutraj, ko sem šla v službo, sem jih videla v copatih, ko so se sprehajali po tej zimi in snegu.

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite, da ste jim tako bolj naklonjeni? Ste se spomnili, kako vam je bilo in ste se zaradi tega odločili, da jim pomagate?

Ne vem, kako je biti priseljenec zunaj svoje države. Bila sem v svoji državi, izseljena iz svoje hiše, vendar nisem bila v drugi državi.

Niso vsi ti priseljenci z vojnih območij. Večina se jih je odpravila na pot za preživetje. Veliko jih je od tam, kjer jim vojna ni niti blizu. Na pot so se odpravili iz drugih razlogov. Če bi šlo samo za območje Sirije in območje kjer je vojna, bi na to seveda gledali drugače. Seveda na tiste, ki so iz Sirije, gledam drugače. Za druge ne vem, kaj naj rečem. Ne morem definirati nekoga, ki je potoval do zdaj in potuje tako dolgo, z glavo v torbi, a tam, kjer živi, ni vojna. Malce nerazumljivo. Glede tega, kje je vojna, ne vem, kdo beži pred kroglo in granato, ne glede na to kateri narod je, vsem rada pomagam.

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Jaz sem. Ko sem si v stanovanje pripeljala otroke, da so se kopali, sem si predstavljala, ker imam tudi majhne otroke in kakobi mi z njimi uspelo, če bi morala spati v šotoru pod odprtim nebom, da moram čez vodo in skozi gozd, da bi prišla v drugo državo. Nemoguče da otroci ne bi jokali. Pogosto sem razmišljala o tem. Pogosto se postavim na njihovo mesto in molim Boga, da tega ne bi nihče izkusil.

Mislite, da ste jim pomagali, ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače?

Nisem preživela tistega, kar so preživeli oni, to sem storila s človeške strani in občutka, da treba vsakemu človeku v stiski pomagati.

Kako se je odzvala vaša družina, ker pomagate priseljencem? Vas družina podpira ali obsoja?

Vseeno mi je, kaj kdo reče. Ko so se ženske s hidžabi prihajale k meni kopat, sem poklicala moža, naj se ne vrača iz službe ker, pridejo ženske s hidžabami. Gre na kavo in me nikoli ni obsodil, ker sem ga to prosila in zakaj toliko časa preživim z njimi. Če bi bil slučajno konec tedna, bi se moj mož zaprl v sobo, ko bi one bile tu z nami, da jim ne bi bilo neprijetno. Otroke sem ves dan ob

vikendih pripeljala k sebi, da ne bi bili v kampu. Moj mož je kupoval tako zanje kot za najine otroke. Nikoli me ni obsodil.

Kako se je odzvalo vaše okolje, ker pomagate priseljencem? Vas podpirajo ali obsojajo?

Moji tesni prijatelji so bili z mano in pomagali. Vseeno mi je bilo, kaj drugi mislijo. Ko sem v stanovanje pripeljala priseljence, so sosedje začeli komentirati nekaj negativnega, jaz sem to prekinila, saj je to moje stanovanje in delam, kar hočem.

Včasih se ljudje tako odzovejo z razlogom. In jaz, ki sem bila vsak dan med priseljenci, sem se velikokrat jezila, ko sem videla, kaj počnejo tisti, ki povzročajo težave.

Ste imeli kakšne negativne komentarje iz okolja, ker pomagate priseljencem?

Normalno je, da so bili negativni komentarji. Tega je vedno.

Ali morda veste, če se je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

Da. Soseda in njen mož. Na začetku sta mi rekli, da nočeta da jih pripeljem v stavbo. Kasneje, vsakič ko sem jih pripeljala, jim je sosed kupil bureke in jogurte. Njegova žena je kasneje pomagala s tem, da jim je dajala kuhinjske pripomočke. Sprva je bila proti, ko pa je videla, kaj objavljam in kaj počnem, se je odločila pomagati. Tudi kolegov iz službe, je veliko ko grem domov iz službe, mi dajo denar, da jim vsaj kupim kruh. Ljudje so mi včasih nosili čevlje in oblačila zanje. To so bili prvi priseljenci. Bili so precej drugačni kot zdaj. Teh ne morem komentirati, ker jih nisem spoznala. Včasih je bilo več žensk in otrok, zdaj jih je zelo malo.

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Nikoli nisem. Obdržali so jih v taborišču. In s strani je na pomoč priskočila policija. Policija je vedela, kaj počnem, da nahranim ženske in otroke. Za mano ni bilo nikoli nobene organizacije.

Kakšen odnos imate s priseljenci, ki jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

V mojo hišo so prihajale samo ženske in otroci. Fantje so veliko mlajši od mene. Klicali so me "mama". To je bil družinski odnos. Smešno mi je bilo, ko je fant nedavno odšel v Francijo. Poklical me je, da mi pove, da je v Franciji bolje kot v Bosni in da pridem z možem in otroki.

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

To so ljudje, ki so se podali v boljšo usodo, v boljše življenje, dali glavo v vrečo, da bi v obljubljeni Evropi našli službo in pogoje za boljše življenje zase in svoje družine. Ljudje kot ljudje. Na vsakega človeka je treba misliti, kot na sebe, ne glede na vero, narod in poreklo, vsi smo ljudje iz krvi in mesa. Tako gledam na vse ljudi, tudi nanje. Usoda jih je pripeljala v Bosno.

Ko ste bili v stiku s priseljenci, ali ste opazili, da so bili telesno poškodovani in ranjeni?

Na poti jih pretepajo, odnesejo jim stvari. Nekemu fantu sem pomagala, trenutno je v Franciji. Predno je začel prečkati mejo, je hotel svoj mobitel pustiti pri meni, da mu ga ne bodo vzeli, če se slučajno vrne. Rečem mu, naj ga vzame s seboj, da me lahko pokliče, ker se je zgodilo, da nas 13 dni niso poklicali.

Njihove poškodbe smo pogosto previli. Vrnejo se pretepeni to so strašne poškodbe. Videla sem, da je televizija objavila pričevanje zdravnika Zdravstvenega doma Mustafe Hodžića o spolnem nasilju nad fantom, mladoletnim priseljencem. Zdravnik je dejal, da na takšno nasilje še ni naletel. Tako smo naleteli na različne poškodbe. Vsi smo te poškodbe videli na družbenih omrežjih in med nami so tudi tisti, ki smo jih imeli priložnost videti v živo. Spomnim se, ko so bili v Trnovem, skupine fantov iz Sirije. Ko so se po poskusu prestopa meje vrnili, niso mogli jesti s prsti, bili so tako pretepeni. Vedno pravijo, da "hrvaška policija no good" in se zelo bojijo hrvaške policije. Bil je en fant, ki je bil iz Sirije, ni imel nikogar, razen enega sorodnika. Povedal mi je, ko so se prvič odpravili čez mejo, da so bili 3 dni v enem gozdu. Pravi, da so težko dihali, ker je bila policija nad njimi. Eden od njegovih bratrancev se je zadušil v reki pred Slovenijo. Star je bil 17 let. Nato je "S" padel v depresijo. Ta bratranec je bil edini, ki ga je imel na svetu. Po dolgem času je "S" uspel oditi v Italijo. Kasneje sem izvedela, da se je skušal ubiti, kar je vse imelo posledice zanj.

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati? Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Nikoli nisem. Ne moreš nehati pomagati.

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

Nikoli nisem. Nekoč ko smo jim delili hrano, je nekdo delal težave. Dovolj je bilo, da smo povzdignili glas in nas je spoštoval.

Kako komunicirate z njimi? Poznate njihov položaj in od kod prihajajo?

Sprva nisem dobro znala angleško, priseljenci pa so bili tudi taki, ki niso govorili angleško. Hitro smo se dogovorili, zlahka smo razumeli, kaj potrebujejo. Odšel je en fant, ki se je šele učil govoriti, zato je znal veliko bosanskih besed. Nekateri so znali angleško, nekateri nemško, mnogi so govorili turško. Na začetku sem peljala sina, da nama prevaja.

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost?

So tisti, ki vedno pokličejo. Vsak petek me je poklical fant, ki je iz Pakistana in mu je uspelo iti zunaj meja BiH. Vsak petek mi piše »Mama Juma Mubarek«. Zelo so hvaležni in nikogar ne pozabijo. Nikoli nisem izkusila, če nimam nekaj dovolj za vsakogar, na primer imam 5 parov nogavic in teh je 10. Vseeno jim je, kdo jih dobi, mar jim je, da jih kdo dobi. Nekateri ljudje bi se prepirali in iskali sami. Hvaležni so tudi za jabolko, za kos kruha. Bili smo v situaciji, ko nismo imeli dovolj kruha, ki bi ga lahko delili z njimi, oni pa bi med seboj razdelili ta kos kruha.

Mediji v zadnjem času o priseljencih pišejo veliko slabega. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

Sploh ne berem. Tudi vsi nismo "zlati". Imamo svoje kriminalce, odvisnike od mamil in slabe ljudi. In naši ljudje delajo težave v mestu in v parku. Noben priseljenec ne more dobiti drog brez naših ljudi.

Mislite, da država stori dovolj za rešitev tega problema?

Ne deluje. Naša država je propadla. Vsi politiki so omenili priseljensko krizo in nihče ničesar ne počne. Priseljenci potrebujejo taborišče, ograjen prostor in stražo pred vrati. Okoli taborišča potrebujejo menzo, kjer lahko kupijo, kar potrebujejo. Po vsem svetu imajo taborišča za priseljence. Fantje so mi poslali sliko taborišča, mislim, da je v Sloveniji, nisem prepričana. Tam imajo hrano in kar potrebujejo. V Sloveniji ne morejo prosto hoditi, kot se prosto gibljejo pri nas. Nekatere naše državne stranke so vodile kampanje prek priseljencev in jim niso nič pomagale.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj?

Skrbi me, ker nihče ne vidi konca tega. Nihče ne prosi za zaprtje meje in pritok priseljencev v naši državi. Zaradi korone so zlahka zaprli mejo za naše ljudi, da niso mogli domov. Ne zaprejo jih, vsak dan jih je vedno več, stanje pa se poslabšuje. Nisem zadovoljna, ker so tukaj. Prišla je zima in hladno vreme. Začeli bodo delati težave. Od naših ljudi, ki so bili tudi priseljenci, sem takrat slišala, da so v Batnozi kradli krompir, tudi tu bodo kradli, ker so prisiljeni. Temu se ne vidi konca. Nekaj velikega denarja se obrne glede na njihov prihod in jim ne pomagajo.

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to kako dolgo to bo trajalo?

Ne grem v kamp. Pomagam jim tako, da jim dam denar, kupim hrano, dam oblačila in odeje. Tako jim bom vedno pomagala. Nisem pripravljena preživeti svojih dni in iti v kamp kot prej. Nisem pripravljena, ker sem videla, koliko imajo drugi koristi od njih.

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

Vsak dela po lastni presoji. Naše je toliko, kolikor damo. Ljudje niso imuni nanje, ljudje jim pomagajo. Ena od mojih sodelavk vedno priseže na priseljence in jih vsakič, ko gre na malice, nahrani. Spomnim se, da je nekoč šla vreč koš za smeti v kontejner in v njem sta oče in otrok spala. Takrat je ves dan jokala. Kupila jim je hrano in jim pomagala. Vedno jih preklinja, ampak ni dneva, da jim ne bi nekaj kupila in jih nahranila. Oni so žal tu z nami.

Intervju 4

S. O.

Datum: 26. 11. 2020

Spol: ženski

Koliko si stara?

70 let.

Kaj je tvoj poklic?

Gospodinja.

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem?

Pomagam jim tako, da sem jih namestila da v hiši mojega sina. Dajem jim jesti. Skuham jim kavo. Imajo vse tako kot moja družina. Sprva so bili z mano štiri fantje, ki so uspeli iti dlje od Bosne. Zdaj sta ostala dva fanta. Tam imajo ločeno kopalnico. Pozimi smo jim zagotovili ogrevanje, niso v mrzlem in jim je lepo. Imajo enako hrano kot moja družina, ko jemo mi, jedo tudi oni. Nikoli nisem naredila nič drugega za nas in nekaj drugačnega za njih, za nas je vedno vse enako.

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci?

Žal mi jih je. Tudi moji otroci so bili prej v izgnanstvu.

Kako ste jim prišli pomagat? Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate? Kako ste jim pomagali?

Videli smo jih, kako spijo zunaj. Bil je Ramadan. Žal mi je bilo in sem jih poklicala na iftar. Bili so 4 fantje. Pustila sem jim da ostanejo v hiši mojega sina, kjer nihče ne živi.

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

Hrana, prostor za prenočevanje. Mislim, da potrebujejo vse.

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite, da ste jim tako bolj naklonjeni?

In zaradi tega sočustvujem, ampak tudi zato ker mi jih je žal.

Ste se spomnili, kako vam je bilo, in ste zaradi tega odločili, da jim pomagate?

Sem.

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Da.

Mislite, da ste jim pomagali, ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače?

Jaz bi jim zagotovo pomagala.

Kako se je odzvala vaša družina ker pomagate priseljencem? Vas družina podpira ali obsoja?

Pomagajo enako kot jaz. Mož je rekel, da imajo dokumente in nameravajo tuki ostati, da bi jih sprejeli kot svoje otroke. Vsi smo se navadili na njih in oni na nas. Družina me podpira.

Kako se je odzvalo vaše okolje, ker pomagate priseljencem? Vas podpirajo ali obsojajo?

Z nikomer nismo imeli težav. Naši fantje, ki ostanejo pri nas, nas poslušajo, so kulturni in dobri, nikomur ne delajo težav. Nihče nima težav z njimi.

Ali morda veste, če se je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

So ljudje, ki so pomagali, in vsi želijo pomagati, kolikor lahko. Ne poznam nikogar, ki bi se zgledoval po mojem zgledu.

Ste imeli kakšne negativne komentarje iz okolja, ker pomagate priseljencem?

Nikoli.

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Nikoli.

Kakšen odnos imate s priseljenci, ki jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

Z njimi sem zelo zadovoljna. Poslušajo me in me spoštujejo. Kličejo me mama, moža pa oče. Moj sin je bil prišel iz Amerike z mojim vnukom, z vnukom sta se igrala, kot da sta brata. O njih nimam kaj slabega povedati. Vedno nam pomagajo, ko kaj delamo na dvorišču. Oni so dolgo časa pri nami. So zelo skromni. Pred nekaj dnevi je imel eden od njih pokvarjen mobilni telefon. Nekaj dni je bil žalosten, ni nam povedal, kaj je narobe z njim. Kasneje je mojemu sinu povedal, da njegov mobilni telefon ne deluje. Moj sin je nesel mobilnik na popravilo. Ko mu ga je vrnil, je bil presrečen. Veliko jim pomeni, ker se tako lahko slišijo s svojo družino.

So pošteni, lahko jih pustim doma ali kjer koli, ničesar ne bodo vzeli. Pogosto jih pošljem v trgovino po kruh, dam jim več denarja in vse vrnejo, tudi fening.

V bližnji trgovini sem rekla, če pridejo in želijo nekaj kupiti, pa nimajo denarja, naj ne kričijo na njih, ampak če bi jim laho stvari dali kar na moj račun. Za njih bom plačala jaz. Oni so z nami in mi skrbimo za njih.

S štirimi, ki so bili in odšli, se vedno slišimo prek Facebooka. Pogosto nas pokličejo. Pravijo mi: »Mama, ko bomo imeli denar, te bomo obiskali v Bosni.« Na njih gledam kot na svoje otroke.

So vam že kdaj povedali, da bi radi šli v katero od taborišč?

Ne. Sinu so povedali, da so skušali biti v taborišču, preden so prišli k nam. Pravijo, da se priseljenci v taborišču borijo med seboj. Napadejo se, grozijo z noži in ukradejo stvari. Pravijo, da ne bi šli v taborišče, saj bi se bali drugih priseljencev. Ne marajo se prepirati, so tihi fantje.

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

Moje mnenje o njih je lepo.

Ko ste bili v stiku s priseljenci, ali ste opazili, da so bili telesno poškodovani in ranjeni?

Ja, to sem videla. Eden od fantov, ki je bil z nami, je poskušal prečkati mejo. Eden od njih je odšel na Hrvaško in se vrnil z resnimi poškodbami. Vrnil se je brez ničesar, zavrgli so mu mobitel in ga niti ni imel, dokler mu nismo kupili drugega. Noga se je hudo poškodovala, odpeljali smo ga v bolnišnico in dolgo časa je trajalo, preden si je opomogel.

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati? Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Nisem nikoli.

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

Nikoli nisem imela težav z njimi.

Kako komunicirate z njimi? Poznate njihov položaj in od kod prihajajo?

Moj sin je tu v Bosni in govori angleško. Ko pride iz službe, se z njimi pogovori. Jaz se tudi razumem z njimi, ker mi pokažejo, kaj potrebujejo. Če so lačni, pokažejo, da so lačni. Prižgejo si sami bolero, pustijo perilo ob stroju, jaz jim ga operem, posušim in vrnem. Prvi štirje, ki so bili pri nas, so bili iz Alžirije. Zdaj sta ta dva iz Pakistana. Vemo, od kod prihajajo. Ta dva, ki sta trenutno pri nas, sta sorodnika.

Oba sta izobražena fanta, končala sta dobro šolo. Niso vsi enaki, niti naši ljudje niso enaki.

Pogosto pokličejo svoje prave starše pred nami, nam jih pokažejo pred kamero, nas pozdravijo in se nam zahvalijo. Predstavljajo nas kot mamo in očeta v Bosni.

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost?

Pokažejo, kakor lahko. Vsi so hvaležni. Zelo nam pomagajo pri delu na dvorišču. Ko vidijo, da nekaj težko nosim ali nekaj počnem, takoj pridejo in pomagajo, ne pustijo mi, da težko nosim.

Ko se ukvarjamo s kmetijstvom, nam pomagajo, damo jim denar, da si kupijo cigarete in imajo žepnine.

So pridni fantje. Obožujejo mojega sina, vedno ga počakajo, ko pride iz službe, da gre z njim ven, da karkoli naredi. Vedno mu sledijo, in kar počne on, delajo z njimi. Eden izmed njih ve vse, kje smo. Garažo odklene zase in ko nekaj naredi, vzame, kar potrebuje.

Mediji v zadnjem času pišejo veliko slabega o priseljencih. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

Ne verjamem, ne berem, kaj pišejo mediji. Na televiziji vidim, da delajo težave, ne verjamem, da je vse res, ampak ni pa čudno, da se nekaj dogaja, ker obstajajo najrazličnejši ljudje. Vem, da vsi, ki so bili z mano, niso delali težav in so bili dobri fantje.

Mislite, da država stori dovolj za rešitev tega problema?

Slišala sem, da pride nekaj denarja za namestitev priseljencev in njihovo pomoč, toda kdo ve, kam gre ta denar in koliko ga gre za pomoč priseljencem. Mislim, da država ne dela dovolj.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj?

Ne skrbi me. Lahko ostanejo pri nas, dokler ne najdejo svoje poti.

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to, kako dolgo to bo trajalo?

Da.

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

Priporočam.

Intervju 5

A. A.

Datum**:** 28. 11. 2020

Spol: ženski

Koliko si star/a**?**

56 let.

Kaj je tvoj poklic?

Srednješolsko izobraževanje.

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem? Kako ste jim pomagali?

Pomagala sem jim, ko so začeli prihajati. Pomagala sem jim finančno, s hrano, dovolila sem jim, da pridejo k meni na kopanje, kasneje pa sem jim zagotovila nastanitev.

A nam lahko poveste kaj več o tem, kako ste jim pomagali pri nastanitvi?

Enega jutra ko sem šla v službo, sem v parku videla 6 ali 7- letnega otroka. Bil je z očetom. Preko Grčije sta prišla iz Sirije. Zavita sta bila v odejo. Kasneje sem izvedela, da je fant prenočil

pri enem od mojih prijateljev v stanovanju, oče pa je spal v parku na klopi. Prijateljica je morala zjutraj v službo in zato je otroka tako zgodaj vrnila očetu. Pristopila sem k očetu in ga vprašala ali je prenočil v parku. Oče me ni dobro razumel, zato je samo potrdil. Dečkova mati je bila umorjena v Siriji. Bilo mi je težko in odpeljala sem ju v svoje stanovanje. Dolgo sta ostala pri meni v mojem stanovanju. Kasneje sta se ustalila na drugem mestu. Prek njega sem spoznala njegove prijatelje, mlade fante. Skupaj sta potovala in poskušala prečkati mejo. Žal mi je bilo, da sem ju ločila, zato sem ju vzela v stanovanje. Bila sta zelo kulturna, izobražena, videlo se je da sta izobražena. Kasneje, ko so odšli, sem imela mlad par. Ženska je bila noseča. Bila so tudi zelo kulturna.

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci?

Spraševala sem se, kaj so vsi otroci na tej poti doživeli, kje bodo končali. Spraševala sem se, kako njihovi starši skrbijo in razmišljajo. Otroci jim verjetno niti ne povedo celotne resnice, da jih ne bi skrbelo. Žal mi jih je.

Kako ste jim prišli pomagat? Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate?

Mi smo tako vzgojeni. Mislim, da je vse odvisno od vzgoje. Starši so nas naučili, da se nikoli ne smejimo težavam in pomanjkanju nekoga drugega, da nismo egoistični in vedno nekomu pomagamo. Vsa moja družina je taka.

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

Najbolj potrebujejo, da tudi oni veljajo kot ljudje in ne kot živali, saj jih znajo naši ljudje razgraditi. In so ljudje in imajo svoj ponos in se tako kot naši otroci borijo za boljše življenje, le na svoj način in v okviru svojih zmožnosti. Mislim, da je najhujše ponižanje, ki ga doživljajo, ne prihaja samo od naših ljudi, to še najmanj. Naši ljudje jim najbolj pomagajo. Ponižujejo jih Hrvati in druge države, kamor gredo. Poleg tega potrebujejo higieno in osnovne stvari, potrebne za normalno človeško življenje, in to kar mi vsi imamo vsak dan doma.

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite, da ste jim tako bolj naklonjeni?

Na srečo nisem bila v migraciji, ampak je del moje družine. Človek je imel priložnost videti, kako naši ljudje trpijo. Vsi o tem ogorčeno govorijo in jim je bilo težko. Mislim, da je dovolj, da se človek za minuto poistoveti s temi ljudmi.

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Da. Mislim nase in na svoje otroke. Jutri lahko vsi doživimo isto. Nikoli ne veš. Še posebej tisti, ki imamo otroke. Naši otroci so večinoma zunaj meja BiH.

Mislite, da ste jim pomagali, ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače?

Pripravljena bi bila pomagati, tudi če bi bilo drugače.

Kako se je odzvala vaša družina, ker pomagate priseljencem? Vas družina podpira ali obsoja?

Vedno so imeli razumevanje. Vedeli so, da sem tako občutljiva in da sem vedno hotela pomagati. Samo opozorili so me, naj bom previdna, ker je lahko tam vsak. Nisem jih poznala, lahko bi naletela na koga problematičnega in ga sprejela v stanovanje

Podpirali so me. Sorodniki zunaj BiH so mi pošiljali denar, ko so migranti ostali pri meni, da bi jim kupila hrano.

Kako se je odzvalo vaše okolje, ker pomagate priseljencem?

Večinoma lepo. To me je presenetilo. Ko je bilo topleje, sem šla do bratove hiše in migrante pustila v svojem stanovanju. Ko sem se vrnila, sem vprašala sosede, ali imajo z njimi kakšne težave, pa so rekli, da jih niso imeli nikoli. Sosedi so prišli in jim prinesli denar. Bili so locirani in imeli denar za potovanje. Moški z otrokom edini ni imel denarja.

Presenetila me je oseba s fakultetno izobrazbo, ki jim govori grde reči in pravi, da naši otroci zaradi njih ne bodo mogli zaslužiti denarja. Bil sem presenečena, da je nekdo tako razmišljal.

Ste imeli kakšne negativne komentarje iz okolja, ker pomagate priseljencem?

Bili so, vendar so bili redkost. Najbolj so me presenetili takšni komentarji od univerzitetno izobraženih ljudi. Presenetili so me takšni ljudje. Bili so primeri, ko je nekdo govoril z mano in

bil presenečen in osupel, ker sem jih sprejela v svojem stanovanju. Ljudem je bilo čudno in vprašali so me, kako lahko prenočim pri njih. Mislila sem, da lahko presodim, kdo je kaj.

Bila je situacija, ko sem jim prala garderobo. Vzela bi vrečke z njihovim blagom in jih vrnila čiste. Ko sem jim vračala njihovo blago, je to videl znanec in me napadel. Rekel mi je grde besede.

Ali morda veste, če se je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

Mislim, da se ljudje sprostijo, ko vidijo, da nekdo pomaga. Ljudje so obremenjeni s predsodki in obsojanjem okolja. Še posebej, če ženska pomaga. Naša mentaliteta je taka.

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Nisem, ampak enkrat sem imela nesporazum. Ko je prva skupina fantov, ki je bila z mano, poskušala prestopiti mejo in ni uspela, so se vrnili. Z njimi je bila nosečnica. Poklicali so me preko messengerja in me vprašali, če lahko pridejo pri meni v stanovanje se skopati. Že prej sem jim rekla, da če ne prestopijo, bodo spet ostali pri meni. Žal mi jih je bilo in ko sem slišala, da je tam nosečnica, sem se z avtom odpravila po njih v mesto na staro avtobusno postajo, kjer so me čakali. Ustavila sem se na postaji in vstopili so v moj avto, ko me je policija nenadoma obkolila. Okoli mene je bilo več policijskih avtomobilov. Mislili so, da jih prevažam. Ko so videli, kako izgledajo, in da so umazani od poskusov prestopa meje, so ugotovili, da jih ne prevažam. Policija me je vprašala, če vem da kar, počnem ni dovoljeno. Rekla sem jim, da jih poznam že od prej, da so ostali pri meni in da sem pravkar prišla po njih. Eden od fantov jim je pokazal sporočila, ki smo jih že slišali, videli so tudi nosečnico, zato so nas brez problema pustili. Policisti niso bili drzni.

Kakšen odnos imate s priseljenci ki, jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

Kasneje smo ostali v stikih. Dopisovali smo si. Največ sem ostala v stiku z moškim, ki je imel 4–5 let staro hčerko. Nekaj časa sta tudi ostala pri meni. Bila sta dobro umeščena in hitro odšla naprej. To dekle je že veliko preživelo. Z njo smo imeli težave, ko bi se morala kopati. Imela je velik strah pred vodo, ker so na potovanju hodili čez vodo. Ostala mi je posebej draga. Z mano

so ostali 15–20 dni. Za odhod plačajo veliko. Tisti, ki so imeli denar, so odšli lažje in hitreje. Vsi, ki so živeli z mano, so uspeli nekam iti, razen enega fanta, ki se je vrnil v Maroko.

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

Ljudje kot smo mi. So vseh vrst kot mi. Obstajajo tisti, ki so iz zapora (tako kot pri nas) in povzročajo težave, zato jih vsi ljudje gledajo, kot da so enaki. Odnos, da z njimi ravnajo, kot da so vsi enaki in da se njimi ravna nespoštljivo, je zame zelo grd. Tem ljudem je treba vedno pomagati in nanje gledati kot na človeška bitja. Ni človeško, ni religiozno, jih gledati na kakšen grd način.

Ko ste bili v stiku s priseljenci, ali ste opazili, da so bili telesno poškodovani in ranjeni?

Ja, opazil sem. Od hoje so imeli žulje. Pri poskusu prehoda meje so jih pogosto pretepli. Moške so pretepli, ženske kolikor vem niso pretepli.

Ženska, ki je bila noseča, ko se je vrnila iz enega poskusa prestopa, se je presrašila, ker je bila noseča 6 mesecev. Imela je krče. Nato sem jo osebno odpeljala k zdravniku trikrat. Bila sem zelo presenečna, da zdravnik ni hotel ničesar zaračunati. Hotela sem plačati, oni pa so imeli tudi denar in so vztrajali, da bodo sami plačali, a zdravnik tega ni hotel. Kasneje sem izvedela, da se priseljencem nič ne zaračunava.

Fantje so imeli od udarcev večinoma brazgotine. Sprva so jim pomagali v Zdravstvenem domu. Pozneje so povedali, da jih ne sprejemajo, in rekli, da jim ne smejo pomagati. Kasneje je obstajala služba, ki jim je nudila prvo pomoč. To je bilo vse, preden se je kamp odprl.

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati? Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Ne, nikoli. Ne morem jih več sprejeti, da bi živeli z mano iz zdravstvenih razlogov. Zdaj sem starejša in imam veliko obveznosti. Mogoče morda kdaj ne bi delala, ampak delam in imam druge obveznosti in ne morem vsega. Še vedno jim pomagam s hrano in jim dam denar.

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

Nikoli nisem. Ostali so z mano, nikoli nisem ničesar pogrešala. Držala sem ključ od avtomobila in vse stvari zraven njih. Nikoli ni nič izginilo. Ko mi je v stanovanju ostal drobiž, to je bila 1KM in nekaj feningov, si ga je eden izposodil, ker ga je potreboval, kasneje pa mi je prišel vrnit.

Kako komunicirate z njimi? Poznate njihov položaj in od kod prihajajo?

Ja, vedno smo se pogovarjali. Prek kamere so poklicali starše in družino in me jim predstavili. Z lahkoto smo komunicirali, ker so znali angleško. Pozneje so govorili tudi malo našega jezika. Komunicirali smo tudi prek google translate. Najslabša komunikacija je bila z moškim, ki je imel sina, z ostalimi sem komunicirala brez težav.

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost?

So zelo hvaležni in vedno imajo nasmeh na obrazu, ne glede na to, kaj preživijo. Vedno sem bila navdušena nad tem, kako so hvaležni, ko jim malo daš. Daš jim nekaj malega in so hvaležni vse življenje.

Mediji v zadnjem času pišejo veliko slabega o priseljencih. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali o priseljencih?

Obstajajo tisti dogodki, ki jih lahko vidimo, kako zažigajo hišo itd. Vsi ti so otroci. Otroci, ki potujejo in se niso naučili, da morajo za nekatere stvari bolj poskrbeti. Obstajajo nekaj takih (kot tudi obstajajo naši otroci), ki jim je vseeno, če kaj uničijo.

Jaz tako mislim. Ni pa čudno, če upoštevamo, da naša država ni urejena in da ni urejeno vse, kar je povezano s taborišči in tem, kar jim zagotavljamo. Ni čudno, da se takšne stvari dogajajo, ker so oni verjetno jezni. Mediji zagotovo znajo pretiravati, vendar obstajajo primeri saj so med njimi, pa tudi med nami, kriminalci in najrazličnejši ljudje.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj?

Seveda me skrbi. To je težava za vse. Njim ni lahko in tudi nam prebivalcem ni lahko. A za priseljence je vsekakor najslabše, a tudi prebivalcem ni lahko.

Prebivalcem, ki živijo v Polju zraven kampa, še posebej ni lahko. Ne omenjam ljudi, ki nimajo stika z njimi in jih brez razloga napadajo. Razumeti moramo ljudi v Polju in tudi te otroke. Če bi v taboriščih vzpostavili prave pogoje, takšnih težav verjetno ne bi bilo. Kampi, kjer imajo svoje odgovornosti, da jim niti ni dolgčas.

Mislite, da naše oblasti ne storijo dovolj za rešitev te situacije?

Vseeno se ne motijo. Ne poskušajo obdržati naših otrok, kaj šele, da bi jih poskušali. Nered v vseh pogledih.

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to, kako dolgo to bo trajalo?

Seveda. Tudi svoje otroke učim, da vedno pomagajo.

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

Da, upam, da ima vsak občutek, da mora pomagati, kolikor lahko.

Intervju 6

S. P.

Datum: 25. 11. 2010

Spol: ženski

Koliko si stara/a?

54 let.

Kaj je tvoj poklic?

Srednješolsko izobraževanje.

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem?

Pomagala sem jim v mnogih pogledih. Takoj ko so prišli, sem jim prinesla hrano, ko sem jih opazila nekje v skupinah, sem prišla domov, pripravila hrano in jim odpeljala, prinesla sem jim odeje, prinesla sem jim šotore, kjer sem videla, da imajo družino. Medtem ko so bili na začetku v improviziranem taborišču, na travniku, kjer so bili postavljeni šotori, sem hotela nositi hrano, a nekateri so rekli, da so agresivni, da napadajo avtomobile, zaradi tega na začetku nisem smela iti tja. Kasneje sem vprašala pri ljudeh, ki so jim prinašali hrano, in ugotovila, da to ni res. Potem sem jim pripravila hrano in oblačila ter jih odnesla. Prejeli so jih povsem normalno in se mi zahvalili. Nihče ni delal težav, kot so rekli posamezniki.

Zgodilo se je tudi, da so prišli do naše hiše in prosili za kopanje. Pustili smo jim v hišo, da se kopajo, in jim našli čista oblačila. Pogosto so prihajali in z roko pokazali, da so lačni, spustili smo jih v hišo, da bi pojedli nekaj ali bi jim prinesla nekaj za vzeti, vedno smo jim na nek način pomagali.

Pred nekaj dnevi je nekdo dolgo pozvonil pozno ponoči. Z možem sva bila doma, malo naju je bilo strah. Mož je prišel ven. Sredi hiše je bil mlad fant brez čevljev, ki je prosil za pomoč. Povedal je, da je lačen, da je poskušal prestopiti hrvaško mejo, a da so ga tam pretepli. Vprašal je, če imamo čevlje. Moj mož je našel superge, in dali smo mu hrano. Prosil je za denar in rekel, da mora v Sarajevo. Dali smo mu tudi nekaj denarja. Pogosto smo jim pomagali.

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci?

Ko sem jih zagledala, sem se vprašala, kaj ti mladi iščejo tukaj v tako majhnem okolju. V Veliki Kladuši nimajo možnosti, da bi se zaposlili, brez perspektive so, edini razlog je, da smo blizu hrvaške meje in oni želijo iti dalje. Kasneje jih je bilo vedno več. Na ulicah jih je bilo mogoče videti več kot prebivalcev Velike Kladuše. To so vse mlade osebe od 15 let naprej. Žal mi jih je bilo. Pomagali smo jim, kolikor smo lahko, ampak oni so tu samo na poti in upam, da jim bo uspelo priti tja kamor hočejo.

Kako ste jim prišli pomagat? Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate?

Hotela sem jim pomagati. Predstavljala sem si jih kot svoje otroke in kako se bom jaz počutila, če bodo moji otroci kam šli, in seveda bom pričakovala, da jim bo kdo pomagal. Želela sem

pomagati, ker so tudi oni otroci nekoga, ki so prišli tako daleč, da bi našli boljše življenje. Pomagala sem iz humanitarnih razlogov.

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

Mislim, da najbolj potrebujejo hrano, oblačila in denar. Namestitev v nek prostora, da niso na ulici. Mislim, da bi jim morala vlada zagotoviti pomoč, da bi šli, kamor hočejo, ker njihov cilj ni ostati v Veliki Kladuši in Bosni, ampak zahod.

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite, da ste jim tako bolj naklonjeni?

Delno da. Bili smo tudi v izgnanstvu in bili tudi v neznanem, lačni in bosi, zgodile so se nam grde stvari. Zaradi tega je morda še močnejši občutek, da se ljudem pomaga.

Ste se spomnili, kako vam je bilo in ste se zaradi tega odločili da im pomagate?

Seveda, mi smo bili z majhnimi otroki na Hrvaškem, seveda se vsega tega spomnim in imam še večjo željo pomagati.

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Da, vsak človek, ki zaide v težave, pričakuje pomoč nekoga, zato sem si predstavljala, da sem v tej situaciji, seveda bi pričakovala, da mi bo nekdo pomagal, in zato sem tudi s te strani želela pomagati drugim.

Mislite, da ste jim pomagali, ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače?

Pripravljena bi bila pomagati, tudi če bi bilo drugače, ne glede na to, da smo doživeli nekaj podobnega. Ne glede na to bi jim zagotovo pomagala, ker mislim, da ljudje potrebujejmo pomoč v težavah.

Kako se je odzvala vaša družina, ker pomagate priseljencem?

Tudi oni pomagajo. Pomagata tudi hči in mož. Poleti so bile situacije, da smo oblačila odnesli na ograjo pred hišo in napisali, da jih lahko vzamejo, če jih potrebujejo. V kratkem času pride skupina fantov in vzame ta oblačila. Ko nas vidijo, nas pozdravijo in se zahvalijo.

Kako se je odzvalo vaše okolje, ker pomagate priseljencem?

Sprva so jim vsi v okolici pomagali. Ko pa je prihajalo vedno več ljudi, so nekateri začeli delati majhne težave. Ljudje so nato postali nekoliko drugačni do njih in niso hoteli več pomagati kot včasih. Jaz sem pomagala še naprej.

Ljudje so se prestrašili, ker so se med njimi prepirali in imeli konlikte. Zbrali so se, znali so se tudi napasti z noži. Kasneje je bilo veliko primerov, ko so ljudji in mediji prek interneta pisali, da so priseljenci v zapuščenih hišah, kamor so se preselili, nekaj zakurili, rezali pohištvo in počeli delali stvari, ki jih niso potrebovali. Ljudem je bilo težko, ker to počnejo.

Ne vem, da je kdo od njih škodoval našim ljudem v smislu napadov, vendar se prepirajo in obračunavajo med seboj. To se zgodi, ker gre za ljudi iz različnih krajev in držav.

V bližini mesta se je pred približno dvema letoma zgodilo, da je en priseljenec v hiši, kjer so bili nastanjeni, ubil drugega. Pozneje se je izkazalo, da naj bi bila oseba, ki ga je ubila, že iskana v Grčiji, ker naj bi isti umor storil tudi tam. Torej je prišlo do umorov. Ljudje so se tega bali, preprosto jim ni bilo vseeno slišati kaj takega.

Ali morda veste, če se je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

Ne vem, če je nekdo na tem območju z mojim zgledom spodbudil pomoč. Ljudje, ki želijo pomagati, so pomagali, ne glede na to, ali kdo drug pomaga ali ne.

Ste imeli kakšne negativne komentarje iz okolja, ker pomagate priseljencem?

Nisem imela negativnih komentarjev, a tudi če bi imela, me ne bi skrbelo, delam po svoje.

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Nisem.

Kakšen odnos imate s priseljenci, ki jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

Pomagam ljudem, kolikor lahko. Ne govorim angleško, hčerka govori. Običajno se ona pogovarja z njimi in se razume.

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

Ljudji kot smo mi. Želijo si normalno življenje, želijo si službo. Večina jih je iz revnih držav, želijo si zaslužiti za preživetje, najti si službo in oditi v bolj razvite države. Želim jim, da jim to uspe.

Ko ste bili v stiku s priseljenci, ali ste opazili, da so bili telesno poškodovani in ranjeni?

Da, pogosto jih je bilo mogoče videti v mestu. Spoznala sem veliko ljudi, ki so imeli rane na nogah in obrazu, povoje na rokah in nogah. Hodili so bosi. Takšne situacije so bile različne.

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati? Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Nisem razmišljala. Pomagala jim bom, dokler bom lahko. Zakaj ne bi pomagala ljudem.

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

Osebno nisem imela težav, pa tudi nihče od moje družine.

Kako komunicirate z njimi? Poznate njihov položaj in od kod prihajajo?

Moja hči večinoma komunicira z njimi.

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost**?**

Ja, zelo so hvaležni za vse. Včasih se je zgodilo, da je mož z njimi vzpostavil stik na Facebooku, stopili so v stik z njim, ko jim je uspelo iti dalje iz Bosne. Odgovorili so in se zahvalili za vse.

Mediji v zadnjem času o priseljencih pišejo veliko slabega. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

Ne verjamem vsega, kar pišejo mediji, pogosto dajejo nepreverjene informacije. Ne vem, kaj jim je v interesu in zakaj širijo sovraštvo. Zgodilo se je, da sem v medijih prebrala, da so priseljenci

požgali hišo v Veliki Kladuši. Če sem iskrena, sem sprva verjela novicam, ker se je o tem že veliko pisalo. Kasneje sem iz preverjenih virov iz prve roke izvedela, da so hišo zažgali naši prebivalci in ne priseljenci. Priseljenci so ostali v tej hiši. Nekatere naše ljudi je to motilo, zato so se odločili, da bodo stvari vzeli v svoje roke. Zažgali so hišo, prisilili priseljence in jih vrgli ven. Ne vem ,zakaj so to storili, iskreno sem razočarana.

Mislite, da država stori dovolj za rešitev tega problema?

Država za reševanje tega problema ne počne skoraj nič. Dali so jih v taborišča, mislim, da lahko veliko več naredijo pri tem. Mislim, da pri reševanju tega problema potrebujemo pomoč močnejših držav. Bosna je zelo neurejena in ima nerešena vprašanja, zato ne vem, koliko priseljencev bi moralo čakati, da se zanje reši nekaj pozitivnega.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj?

Iskreno mi je mar. Tu so že dolgo in prihaja jih vedno več. Zdaj so mnoge namestili v taborišča stran od Velike Kladuše. Zdaj prihaja zima, skrbi me, ljudje ne morejo spati na ulici. Skrbi nas tudi, da bi vlomili v hiše. Ne glede na vse ti ljudje niso krivi, da so se znašli v takšni situaciji. Vlada bi jim morala pomagati, da bi ljudje lahko šli, kamor hočejo in kjer bi lahko živeli normalno življenje.

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to, kako dolgo to bo trajalo?

Ja, pomagala jim bom, kolikor bom lahko.

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

Seveda bi moral vsak pomagati, kolikor lahko.

Intervju 7

M. E.

Datum: 3. 12. 2020

Spol: moški

Koliko si star/a?

51 let.

Kaj je tvoj poklic?

Komercialist.

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem? Kako ste jim pomagali?

Bila je zima, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati prvi priseljenci. Po radiu je bilo objavljeno, da je prišlo veliko žensk in otrok, ki so nastanjeni v mošeji. Ker je to občutljiva kategorija, mi je bilo žal in sem šel v džamijo, da bi se pogovoril s hodžo in jim pomagal. Nato mi je rekel, da bodo prišli in odšli, da z njimi nima veliko stikov, noče darovati oblačila. Menim, da se je najverjetneje bal policije. Nato smo se dogovorili, da bom jaz dal denar v trgovini blizu mošeje in da jim bo za ta denar kupil hrano za njihove potrebe.

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci?

To je ranljiva kategorija ljudi in največja žrtev. V Siriji je vojna in bilo mi jih je žal.

Kako ste jim prišli pomagat? Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate?

Najbolj me je prizadelo, ker mi je bilo žal, da so imeli vojno in medij nam je sporočil, da so nastanjeni v mošeji.

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

Najbolj potrebujejo hrano, oblačila in obutev. Namestitev je nekaj, kar bi moralo biti povsem normalno, a to je težava pri nas.

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite da ste jim zato bolj naklonjeni? Ste se spomnilin kako vam je bilo in ste zaradi tega odločili da im pomagate?

Verjetno je to vplivalo. Da.

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Nisam, to da jim pomogam se je zgodilo spontano.

Mislite, da ste jim pomagali, ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače?

Vseeno bi pomagal tej kategoriji. Verjetno sem zaradi tega, ker sem preživel podobno, hitreje reagiral.

Kako se je odzvala vaša družina, ker pomagate priseljencem? Vas družina podpira ali obsoja?

Družina me podpira, nisem imel nobenih težav.

Kako se je odzvalo vaše okolje, ker pomagate priseljencem? Vas podpirajo ali obsojajo?

Nekateri sosedje jim ne radi pomagaoj, ker pridejo do njihovih vrat in jih motijo. Mimo gredo in znajo ustvarjati težave. Nekateri ljudje ne pomagajo iz strahu, ker se bojijo, da jim bo to povzročilo težave. Nekateri podpirajo, nekateri ne.

Ali morda veste, če se je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

Ne vem, ne morem reči. Ljudje okoli mene so pomagali, vendar ne vem, ali sem imel vpliv. Ko gre za ženske in otroke, ne vem, če obstaja kdo, ki ne bi pomagal.

Ste imeli kakšne negativne komentarje iz okolja, ker pomagate priseljencem?

Ne, nisem.

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Ne, nisem.

Kakšen odnos imate s priseljenci, ki jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

S priseljenci, ki jim pomagam, nisem imel nobenega odnosa, ker verjetno nikoli nisem večkrat pomagal istim ljudem. Šli so mimo in šli naprej. Niso bili vezani na to lokacijo.

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

Tako kot o prebivalstvu, ki tu živi, mnenja niso pretirana. Tam so tudi najrazličnejši ljudje. Obstajajo dobronamerni ljudje, obstajajo ljudje, ki bežijo pred zakonom. Mislim, da je le-teh majhen odstotek, vendar uničujejo ugled drugih priseljencev.

Ko ste bili v stiku s priseljenci, ali ste opazili, da so bili telesno poškodovani in ranjeni?

Da, pri njih sem opazil poškodbe. Imel sem priložnost slišati od njih, da jih Hrvati tepejo. Hrvati so jih pretepli in prenesli v Bosno.

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati? Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Ne, vedno bom pomagal ranljivemu prebivalstvu. Ne pomagam odraslim moškim, ki stojijo pred trgovinami, prosijo za denar in povzročajo resnične težave. Pomagam priseljencem, ki gredo v kamp in poskušajo oditi, tisti, ki čakajo pred tržnico, pa so večinoma problematični.

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

Ne nisem, sem pa hodil skozi središče mesta, ko sta se dva borila med seboj.

Kako komunicirate z njimi? Poznate njihov položaj in od kod prihajajo?

Ne, ker nisem vzpostavil stika z njimi.

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost?

Da, zelo. Vsakič, ko jim kaj dam, so mi zelo hvaležni.

Mediji v zadnjem času pišejo veliko slabega o priseljencih. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

Mediji pišejo o vsem napihnjeno, tudi o njih. Vse to je treba vzeti z rezervo. Mediji veliko pišejo po svoje in tako, kot se ne bi smelo pisati. Ne verjamem vsemu, kar pišejo.

Mislite, da država stori dovolj za rešitev tega problema?

Tu država ne naredi ničesar. Denar, ki ga prejmejo, gre verjetno v proračun ali kakšen drug namen, priseljenci pa so lačni in nepoučeni. Prepuščeni so sebi in ljudem, ki tu živijo.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj?

Vprašanje je občutljivo. Na nek način me to skrbi, saj so med njimi tudi kriminalci, ki tu ostanejo dlje časa, ustvarjajo klane in delajo težave ter vdirajo v hiše. Številni med njimi povzročajo težave nam prebivalcem in drugim priseljencem, ker jih terorizirajo, kradejo njihove stvari in denar. Država mora tiste, ki ustvarjajo težave, vrniti v njihove matične države. Verjetno so zato, ker so povzročili težave in zapustili svoje države.

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to, kako dolgo to bo trajalo? *Da, kolikor lahko*.

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

V okviru svojih zmožnosti. Mislim, da lahko vsak od nas na nek način sodeluje pri pomoči.

Intervju 8

J. H.

Datum: 1. 12. 2020

Spol: ženski

Koliko si star/a?

48.

Kaj je tvoj poklic?

Diplomirani economist.

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem? Kako ste jim pomagali?

Na začetku ko so začeli prihajati leta 2018 in bivati v kampu, smo jim prinašali hrano, oblačila, bili zaskrbljeni, če je kdo bolan, ga odpeljali na urgenco. Vedno smo jim bili na voljo. Takrat sem delala eno leto. Morala sem si narediti kratek oddih, ker je bilo veliko duševnih naporov.

Duševno s tem se ni lahko dolgo ukvarjati. Od marca sem spet začela aktivno in dnevno pomagati. Sem že v duševni krizi. Težko je sprejeti da obstajajo hudobni ljudji. Najtežje obdobje zame je bil ko so bili organizirani napadi na priseljence. Nisem mogla sprejeti, da živim v okolju z ljudmi, ki so rasisti, nacisti, fašisti in ne vem več, kako bi temu rekla.

Zvečer bo k meni prišla družina z majhnim enoletnim otrokom, ki se bo okopala. Ni problem, da se okopajo pri meni, ampak zanima me, kaj se bo zgodilo z njimi pozneje.

Ena skupina se je nastanila v eni dvorani, kjer so imeli streho nad glavo. To je dobesedno smetišče. Tja je prišla specialna policija, ki je pobrala njihove stvari in jih zažgala ter jih pregnala.

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci?

Nagonsko vedno želim pomagati vsem ljudem. Želim, da se počutijo bolje. Hotela sem jim pomagati.

Kako ste jim prišli pomagat? Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate?

Želim jih zaščititi in pomagati ljudem v stiski. Nočem, da se komu zgodi kaj slabega.

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

Po mojem mnenju najbolj potrebujejo nasmeh. Da se jim ne zdi, da so manj vredni. Mislim, da kar zadeva materialne stvari, potrebujejo spalne vreče, tople čevlje in jakne, oblačila, hrano. Kamp naj bi bil poln. 60 jih živi v gozdu. Pred tem jih je bilo 500 pod najlonom. Ti pogoji niso za nikogar.

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite, da ste jim tako bolj naklonjeni?

Ne, ampak po eni strani jih bolj razumem. Dovolj, je da se vsaj en dan postavite na njihovo mesto.

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Vedno sem se spraševala, kakoj moj otrok živi nekje daleč in nekaj ljudi ga dobesedno preganja kot žival.

Mislite, da ste jim pomagali ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače? Ste se spomnili, kako vam je bilo, in ste se zaradi tega odločili da jim pomagate?

Ja, ampak tu je bilo drugače. Bili smo v svoji državi ali nekje blizu. Oni so šli predaleč. Miselnost je drugačna in vse drugače. Prišli so v situacijo, ko nimajo ničesar, zgodi se da, 3 dni ne jedo.

Kako se je odzvala vaša družina ker pomagate priseljencem? Vas družina podpira ali obsoja?

Večinoma podpirajo. Mislim, da me en brat ne podpira, nismo v dobrih odnosih. Sploh me ne zanima. Najpomembneje mi je, da me podpirajo moji otroci. Podpirajo me mama in drugi bratje.

Kako se je odzvalo vaše okolje ker pomagate priseljencem? Vas podpirajo ali obsojajo?

Bili so prijatelji, ki so me presenetili s svojimi negativnimi komentarji, vendar me to ni zanimalo.

Ali morda veste, če se je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

Moja hči je z mano delila hrano. Imam prijateljico, ki mi redno daje denar za nakup hrane. Pogosto mi ljudje dajo oblačila in hrano, ki jo dam migrantom.

Ste imeli kakšne negativne komentarje iz okolja ker pomagate priseljencem?

Negativni komentarji me ne zanimajo. Mesec dni sem spremljala napovedi skupine na Facebooku, v kateri so bili organizirani napadi na migrante. Ko sem videla, kdo vse komentira

in jim je všeč, nisem mogla verjeti. Vzgojitelji, izobraženi ljudje in ljudje, ki bi morali na nekatere stvari v življenju gledati drugače.

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Ne, imam brata, ki je policaj, zato je morda to eden od razlogov. En policist, ki ve, da jim pomagam, mi je rekel, naj bom previdna, da se mi ne bo nič zgodilo. Rečem mu, da se ne bojim priseljencev, on pa meni, da se moram paziti naših ljudi in ne priseljenicev.

Kakšen odnos imate s priseljenci ki jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

Z nekaj ljudmi sem vzpostavila prijateljski odnos. Obstajajo najrazličnejše situacije. Obstajajo situacije, ko želite nekoga blokirati. V nasprotnem primeru nam pišejo na viber ali whats up.

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

Vseh jih je. Obstajajo tisti, ki skušajo od vseh dobiti čim več stvari. Gre za boj za preživetje. Nimajo ničesar in mislim, da tako tudi deluje. Še posebej družine z otroki. Vsekakor se bojijo, da otrok ne bo imel ničesar za jesti. Po najboljših močeh se trudijo, da bi dobili čim več stvari. To je v človeški naravi. Nisem imela slabih izkušenj, veliko družin je prihajalo k meni na kopanje. Umijem jim oblačila, dam jim oblačila. Ni se zgodilo, da bi mi kdo rekel, da je lačen, in da jim jaz ne bi šla kupit hrane. Zame je izziv spoznati različne ljudi. Pogovarjam se z ljudmi iz Maroka, Pakistana, Alžirije, Sudana, Iraka. Obstaja veliko različnih ljudi in tradicij.

Ko ste bili v stiku s priseljenci, ali ste opazili, da so bili telesno poškodovani in ranjeni?

Da, večkrat. Zlomljene glave, zlomljene roke in noge, sledovi udarcev. To je bilo pogosto opaziti.

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati? Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Prišlo bo do situacije, ko ne bom imela več moči. Delam v podjetju in potem pomagam priseljencem. Včasih čas za malico porabim za pripravo vsega, kar rabim za njih. Pridem do njih in še 50 ljudi nekaj potrebuje. Medtem ko se vse to pripravlja, je že pozno, in tako je vsak dan.

Mentalno je naporno, ker jim pogosto nimam kaj dati. Stvari niti ne morem več dobiti. Veliko jih je, a to ni problem. Težava je v tem, da prestopijo mejo in se vsakič vrnejo. Vračajo se le v spodnjem perilu. Hrvati jih slečejo.

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

Nisem. Pogosto beremo, da so napadli nekoga, žensko ali dekle, vendar ne poznam nikogar, da so ga napadli. Vem, da so nekoč moškega pretepli, a to je bilo v samoobrambi. Ukradel jim je stvari, denar in mobilne telefone. Spravil se je nanje in branili so se. V Ramazanu sva šli s kolegico, ko sva delili hrano, med 200–300 migrantov in še nikoli nisva imeli nobenih nevšečnosti.

Kako komunicirate z njimi? Poznate njihov in položaj od kod prihajajo?

Komuniciram v angleščini, ne poskušam stopiti v globlje stike z vsemi, ko se povezujem. Ko se vrnejo z meje, jih me pretepejo in to me čustveno zlomi.

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost?

Vsi me pokličejo, ko nekam odidejo. Pogosto me kličejo, se pogovarjajo z mano. Včasih nimam časa za pogovor z njimi.

Mediji v zadnjem času pišejo veliko slabega o priseljencih. Ali verjamete vsemu, kar preberete v medijih?

Ne. Ne morem verjeti, saj na terenu vidim, da to ni res. Mediji so poročali, da so migranti požgali hišo v Vrnograču, kar ni res. Težava je v tem, da njihovega glasu ni mogoče slišati. Nihče jih ne posluša. To mi ni logično.

Mislite, da država stori dovolj za rešitev tega problema?

Ne, sploh ne deluje.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj?

Migracije so bile vedno. Tega ni mogoče ustaviti. Mislim, da denar prihaja. Iskreno upam, da bo narejen kakšen tabor, da se bodo počutili kot ljudje. Skrbim zanje. Pred migranti smo imeli slabo

situacijo in po njih bomo imeli slabo situacijo. Niso migranti krivi za razmere v naši državi. Mislimo, da bi nam bilo brez njih lažje, a to ni res. Naše težave ostajajo pri nas.

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to, kako dolgo to bo trajalo?

Verjetno. Tega ni mogoče ustaviti, ko se začne. Včasih rečem, da danes ne bom več pomagala, ampak grem spet pomagat.

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

Ne, vsak ima svojo vest in svoje srce in naj vsak dela, kar hoče.

Intervju 9

H. K.

Datum: 6. 12. 2020

Spol: moški

Koliko si star/a?

58 let.

Kaj je tvoj poklic?

Voznik.

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem? Kako ste jim pomagali?

Prvič, ko so prvi priseljenci prišli v Veliko Kladušo, sem sprejel nekaj priseljencev. Kasneje se jih je zbralo več. Odkar so začeli prihajati, sem pomagal približno 100 priseljencem. Imam veliko prostora (velik bar), tam sem postavil vzmetnice in jim pustil, da tam ostanejo. Z mano so

bili 3 – 4 mesece. Vsi so šli naprej v Evropo. Tam so ostali pri meni, kuhali smo jim in skrbeli zanje.

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci?

To me je zelo prizadelo. Postavil sem se na njihovo mesto, kaj pa če bi bila jutri v naši državi še ena vojna. Predstavljal sem si, da se bom znašel v takšni situaciji, mislim, da bi morali vsi razmišljati tako.

Kako ste jim prišli pomagat? Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate?

Ko so prišli, je bila zima, zagledal sem jih pred tržnico, bili so skoraj goli in bosi. Nato sem jih pripeljal k sebi in pustil jih, da ostanejo v baru. Pred dnevi sem imel s seboj 4 družine. So odšle. Še vedno pomagam priseljencem, nisem se ustavil.

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

V tem času morajo imeti kje prespati. To so ljudje, ki so vedno v gibanju. Potrebujejo nekaj časa, da se malo odpočijejo. Zanje je najpomembnejši počitek, imeti nekje za kopanje in hrano. Od vsega tega si morajo nekoliko opomoči, saj gre za ljudi ki se neprestano gibljejo.

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite, da ste jim tako bolj naklonjeni?

Mislim, da sem jim zato bolj naklonjen.

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Vedno se nam lahko zgodi isto. Naša država je takšna, nikoli se ne ve.

Mislite, da ste jim pomagali, ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače?

Če bi lahko vsem pomagal, bi jim pomagal. Menim, da je na območju Velike Kladuše 10.000 hiš, da lahko vsaka hiša sprejme samo eno osebo, potem bi imeli manj težav. Ljudje ne bi bili na ulici. Mi ne bomo osiromašeni, če jim bomo pomagali in bi jim s tem veliko pomagali. V središču mesta jih ne bi bilo in ne bi imeli težav.

Kako se je odzvala vaša družina, ker pomagate priseljencem? Vas družina podpira ali obsoja?

Vsi so me podpirali in mi pomagali. Ko jih je bilo z mano več, na primer 50, sem imel veliko obveznost, narediti 50 obrokov, pri tem so mi vsi pomagali.

Kako se je odzvalo vaše okolje, ker pomagate priseljencem? Vas podpirajo ali obsojajo?

Okolje me je podpiralo. Imel sem podporo celotne vasi. Ko je bilo v lokalu veliko priseljencev, so mi ljudje iz vasi prinesli hrano zanje.

Ali morda veste, če se je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

To mi je znano, takšni primeri so bili.

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Da. K meni so prišli z Ministrstva za razseljene osebe iz Bihaća (Urad za tujce). Rekli so mi, da tega ne smem početi. Ti ljudje so svobodni, hodijo po ulicah, zakaj jih ne bi s svojo svobodno voljo postavili doma in jim pomagali. Sprva so mislili, da jemljem denar priseljencem, kar ni res. Ko so bili prepričani, da to ni res niso, več prišli k meni. Kasneje nisem imel težav.

Kakšen odnos imate s priseljenci, ki jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

Imamo dobre odnose. Obstajajo ljudje, ki so dobri in pametni, obstajajo pa tudi drugi. Vse skupaj je bilo ok. Naši ljudje pogosto lažejo, da priseljenci delajo slabe stvari. Pred kratkim je v Trnovi pogorela hiša, naši so rekli, da so jo priseljenci zažgali, pozneje pa se je izkazalo, da je niso. Z menoj sta dva ostala 2 leti, dolgo sta ostala v lokalu, škode nista naredila. Povedal sem jim, kakšen je hišni red, in tega sta se držala. Ne poznam arabščine, zato sem poklical hodžo, naj jima pride prevajat.

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

Država zanje malo naredi. Za njihovo pomoč pride veliko denarja, a jim slabo pomagajo. So živa bitja. So ljudje iz krvi in mesa. Pred kratkim sem imel pri sebi družino, ki je imela majhnega otroka. Namesto njih sem si zamislil enega svojega. Mislim, da bi morali vsi narediti več.

Ko ste bili v stiku s priseljenci, ali ste opazili, da so bili telesno poškodovani in ranjeni?

Skoraj vsi imajo nekaj telesnih poškodb.

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati? Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Nisem. Pred 15 dnevi je bila z mano družina. Bilo jih je 5. Poskušali so prečkati mejo, a jim ni uspelo.

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

Samo enkrat. Takrat jih je bilo v mojem lokalu približno 40. Eden od njih je s strani prinesel nekaj svojega. Takoj sem videl, da so problematični, vendar sem jim pustil prespati. Za priseljence je bil hladilnik s hrano. Tisti je zjutraj pobral hrano iz hladilnika in jo odnesel. Jeznil sem se, ker je bila hrana za tiste ki so ostali z mano, in ni bilo v redu, da je hrano pobral in odnesel. Poskušal sem hrano zagotoviti tistim, ki so tam. Ko se je vrnil, sem mu rekel, naj gre ven z mojega dvorišča. Nato se je razjezil in šel name z nožem. Poklicali smo policijo in policija je kmalu prispela.

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost?

Zelo so hvaležni. Bil sem s hčerko v Nemčiji. Eden od njih se mi je javil da je v mestu, blizu nas. Bil je 80 km od nas. Šli smo ga obiskat. Bil je vesel. Potem sem mu dal 50 evrov. Vedno pokličejo, odidejo v veliko evropskih držav.

Mediji v zadnjem času o priseljencih pišejo veliko slabega. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

V nič ne verjamem. O njih pišejo najslabše in da so agresivni. Tako dolgo sem z njimi in nisem imel slabih izkušenj. Mediji so pisali, da so priseljenci požgali hišo v moji bližini, kar pa ni res. Priseljenci so v tej hiši ostali 2 leti in živeli normalno, nekatere je to motilo in so hišo zažgali.

Mislite, da država stori dovolj za rešitev tega problema?

Mislim, da država ničesar ne počne. Slišim, da so dobili veliko denarja za priseljence, priseljenci pa živijo v nečloveških razmerah. Za zjokati se je. Razmere so pretežke. Država se je temu odpovedala in državljanom vse pustila na hrbet.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj*?*

Skrbi me mrzlo vreme, ljudje so lačni. Težave bodo. Ne bi jim očital, da so prišli k meni in mi nekaj ukrali, ker so prisiljeni.

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to, kako dolgo to bo trajalo?

Pripravljen sem jim še naprej pomagati.

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

Priporočam. Na Facebooku sem pisal tudi drugim ljudem, da jim pomagajo.

Intervju 10

I. L.

Datum: 5. 1. 2021

Spol: moški

Koliko si star/a?

64.

Kaj je tvoj poklic?

Gostinski delavec.

Kot vemo, ste priseljencem pomagali. Ali nam lahko poveste nekaj več o tem. Kako ste jim prišli pomagat? Kaj je najbolj vplivalo na vašo odločitev, da jim pomagate? Kako ste jim pomagali?

Spomnim se, da je bil februar 2018, ko sem pred restavracijo opazil moškega. Takrat nisem vedel, da je priseljenec. Rekel sem mu »dober dan« in me ni razumel, ker ni znal našega jezika. Pokazal mi je, da je lačen. Vstopil je v restavracijo, kjer je jedel. Nato je poklical še 4 prijatelje, ki so prav tako prišli jesti. Rekli so mi »no money«, ampak da so lačni. Jedli so, se zahvalili in odšli. Jutri so spet prišli jest s še več ljudmi. Tako se je vse začelo, na začetku je bilo 30–40 ljudi. V pomoč so se pridružile mošeje in ljudje, ki so prinašali hrano. Kasneje se je število povečalo, kasneje se je zgodilo, da smo dnevno pripravili več kot 300 obrokov. To je trajalo od februarja 2018 do konca 2019. Nobenega dne ni bilo, da jim ne bi pripravili obroka. Med ramazanom so imeli 2 obroka. Ko je bil ramazan za iftar smo pripravljali 800–900 obrokov. Ljudje so pomagali, prinašali denar in hrano. In priseljenci so nam pomagali pripraviti obroke zanje, nekdo je kuhal z nami, nekateri pa so na primer olupili krompir ali nekaj za obrok. Ko so bili v Trnovih, smo jim odnesli hrano ki je ostala v restavraciji.

Kasneje sem moral odjaviti restervacijo, ker nimam davkov, saj nisem imel dobička. Naši ljudje niso več hoteli priti v mojo restavracijo, ker sem hranil priseljence. Po treh mesecih pomoči priseljencem so vsa moja podjetja, ki so se hranila pri meni, odpovedala in niso prišla več k meni jesti. Prisiljen sem bil odjaviti podjetje, pa naj bo še tako.

Zgodilo se je, da je za to slišal prostovoljec iz organizacije Pomozi.ba iz Sarajeva. Obiskali so me in vprašali, ali lahko dobim vse. Takrat sem imel 4 delavce in smo to težko opravili. Pomagali so mi pri nabavi hrane. Prostovoljci so prišli iz Slovenije, Italije, Španije, Nemčije, Francije. Prišle so tudi televizijske postaje. V veselje mi je bilo delati. Kasneje konec leta 2019 so začeli prihajati tudi priseljenici, ki so skupaj uživali tablete in alkohol. Na začetku so bili predobri, zdaj pa obstajajo vse vrste.

Katera je bila vaša prva misel, ko so v Veliko Kladušo začeli prihajati priseljenci?

Tudi jaz sem bil priseljenec. Zdelo se mi je, da ljudje potrebujejo pomoč, ker nimajo ničesar. Šli so s trebuhom za kruhom.

Katera pomoč je po vašem mnenju najbolj potrebna?

Najbolj potrebujejo hrano in oblačila. Na potovanju so znali raztrgati 10 – 20 supergi. Nekje morajo bivati in spati. Mi smo imeli prostovoljce, ki so jim prinesli čevlje in oblačila. V

restavraciji sem imel dve skladišči. Tam so bila oblačila za priseljence. Obroki so trajali do 1 ure, od 3 do 5 smo jim delili garderobo. Tudi za to sta obstajal red in pravilo. Dajemo jim tisto, kar potrebujejo iz garderobe, njihovo pa vržemo v smeti.

Vemo, da smo v Bosni in Hercegovini vojno preživeli in bili tudi sami priseljenci, ali mislite, da ste jim tako bolj naklonjeni?

Verjamem, da jim mora pomagati vsak človek, ki je preživel vojno. Zaradi tega sem jim bil bolj naklonjen.

Ste se spomnili, kako vam je bilo, in ste se zaradi tega odločili da im pomagate? *Sina sem se spomnil, ko je bil v vojni še otrok, in nisem mu imel kaj dati za jesti.*

Ste si predstavljali, da ste vi ali nekdo blizu vas na njihovem mestu (v isti situaciji)?

Seveda. Tam so bile družine in samski. Njihova družina ve, kje so, če nimajo mobilnega telefona, ne morejo poklicati staršev. Kako bi se počutili ti starši, ko jih otrok dolgo časa ne bi mogel poklicati in potuje v veliko držav.

Mislite, da ste jim pomagali, ker ste tudi vi to izkusili, ali bi bili pripravljeni pomagati, če bi bilo drugače?

Jaz bi storil enako, tudi če bi bilo drugače.

Kako se je odzvala vaša družina, ker pomagate priseljencem? Vas družina podpira ali obsoja?

Družina me je podpirala.

Kako se je odzvalo vaše okolje, ker pomagate priseljencem? Vas podpirajo ali obsojajo? Ste imeli kakšne negativne komentarje iz okolja, ker pomagate priseljencem?

Nekateri ljudje okoli mene so me podpirali, nekateri pa ne. Nekateri so pomagali in prinašali hrano. Nekateri so me obsodili. Preko Facebooka sem prejemal sporočila, da jih hranim in da nas bodo oni izselili. Ko je na Facebooku prišlo obvestilo, da so priseljenci zažgali hišo so ljudje komentirali: »L. hiša gori, vi pa jim pridite in prinesite nekaj za jesti«. Pisali so grde stvari. Bilo je grdih in negativnih komentarjev, vendar me to ne moti. In v mestu, ko so me videli, so mi ljudje govorili, da so priseljenci moji bratje.

Ljudje so celo pisali peticijo. Ljudje z ulice kjer, je bila restavracija. Njihova peticija ni uspela, ker je bilo vse urejeno. Potem je k meni prišla inšpekcija in vse pregledala. Kasneje je prišla IOM in nam dala pogodbo, tako da je bilo vse v redu.

Veliko naših ljudi dela napake, jim jemlje denar in jim reče, da jih bodo peljali na Hrvaško in jih odpeljali v eno od naših vasi.

Ali morda veste, če se je kdo iz vašega okolja, navdihnjen z vašim zgledom, sam odločil pomagati priseljencem?

Da, primerov je bilo veliko. Veliko ljudi, ki pomaga, je začelo s pomočjo v restavraciji. Več žensk je pomagalo kot moških. Imel sem ponudbe študentov, ki so pomivali posode in nudili pomoč. Prišli so študentje s Hrvaške, diplomanti sociologije. Tam so bili nekaj dni, pomagali in vodili razgovore.

Ste imeli negativne izkušnje s policijo, ker pomagate priseljencem?

Ne. Vsak dan je policija preverila, koliko jih je bilo na kosilu. Na policiji so mi rekli, da če pride kdo sumljiv, naj bom pozoren nanj. Rekli so mi, naj iz varnostnih razlogov posvečam največ pozornosti priseljencem iz Iraka. S policijo smo odlično sodelovali.

Kakšen odnos imate s priseljenci, ki jim pomagate? Lahko malo podrobneje opišete svoj odnos?

Odnos je bil super, vsi so me klicali Papi. Vsi me pokličejo, ko zapustijo Bosno. Zaupajo mi. Denar dvigujem za njih, ker nimajo dokumentov. Svoj denar pustijo pri meni na varnem. Ko ga potrebujejo, pridejo po toliko, kolikor ga potrebujejo, imamo seznam in sledimo vsemu.

Pogrešam nekatere, ki so odšli, pogosto mi pišejo. Eden je šel zunaj meja BiH, se zaposlil, poklical me in vprašal, ali rabim denar.

Kakšno je vaše splošno mnenje o njih?

Prihajajo iz različnih držav in iz različnih razlogov. Mislim, da so večinoma dobri ljudje, ki ne mislijo zla. Veliko jih je izobraženih in šolanih. Imel sem priložnost govoriti z enim od njih, ki je znal nemško, on je arhitekt. Ves dan je delal v svoji državi za 10 evrov. Pokazal nam je svoje

slike tega, kar je počel. Bila sta tudi 2 zdravnika. Veliko jih je, ki so postali odvisni od tablet in alkohola, saj so v življenju preživeli že vse.

Ko ste bili v stiku s priseljenci, ali ste opazili, da so bili telesno poškodovani in ranjeni?

Ko poskušajo prestopiti mejo, se skoraj vsi vrnejo zlomljeni in s pokvarjenimi mobilnimi telefoni. Enega izmed njih, ki mi je bil še posebej drag, je policija tako pretepla, da ni vedel, kje je.

Ste že kdaj pomislili, da jim želite nehati pomagati? Če je odgovor pritrdilen, nam lahko poveste razlog in podrobneje opišete situacijo?

Ne bi se ustavil, če bi razmere ostale enake. Še vedno bi jim pomagal. Spomnim se statistike, koliko naših ljudi je bilo priseljencev in so odšli izven BiH in si našli službo. Tudi oni bodo. V Avstriji je en priseljenec, ki je bil tu in zdaj vozi turistični avtobus.

Ste že kdaj imeli težave ali neprijetne situacije s priseljenci?

V 18 mesecih, ko sem delal z njimi, nisem imel nobenih incidentov. Niso razbili niti enega kozarca v restavraciji. V restavraciji sem imel 40 sedežev, nekateri so jedli in hodili ven, drugi pa noter. Spoštovali so pravila in predpise, niso delali težav.

Res so večinoma dobri, vendar jih je najrazličnejših. Pri nas naši ljudje na začetku storijo nekaj slabega in ljudje takoj rečejo, da so priseljenci. V naši kuhinji sta delali dve kuharici, nikoli nista rekli ničesar. Na nekatere stvari so občutljivi. Ne dovolijo, da bi se jim govorile grde stvari, vendar mislim, da nikoli ne bodo prvi nekoga napadli.

Razočarali so me, ko so eni od mojih kolegic ukradli avto. To so bili nekateri ki so jemali trde droge. Avto so našli daleč od Kladuše, ko jim je zmanjkalo goriva. Spraševal sem se, ali je to mogoče. Vem, kdo je ukradel in je še vedno v Kladuši. Po tem so naši začeli še slabše govoriti o njih.

Kako komunicirate z njimi? Poznate njihov položaj in od kod prihajajo?

Poznal sem situacijo in od kod prihajajo. Z lahkoto smo se razumeli.

Ali vam na kakršen koli način izkazujejo hvaležnost?

Zelo so hvaležni. Kličejo me vsi, ki so šli dalje iz Bosne. Hvaležni so za malenkosti, hvaležni so za kavo. Tu blizu je eden in vsak dan mu damo kavo, zelo je hvaležen, takoj se ponudi, da nam v zameno prinese drva ali naredi kaj drugega.

Mediji v zadnjem času o priseljencih pišejo veliko slabega. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

Ne verjamem. Tako pišejo naši mediji. Vsak dogodek, ki se zgodi, je treba preučiti, kaj in kako je bilo in iz katerega razloga. Mediji pišejo, da so ugrabili dve deklici in jih odpeljali v Sarajevo, kasneje pa so pisali, da sta odšli prostovoljno.

Mislite, da država stori dovolj za rešitev tega problema?

Država za reševanje tega problema ne dela ničesar. Denar prihaja v oskrbo priseljencev, ampak jim ni dovolj pomoči.

Nihče ne ve, kako dolgo bo trajala situacija s priseljenci v Veliki Kladuši, zanima me ali vas to skrbi? Če vas skrbi, a lahko poveste, zakaj?

Ne. Če bi lahko še naprej pomagal, bi nadaljeval.

Ste jim pripravljeni pomagati ne glede na to, kako dolgo to bo trajalo?

Ja, zdaj bi storil enako. Še enkrat, če bi imel takšno priložnost, da naredim to, kar sem naredil, bi nadaljeval.

Ali priporočate drugim, da sami pomagajo priseljencem?

Vedno priporočam. Veliko ljudi, ki so pomagali, ko sem delal v restavraciji, še vedno pomaga priseljencem.

10.2. Intervju z lastniki lokalov v Veliki Kladuši

Naš prevod

Intervju 1

Lastnik lokala 1

Datum: 12. 12. 2020

Kakšno je vaše splošno mnenje o priseljencih v Veliki Kladuši?

Migracije so v svetu običajne. Bili smo v vojni in vsi smo migrirali, zato mislim, da to ni tuj koncept, to je običajen naravni pojav in se zgodi. Ne morem jih posploševati in jih spraviti v isto skupino, so različni ljudje in prihajao iz različnih držav, zato jih ne morem posploševati.

Ali lahko priseljenci vstopijo v vaš lokal?

Vsaka oseba lahko vstopi v objekt.

Ali je vstop dovoljen vsem priseljencem ali samo tistim, ki imajo osebni dokument?

Mislim, da v nobenem delu sveta ni normalno, da vstopamo v kavarno ali objekt in zahtevajo pri vstopu dokument. Ne smejo se razlikovati od drugih držav, kjer od gostov pri vstopu ne zahtevajo osebnega dokumenta.

So migranti kdaj povzročali težave v vašem lokalu?

Naš objekt je v središču mesta in normalno je, da včasih pride do kakšnih incidentov ali "težav".

Ste že kdaj imeli težave s policijo zaradi priseljencev v vašem objektu oz. prostorih?

Glede na konvekcijo o svobodi gibanja vsakega človeka menim, da noben državni organ ne more prepovedati človeku, da gre v trgovino, nekam spiti kavo itd.

Ste imeli težave z inšpekcijo, če so bili priseljenci v vašem lokalu?

Z inšpekcijskim pregledom nismo imeli težav, ker naš objekat deluje po pravilih in čisto.

Mislite, da priseljenci kvarijo ugled vašega lokala?

Nekateri ljudje se bojijo nerazumevanja jezika in kulture in se nočejo vmešavati.

Se je kdo od gostov kdaj pritožil, ker v lokalu sprejemate priseljence?

Nikogar ne obsojamo. Vrata so odprta za vse, takšna so pravila objekta. Na to nismo pozorni, odprti smo za vse, nismo rasistično usmerjeni. Verjamemo, da si vsak človek zasluži, da mu postrežejo s hrano, popije kavo, da sedi in počiva.

Mediji v zadnjem času o priseljencih pišejo veliko slabega. Zanima me, ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

Po raziskavah je stopnja kriminala pokazala zanimivo stvar. Na primer v Unsko-sanskem kantonu so priseljenci storili zelo majhno število kaznivih dejanj. Ostalo so opravili lokalni prebivalci. Če se osredotočimo samo na priseljence, potem to ni pošteno. Ljudje so povsod razdeljeni na dobre in slabe.

Intervju 2

Lastnik lokala 2

Datum: 3. 1. 2021

Kakšno je vaše splošno mnenje o priseljencih v Veliki Kladuši?

Težke razmere so jih pripeljale k nam. Oni nameravajo iti dlje. Moje mnenje je, da je to beda in revščina. Sram in žal mi je, ko vidim preganjanje teh ljudi, kako pobegnejo in se skrijejo. To je tragedija. Žal mi jih je, vse smo prestali in videli na lastne oči. Mislim, da bi bilo drugače če bi država imela dober odnos z njimi. Verjamem, da obstajajo načini za vzpostavitev reda in da je to enostavno narediti.

Lahko priseljenci vstopijo v vaš lokal? Če je vstop prepovedan, nam lahko poveste, zakaj je temu tako?

Grdo je reči, vendar je odvisno od njihovega videza. Če izgledaji normalno, če niso pod vplivom alkohola ali mamil, jim je dovoljen vstop. Če so pijani ali delajo težave, je vstop prepovedan. Če imajo denar, ga dajo, če ga nimajo, jim nihče ne bo sledil. Na celotno situacijo gledam zelo pozitivno.

Ali je vstop dovoljen vsem priseljencem ali samo tistim, ki imajo osebni dokument?

Nikoli nisem in ne bom vprašal za dokument. Zame je dovolj, da vidim, da izgledajo normalno.

So migranti kdaj povzročali težave v vašem lokalu?

Da. Včasih se je zgodilo, da pridejo tisti, ki pijejo, popijejo 2 ali več žganih pijač, nato pa začnejo delati težave. Včasih so zlorabljali goste. Potem jih vržem ven. Kasneje se jih spomnim in če koga prepoznam, ne more več vstopiti v stavbo. Zgodilo se je, da sem jih na primer pogostil s hrano, fižolom, nekdo pa je vstal in odšel do mize kjer, so bili drugi gostje in, z njihove mize pred njimi vzel njihovo meso, ki so ga naročili.

Ste že kdaj imeli težave s policijo zaradi priseljencev v vašem objektu oz. prostorih?

Nisem. Dvakrat sem jih poklical, ko sem se bal, da bi mi uničili objekt. Hitro so prišli. Z njimi nimam težav.

Ste imeli težave z inšpekcijo, če so bili priseljenci v vašem lokalu?

Včasih je bilo, zdaj priseljencev prihaja manj in poznajo nekatere naše skrite signale. Gredo na teraso, jedo in pijejo, polnijo telefone, uporabljajo internet in odidejo.

Mislite, da priseljenci kvarijo ugled vašega lokala?

Kdor zameri, naj ne pride. Ti me ne zanimajo. To je človeška usoda.

Se je kdo od gostov kdaj pritožil, ker v lokalu sprejemate priseljence?

Ja, nekoč se je fant začel pritoževati in sem ga brcnil ven.

Mediji v zadnjem času pišejo veliko slabega o priseljencih. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

V tej situaciji je težko biti pameten. Požgana je bila lovska hiša mojega bratranca. Trdim, da so jo požgali priseljenci. Odklenili smo jim, dali jim vodo in elektriko. Nekateri so jo zažgali, drugi pa sedijo poleg mene v baru. Mogoče so tisti, ki so jo zažgali, sedeli prej z mano v lokalu. Ne verjamem vsemu, kar preberem. Mediji napihnejo zgodbo.

Intervju 3

Lastnik lokala 3

Datum: 10. 1. 2021

Kakšno je vaše splošno mnenje o priseljencih v Veliki Kladuši?

Ne motijo me. Niti jih ne ljubim niti sovražim.

Ali lahko priseljenci vstopijo v vaš lokal?

V objektu ne sprejemamo nikogar, ki ima slabo higieno in nima veljavnih dokumentov, da je zakonito vstopil v državo, drugače imamo težave s policijo. Ta pravila veljajo za vse goste, ne samo za priseljence.

Nimamo priseljencev, imamo ljudi, ki so zakonito vstopili v državo. Prosim jih, da mi pokažejo žig, na katerem piše, na katerem mejnem prehodu so vstopili v Bosno in Hercegovino.

So migranti kdaj povzročali težave v vašem lokalu?

Da, večkrat. Do sedaj 10 ali 15–krat. Postanejo agresivni, če jim ne damo brezplačne hrane. Na začetku nam je bilo žal in smo jih pustili prespati. Napili so se in začeli delati težave. Razbili so vse v sobi. Morali smo jih vreči ven in eden od njih mi je zagrozil, da me bo zabodel z nožem. Na začetku smo jih vse sprejeli. Bilo je tako negativnih kot pozitivnih izkušenj. V vsaki skupini ljudi je nekaj takih, ki ustvarjajo težave.

Ste že kdaj imeli težave s policijo zaradi priseljencev v vašem objektu oz. prostorih?

Sledimo temu, kar je zakonsko določeno in to spoštujemo.

Ste imeli težave z inšpekcijo, če so bili priseljenci v vašem lokalu?

Inšpekcija nenehno prihaja k nam, a pri nas je vse zakonito. Enkrat smo imeli težavo, ker je gospod, ki je prenočil pri nas, dal lažni dokument in dal še en dokument pred pregledom. Inšpekciji sem razložil, za kaj gre, in ugotovili so, da mi je dal lažni dokument.

Mislite, da priseljenci kvarijo ugled vašega lokala?

Verjetno se ugled pokvari, ko ljudje vidijo tuje ljudi v objektu, vendar jim razložim, da to niso priseljenci, ampak turisti, ki gredo z istim namenom čez mejo, vendar gredo zakonito in so vstopili v državo zakonito.

Se je kdo od gostov kdaj pritožil, ker v lokalu sprejemate priseljence?

Če so se pritoževali, sem jim razložil, za kaj gre, in so imeli razumevanje. Na začetku smo jih vse sprejeli, ampak zaradi ostalih gostov smo morali to stabilizirati.

Mediji v zadnjem času o priseljencih pišejo veliko slabega. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

Ne verjamem, verjamem na lastne oči. Kdor je izobražen, ve, da niso vsi priseljenci enaki. Z mediji se ne ukvarjam veliko, vse to so predpostavke. Obstajajo tako dobri kot slabi. Kako lahko kdo reče, da so priseljenci ki prihajajo, z družino in petimi majhnimi otroki, ustvarili nekaj težav.

Intervju 4

Lastnik lokala 4

Datum: 12. 1. 2021

Kakšno je vaše splošno mnenje o priseljencih v Veliki Kladuši?

Celotna situacija je žalostna. Verjetno so te ljudi poslali tja, verjetno so imeli neko poročilo, da imajo možnost prestopiti in iti dlje, vendar so tam ostali nedoločeni. Sami so, nezaščiteni, zmrznjeni, lačni.

Ali lahko priseljenci vstopijo v vaš lokal? Če je vstop prepovedan, nam lahko poveste, zakaj je temu tako?

Delno da. V trgovinah da, na bencinski črpalki da, v gostinstvu pa ne. V zadnjem času niti niso poskusili priti v kavarno. Na začetku smo jih sprejeli v kavarni, tam so imeli tudi hrano. Potem je prišlo do strašne situacije, da sta se dva bojevala, se z noži napadala, nože vrgla zraven gostov in potem smo jim morali prepovedati vstop v kavarno.

Ali je vstop dovoljen vsem priseljencem ali samo tistim, ki imajo osebni dokument?

Nikogar ne legitimiramo. Razen če je problematičen ali pijan, vendar so to redke situacije.

So migranti kdaj povzročali težave v vašem lokalu?

Na žalost so. Ne pogosto, vendar se je zgodilo. Včasih so kradli v trgovini, ampak to so vse manjše težave. Od grde situacije v kavarni ni bilo večjih incidentov.

Ste že kdaj imeli težave s policijo zaradi priseljencev v vašem objektu oz. prostorih?

Ne. Zgodilo se je, da so nekateri povzročili težavo, zato smo poklicali policijo. Ta se nikoli ni odzvala negativno, ker ji postrežemo.

Ste imeli težave z inšpekcijo, če so bili priseljenci v vašem lokalu?

Nismo.

Mislite, da priseljenci kvarijo ugled vašega lokala? Se je kdo od gostov kdaj pritožil, ker v lokalu sprejemate priseljence?

To so redke situacije. Pred nekaj meseci se je zgodilo, da nam je en gost rekel, da jih ne sprejemamo. Nič ni bilo pretirano, gostov večinoma ne moti.

Mediji v zadnjem času o priseljencih pišejo veliko slabega. Ali verjamete vsemu, kar ste prebrali?

V medije sploh ne verjamem. Plačani so, da naredijo nekaj zgodb, ki bi jih mi lahko prebrali. Ne verjamem v nič kar, ni bilo preverjeno.